

Mbok Ndíndí mbə enyũ
Lúkas
 ásíjǐ

¹ Eta Tiófilos: Ōrǐjǐ be beyǎ mámbə besǐj menyǐj ebhen befakari ndũ nkwo ywese. ² Básǐj ǐti menyǐj ebhen bo abhen bághó ne bágháti bhese. Batísyé bho bághə nyaka barak ayo te nebhōnet, ke bábhak bö betok ndu bégháti bho Eyəj Mandem. ³ Eta, mbə enyũ membəj nkwo nnáj nkójo menyǐj ebhen menkem sayri ndũ erəri mpok, nkáysǐ bé eri be nsǐj ngati wə enyǐj ǐmət ǐmət enyu efakari. ⁴ Nchǐ sǐj beku əndǐjǐ tetep ane ayǐjǐ menyǐj ebhen bágháti wə.

Ángel Mandem arem be chəj mámbé Jǒn Njwiti

⁵ Mpók ane Hérəd achǐ mfo atú Judéya, nchiakap Mandem abhak ane áká nnyén bé Sakarǐa. Ákə nyaka betik Mandem ne nkwo bo abhen babhǐjǐ be Nkwó Abǐja. Nnyén ngoré ywi nebhak be Elísabet. Yǐ nkwo afú ndũ nneréket Arən, nneréket bachiǎkap Mandem. ⁶ Sakarǐa ne ngoré ywi babhak chak besǐ Mandem. Bábhəj kenókó ne Mandem, mámbəre nəkə bebhé bhi menkem bekwéné ti. ⁷ Ke bó kebəj yé mmó mbənyune Elísabet achǐ nyaka nkongoré, ne bó bati apay mánəj nyaka bákək.

⁸ Ewak ǐmət, nkwo bachiǎkap ané Sakarǐa bábhák ndũ betik. Ekə Sakarǐa are kə betik mbə nchiakap besǐ Mandem. ⁹ Békójo epǐj ené bachiǎkap Mandem, báguer nyaka ebhájǎ ndu beyap mmu ane árəj ndũ móket ane achi te amem ekerákap Acha ndu besəj enyǐj ene échyè

erítí * eriep amem ekerákap Mandem. Baguer ebhájá, ékwén amuet Sakaríá. ¹⁰ Mpok ákwáy nõkø, bo bachem nefí ekerákap Mandem. Báre nirkmuet ené Sakaríá achi amem ásòh enyih erítí eriep eyø. ¹¹ Ángel Mandem abhesi ntá yi, ate ebhe áwønem, ndũ nebhuet efeme-akap atú ane básòh enyih erítí eriep eyø. ¹² Mpok Sakaríá ághó yi achayti, becháy békém yi tontó. ¹³ Ke ángel wu arem ntá yi be, “Sakaríá, óké cháý! Mandem aghok nenikímuet ene. Ne chøh ngøré ywe Elísabet ampøkø menie ambé wø mómbakanem, ne øbhøh bédu yi nnyén bé Jøn. ¹⁴ Ne chøh ómbøh beyä mañák; ne beyä bo mámbøh mañák mpok bábhé yi. ¹⁵ Chøh émbak nõ mbønyune yi äbhák chøh eremému besí Acha. Báperé bhé yí, chøh Efóhó Bedyere ambak ne yi tontó. Abhíkí bhøh ményú mmém amen ákèm mmu, ne yč chí mmem batanbatan. ¹⁶ Chøh anja beyä bo Israel, mámpetnsem ntá Mandem Acha wap. ¹⁷ Chøh Mówu anjambi ke Acha antwø, ne chøh yí ambøh betan ebhen Efóhó mbø ndemekerĩnti Eláija, bé yi ankø bachibhø mánkøh böbhap, ankø bo abhen bátan̄ti ne Mandem mámbøh keboh, mámbak mbø bo abhen bachi chak besí Mandem. Chøh yí ankø bo mámbák ndũ nté ane bákway besyep̄ti Acha.”

¹⁸ Ke Sakaríá abhép ángel be, “Chøh ndíhí bé ané ndak achí tetep ná. Me ne ngøré wa sékøk tontó.” ¹⁹ Ángel akeme Sakaríá be, “Dihí bé me nchí Gábriel. Nchí téé besí Mandem, ne yímbøh ke átó me be ngati wø mbok ndíndí ne. ²⁰ Ke øbhíkí noko enyih ene ngati wø, ené ébhøhø befuf tetep mbák mpok akway. Tëndu øbhíkí noko, chøh ønkwen kebhoc økperere kwáy berem kepí kpáte nywøp

* ^{1:9} Enyih ene básøh enchye erítí eriep, ne ndũ eyøhøndik bábhij̄i yø be, ‘Insens’.

enén bariεp amen áfu tetεp.”

²¹ Ndũ mpok yɔ bo abhen báchyè Mandem bakak nefi ekerákap bare non Sakaríá mámakati nɔkɔ enyih ene eku yi áre tat amem ekerákap. ²² Áfú nókó, akεpere kwáy berem kepi ne bhɔ. Are mak ne amó ntá yap. Bághó be aghɔ kenó amík anti fúú amem ekerákap.

²³ Mpok anε Sakaríá ábhak ndũ betik áfúéré nókó, agure anywóp.

²⁴ Ébhíkí tat, ngɔré ywi Elísabet apɔkɔ menie. Yí kefú nefi ndũ batay átáy andem nɔkɔ be, ²⁵ “Néne, Eta Mandem atɔɔ me berĩndu. Aféré ntíánwóp ané mēbhòɔ nyaka besí bho.”

Ángel Mandem arem be chɔɔ mámbé Yesu

²⁶ Mpok menie Elísabet beghaka batay atandat, Mandem ató ángel Gábriel etɔk Násáret, atú Gálili. ²⁷ Ató yi ntá ngɔsɔɔ anε aka nnyén be María. Abhíkí re riɔi nyaka mbakanem. Mmu anε áká nnyén be Joséf anε áfú ndũ nneréket Mfɔ Debhít ati nyaka bebhay María. ²⁸ Ángel wu átwó nókó ntá yi arem be, “Mmá, nkáká! Mandem ayet wɔ tontó!” Acha achí ne wɔ.

²⁹ María aghoko nɔkɔ nɔ, ntí átáka yi amem, are bhep mmuet eyi bé, “Ntiki enyũ bakak ne!” ³⁰ Ángel arem be, “María, óké cháɔ. Mandem atɔɔ wɔ berĩndu. ³¹ Chɔɔ ómpɔkɔ menie, ómbe mómbakanem, ne ɔbhɔɔ bebhini yí be Yesu.

³² “Chɔɔ yi ambak eremému ne chɔɔ nnyén eni nembak be Mmɔ Mandem Acha. Chɔɔ Eta Mandem anchye yí enókó kefɔ ené Debhít mmu yi achi ebhárémɔ ywi. ³³ Ne chɔɔ ankém bo Israel mbɔ Mfɔ mpoknkem. Kefɔ eki kébhíkí bhɔɔ ngwentí!” ³⁴ María abhép ángel wu be, “Chɔɔ ané ndak ámbak ná, ené mbíkí riɔi mbakanem?” ³⁵ Ángel

akeme yi be, “Chɔŋ Efójó Bedyere ántwó ntá ye, ne betan Mandem Acha ménku ómpòkò menie. Èti yɔ, mmó ane óbhe, ábhák nyáná ne mámbiŋi yi be, ‘Mmɔ Mandem.’³⁶ Yiŋí Elísabet, mánó ywe ndu nnereket. Yěndu yi are kók ne bábhìŋi yi bé nkongɔré, achí ne menie ndũ batan átándát néne, ne chɔŋ ambé mómbakanem.³⁷ Yěnyiyi epu cha Mandem.”

³⁸ María arem be, “Menchí chí mübetok Mandem, émfákári ne me mbɔ enyu órémé.” Ángel arɔ ye yi arɔk.

María arɔk beghɔ Elísabet

³⁹ Ébhíkí tat, María afa, arɔk áyák, ndũ etɔk njie emót atú Júda.⁴⁰ Áchwóbhé nókó aré, arɔk achwe eket Sakarí, akaka Elísabet;⁴¹ Mpok Elísabet aghoko bakak María, mmó ayoy mmuet amem menie ebhi ne Efójó Bedyere abhak ne yi tontó.⁴² Abik ne betan arem ntá María be, “Óchí ane Mandem áyééré ndũ nkwo baghɔré, ne áfók ámbák ne mmɔ ane óbhe chɔŋ!⁴³ Ndé ku yi be Mandem anchye me ené enyũ erem áfók, bé nno Acha ántwó ntá ya?⁴⁴ Neshwe óchwé ókáká me, mmó ane achi me menie ayoy mmuet ne maŋák.⁴⁵ Éri echa ntá yé mbɔnyune onókó bé chɔŋ Mandem ankɔ ntá ye mbɔ enyu yí árémé.”

Nekwáy enen María akwáy ndu bebiti Mandem

⁴⁶ María abho bébiti Acha be, “Nti ena nékwáy ndu békáka Mandem Acha ne maŋák.

⁴⁷ Efójó eya éŋàk èti Mandem Mɔeme wa.

⁴⁸ Atɔŋ me beyä berĩndu yěndu nchí chí mmɔbetok ywi ne mpú yěnyiyi!

Nebho néne, chɔŋ mkpáká bho enkem mámbiŋi me be, ‘Ngɔré ane eyi eri echa!’

⁴⁹ mbɔnyune Mandem betan menkem, akɔ beyä menyiyí maknkay ntá ya.

Ne yí achí nyájá.

⁵⁰ Āghò ntínso ne bõ abhen báchyè yi kenókó, ndü mkpáká bho enkem.

⁵¹ Akú betantí menyìyì ne awó ywi, aták bo abhen báyoṅ mmuét ne nkaysi ane achi amem batí yap.

⁵² Aféré beremé bafò ndü menókó kefò ebhap, ákosi bo abhen bápú yěnyìyì.

⁵³ Achyé berítí menyìyì ntá bo abhen nsay ánù bhò, abók abhen bábhóṅ, bárók amò amò.

⁵⁴ Mandem akwak bo Israel, bõ betok bhi.

Abhíkí ghòkòntik barièp ami ntá bachímbi bhese be chòṅ angò bhò ntínso.

⁵⁵ Abhíkí ghòkòntik beghò Ábraham ntínso, ne bebháré bõbhi mankem, mpoknkem!”

⁵⁶ Maríá achòkò ne Elísabet ndü bataṅ árát, ke àpetnsem eket eyi.

Nebhě Jõn Njwiti

⁵⁷ Mpok ane Elísabet ábhóṅ bėbhė ákwáy nòkò, abhé mómbakanem. ⁵⁸ Bakokosi bhi ne bõneréket, bážhók nókó enyũ berĩnti ebhén Mandem átóṅ yí, béré ḡák ne yi.

⁵⁹ Mmò ágháká nókó manywòp ánen, bo bárók bésièp yi. Báre yàṅ beḡu yi nnyén be Sakaríá mbònyune chi nnyén Etayi. ⁶⁰ Ke máyi arem be, “Nnyén eni nebhòṅ bebhak chi Jõn.” ⁶¹ Yě nò, bárém ntá yi be, “Yě mmu apú ndü nneréket ayweka ane ábhóṅ nnyén enò!” ⁶² Bábhó ye memak ne amò ndu bebhèp chimò nnyén enen yi áyàṅ manchye mò.

⁶³ Sakaríá amak ne amò bé márchyé yi enyìyì ené yi ánsìṅ aré. Báchyè nòkò yi enyìyì asìṅ aré be, “Nnyén eni chí Jõn.” Bò mankem babhak maknkay tontó. ⁶⁴ Témte wu Sakaríá apet abho berem kepi ankaka nòkò Mandem. ⁶⁵ Becháy békém bakokosi bhap mankem. Ne mbok menyìyì ebhò ataka ndü betókó njie menkem atú Judéya. ⁶⁶ Yě agha ane

ághókó mbok menyiyi ebhen béfákárí abhæere bhə anti, ambebhə nəkə mmwét eyi be, “Ntiki enyū mmú yi abhak chəy?” Ébhak kponoroŋ be betaŋ Mandem Acha béchí ne yi.

Nekwáy Sakaríá

⁶⁷ Éfónó Bedyere abhak ne Sakaríá, chi Jǝn. Abho bérem kepinti be,

⁶⁸ “Bakak ámbák ne Mandem Acha bo Israel, mbənyune atwə ndu bekwak böbhi, ne ndu béfére bhə ndū kesem.

⁶⁹ Áchyé bhese etarjí Mpeme ane áfú ndū nneréket ané mübetok ywi Mfə Debhít.

⁷⁰ Mandem akə nyaka baremé kepinti bhi abhen bachi nyáná mandem enyu eyə tentep,

⁷¹ be chəy ampeme bhese ndu amó bömpap abhese, ne amfere bhese amə bo abhen bapabhe bhese.

⁷² Arem nyaka be chəy angó bachímbi bhese ntínso, ne ántik nku ane yi anyu ne böbhi.

⁷³ Nə chi enyiyi ene Mandem aghati nyaka Etayese Ábraham, ayiki bé yí ákə yə;

⁷⁴ nə chi, béfére bhese amə bömpap abhese, ankwak bhese bé séntók nəkə chi yi, kebəy becháy,

⁷⁵ sémbák nyáná ne chak besí bhi ndū nepém enese nenkem.

ndū manywəp yesé fá amik ankem.

⁷⁶ Ne wə mówa, chəy mámbiyi wə be ndemekepinti ane Mandem Acha, mbənyuné chəy ónjambi ke Acha antwə, be ontənti mbi ntá yi,

⁷⁷ ónkə böbhi mándiyi be chəy yi amfonori bebá bhap, ne ampeme bhə.

⁷⁸ Mandem ywese ákù nò mbònyune ághò bhese ntínso tontó.

Chí ntínso ke nékà yi áto chòη Μρεμε ywese,
yí amfú amfay antwò mbò nyienyíemok bëti.

⁷⁹ Átwò bechye bediéré ntá bo abhen bachi ndũ ejuri
ne ndũ becháy newú,
ne ndu beya bhesé ndũ mbi ane átwò bhese ne kpák.”

⁸⁰ Mówú agó atarη ndũ nkwòmuet ne ndũ Efóηó.
Bechókó bhi bebhak amem baso, anoη nòkò nywòp enén
yi átoη mmuet ntá bo Israel.

2

Nebhe Yesu
(Mt 1.12-25)

¹ Mpok εγò Δγóstòs abhak mfò Rom, achye εγòη bé mánsòt mpáy bho mankem abhen bachi ndũ betòk ebhen bechi anten yi. ² Nepáy-bho enò nébhak enén mbi mpok Kwirínios achi góbhanò etòk Síria. ³ Yěntiki mmu aròk eyi etòk ndu besìη nnyén. ⁴⁻⁵ Joséf nkwò afa Násáret atú Gálili aròk Bétlehem, atú Judéya. Bétlehem abhak etòk ene babhe Mfò Debhít. Joséf aròk aré mbònyune achi nyaka ebhárémò Debhít. Aròk ne María, ngòré ane yi atí bebhay be mánsìη manyén. Abhak ne menie. ⁶ Ené bò bachi Bétlehem, mpok nebhe ayi akway. ⁷ Abhé mòmbi ywi, abhak mómbakanem. Anép yi ne nden, abhure amem ekwòbhé nenyie nnya mbònyune bábhíkí bhòη nyaka ebhak bechòkò amem ekeré mankò.

Bòangel ne babhabheri bághòηómén

⁸ Ndũ betí bhò, nkwó babhabheri bághòηómén bábhak nefí ne bághòηómén eyap ndũ atú etòk wu. ⁹ Ángel Mandem abhesi bó besí, bediéré Mandem beghò bhó amuet ne becháy bekem bó tontó. ¹⁰ Ke ángel wu arem ntá yap

be, “Bǎké chay, mbɔnyune ntwɔ bhe ne Mbok Ndíndí ane áchyè chɔŋ bo mankem beyǎ maŋák. ¹¹ Bábhe Mpeme yweka echɔŋ etɔk Debhít. Yí ke achi mmu ane Mandem afyé nyaka bariɛp be á̀tò. Yi chi Acha. ¹² Eriŋ ené étɔŋ chɔŋ be mmɔ̀re chi be bághò chɔŋ ndũ mánébhé yi ne nden, bábhure amem ekwɔbhé nenyie nnya.” ¹³ Témte wu, ngémtay bɔ́angel Mandem babhesi bare kway mámbiti nɔ̀kɔ Mandem be

¹⁴ “Kenókó kémbák ne Mandem amfay;

kpák ambak fá amik ne bo abhen berĩndu ebhi bechi ne bhɔ!”

¹⁵ Bɔ́angel bárɔ bhɔ, bapɛtnsem amfay. Babhabheri bághóŋɔmén babho berem ne bati be, “Séndók ká Bétlehem séngó enyiŋ ene efakari, ené Mandem akɔ sendiŋi.” ¹⁶ Báfá, bárɔk ayak bághɔ Joséf ne María. Bághó mmɔ̀ré nkwɔ bhúré amem ekubhé nenyie nnya. ¹⁷ Bághó nókó nó, barem ɛ̀ti menyiŋ menkem ebhen ángel Mandem aghati bhɔ ɛ̀ti mówu. ¹⁸ Bǔ mankem abhen baghoko enyiŋ ene bɔ bareme babhak maknkay. ¹⁹ Ke María abhure menyiŋ ebhɔ menkem anti, ankaysi nɔ̀kɔ bhɔ. ²⁰ Babhabheri bághóŋɔmén bápɛtnsem. Bára kway mámbiti nɔ̀kɔ Mandem mbɔnyuné menyiŋ menkem ebhen bághó ne ebhen baghoko, bechi enyumɔt mbɔnyu ángel aghati bhɔ.

Bádu Yesu nnyén

²¹ Egháká nókó manywɔp ánen, básyep mó, bádu yi nnyén be, Yesu, nnyén enen ángel areme nyaka be babhɔŋ bechye yi te mpok babhiki re pɔ̀kó menie ebhi.

Bárɔk betɔŋ Yesu ntá Mandem

²² Mpok ákwáy ane Joséf ne María barɔŋ bekɔ mbɔnyu ebhé Moses é̀rem be mánkɔ ndu bebhak pépép besí Mandem mpok ngɔ̀ré abhé, bápókɔ Yesu bárɔk Yerúsalem

ndu betəŋ yi ntá Mandem Acha, ²³ mbənyu básin nyaka ndü Ebhé Mandem be, “Yěntiki mǎmbi ane achi mbakanem, bábhəŋ bechye yi ntá Mandem. ²⁴ Bábhón nkwo bechye akap ébu wu ane achi ‘Bǎbebhónó bepay, mbák epu nǎ, bebhep bepay, bekoŋo ebhé Mandem.’ ” *
²⁵ Mpok eyǎ, mmu abhak Yerúsalem ane aka nnyén be Símiön. Abhak chak anchye nǎkǎ Mandem kenókó. Ānön nyaka mpok ane Mandem átwǎ ankwene bati bo Israel. Ne Efónó Bedyere abhak ne yi. ²⁶ Efónó Bedyere anán akǎ nyaka yi arinji bé apú gu keghó Mreme Mandem afyé nyaka bariep be átd. ²⁷ Efónó Bedyere akǎ Símiön arǎk ndü ekerákap Mandem. Nnǎ ne chi Yesu báchwe aré ne yi ndu betəŋ yi ntá Mandem bekoŋo ebhé Moses. ²⁸ Símiön aghǎ nǎkǎ mǎré asət yi akém amǎ abiti Mandem bé:

²⁹ “Acha, əkǎ bariep ame afü tetep,
 də yé me, mmǎbetok ywe ndók petii,

³⁰ mbənyune nnánŋ ngǎ ne amík mmu ane ótó be ampeme bhese.

³¹ Mreme ane ótəŋti be bö mankem mángǎ.

³² Achí erəŋǎ betəŋ bo abhen bápú bo Israel mbi berinji wǎ, ne be kenókó kəntwǎ ntá böbhe, bo Israel.”

³³ Chi ne nnǎ babhak maknkay beghok menyin ebhen Símiön areme éti Yesu. ³⁴ Símiön ayét bhǎ, arem ntá máyi María be,

“Mandem ayap mǎne be ankǎ beyǎ bo Israel mankwen ne be ánjoŋ abhenefu,
 ne be ámbák erinji ené bo bárəm be bápú yan.

³⁵ “Ne chəŋ ene énkǎ be nkaysi ane achi bo ánti ambo befú kroŋoroŋ,
 ne wǎ ómbəŋ beyǎ basémé éti mǎne mbǎ mmu ane eekak éyéme yi anti.”

* ^{2:24} 1k 2.22-24; Lévítikǎs 12; Nǎmba 18.15-16.

³⁶ Mpok eyo, ngoré ane áká nnyén be Ána abhak Yerúsalem. Abhak ndemekepinti Mandem. Abhak mmó Fanuel, ebhárémə ane nneréket Ásha. Akok nyaka tontó ne anáj achi nyaka ekerénebhay ndü mamié tándramot ke nném aywi ägu. ³⁷ Arəp kénkwésé, te mpok ane yi aghaka mamié besa menwi nsem anwi. Yí kerə berəy ndü ekerákap Mandem ndu bechye yi kenóko, ne are nikmuet ambak nəko ndü netarénsay, beti ne ngósi. ³⁸ Nkúbhé mpok eyo Joséf ne María bárək ne mmó. Ághó nóko mǎré, achye bakak ntá Mandem andeme nəko beyä menyij eti mmó, ntá bo abhen mánəy nyaka be Mandem amferé bö Yerusalem ndü esəyori.

³⁹ Joséf ne María manəy nəko beka menyij menkem bekojo ebhé Mandem, bápətnsem ne mmó etək eyap Násáret atú Gálili. ⁴⁰ Yesu arək ambi bégo ne bébhəy betəy. Abhəy beyä nerijindak ne áfók Mandem abhak ne yi.

Yesu arəp ansem amem ekerákap Mandem

⁴¹ Yəntiki mmíé, chi ne nnə Yesu bárəy nyaka Yerúsalem ndü *Epə Nekiŋi. ⁴² Mpok yi aghaka mamié byo ne apay, bárək ndü epə eyo mbə enyu esí. ⁴³ Epə émáy nóko, bare pətnsem etək eyap ke Yesu arəp Yerúsalem, chi ne nnə kerijŋi. ⁴⁴ Bákə ndü nywəp nenkem mánkaysi nəko be yi achi ndü nkwo wap. Bághó nóko be apú ne bhə, babho beyəy yi nenti maməere bhap ne böneréket awap. ⁴⁵ Báyáj nóko yi keghə, bápətnsem Yerúsalem ndu beyəy yí aré. ⁴⁶ Egháká nəko manywəp arát, bághó yi amem ekerákap Mandem chəkə ne batəy ebhé, ndu ághòk menyij ebhen bö bárəm, ne amebhe nəko bó bebhəp. ⁴⁷ Bo mankem abhen bághòk menyij ebhen yi arəm bábhák maknkay eti menyij ebhen yi arijŋi ne enyü ene yi ákəme bhə menyij ebhen bábhəp yi. ⁴⁸ Mpok ane

chi ne nno bághó yi, ebhak bhó chi enyiy maknkay. Nno abhép yi be, “Mówa, mbu obhiki ku etaye ne me enyune!”

⁴⁹ Mme ne etaye séko, séyàŋ wə ne beyă becháy anti. Yesu akeme bhó be, “Báyàŋ mbu me ndaká yí? Băbhíkí riŋi be mbǒŋ bebhak amem eket Etaya?” ⁵⁰ Ke nno ne chi kejjwimem ndü enyiy ené yi areme ntá yap.

⁵¹ Apet ye nsem Násáret ne bhó, abhak ne bhó sayri aketaŋtí. Máyi abhure menyiy ebhen menkem anti.

⁵² Arək ambi bégo ndü nkwomuet ne ndü neriyindak. Mandem abhóŋ maŋák ne yi andək nəkó chí ambi. Ebhak enyumot ne bo.

3

Jǒn Njwiti arem ěti Yesu

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Mpok Jǒn mmǒ Sakaríá achi amem baso, Mandem achye yi menyiy ebhen yi ábhóŋó beghati bho. Mpok Tibériós achi mfó ngo ane etək Rom ndü mamié neku, Póntiós Páilet abhak góbhanó atú Judéya, Hérød abhak münti atú Gálili, mómáyi Fílip abhak münti atú Itúria ne Trakonítis, ne Lisánias abhak münti atú Abilene. Káyfas ne Ánas babhak böbati bachiäkap Mandem. Mandem aghati Jǒn mmǒ Sakaríá enyiy mpok yi achi amem baso, ³ Jǒn arək ye ndü betək menkem ebhen bechi atú Nnyén Jódan, angati nəkó bho Eyəŋ Mandem be bo mántíknssem ndü bebú ebhap mánjwítí bhó be Mandem amfoŋori bebú ebhap. ⁴ Ebhak mbó enyü Aisáya ndemekepinti Mandem asiŋi nyaka amem ekáti yi be:

“Mmü achi amem baso äbik ne eyəŋ amfay andeme nəkó be, ‘Toŋtí ká mbi ane Acha áfuèt aré.

Kú ka mbí ywi ambak chak.

⁵ Chók ká yěntiki éyémé,

mánkũ yěntiki njie ngo ne yěntiki mónjje andəp mmik nebhuet.

Nyabhé ká babhi ane achi ɲótí ɲótí,
mǎndansi ané achi gbokotí gbókótí,

⁶ ne chəŋ bǝ mankem mángə ndu Mandem ápème bho.’ ”

⁷ Jǝn arem ntá beyǎ bo abhen bárəŋ ntá yi bé yi anjwiti bhó be, “Bě befé! Agha áyébhé be batú be mǎnjaŋ mbi ndu bebue ntemsi Mandem ane átwò? ⁸ Bǎbhəŋ beku menyiy ebhen bétəŋ be bǎtiknsem ndũ bebú ebheka tetep. Bǎké chəkə mǎndem bé bǎchí bebhárébhə Ábraham. Dɪŋí ká bé Mandem ákwáy besot batay áne ankũ yó ámbak bebhárébhə Ábraham. ⁹ Yě chí néne, seti séchí bhúré, ne bákway bekrət yěntiki enək ene epu nyu berítí kerep te ndũ bakaŋ, mánguep angó.”

¹⁰ Bǝ bhə bǎghókó nókó nó bábhep Jǝn be, “Yi sébhóŋó ye beku?” ¹¹ Akeme bhə be, “Mmu ane ábhóŋó nkú epay ányché amot ntá ane abhiki bhəŋ, ne mmu ane ábhóŋó nenyíé ánkóré ne ane abhiki bhəŋ.”

¹² Babhebhé nkabhenti nkwo bárók be yi anjwiti bhə. Bábhep yi be, “Ntəŋ, yi sébhóŋó beku?” ¹³ Jǝn akeme bə be, “Bǎké sət nkábhénti éncha ané bǎbhəŋə besot.” ¹⁴ Mbək batemé nenu nkwo bábhep yi be, “Yí sébhóŋó béku?” Akeme bhə be, “Bǎké sət nkáp ntá mmu ne betaŋ, bǎké bhat mmu ndak amuet; dǝ ká akap ané báchyè bhe ndũ betik ebhen bǎkũ ánkway bhe.”

¹⁵ Bo bábhaka nyaka nti ndũ menyiy ebhen Jǝn árəm ne ebhen yi ákũ. Ékũ bábho bebhep mmuet mbák Jǝn ke achi Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be átd. ¹⁶ Jǝn akeme bhó be, “Mějwiti bhe ne manyiɛp. Ke mmu ane acha me átwò. Mbíkí kwáy mmu ane nchí kaŋari nkwobhénya beka ebhi. Ánáj ántwó, chəŋ anjwiti bhe ne éfóŋó Bedyere ne ngó. ¹⁷ Átwò ne nchán myákátí awə ndu

béchák nkway be amfáp ene eri ne bekpáfu. Ánánj ánkú nɔ, ansɔt mbwɔt anten ndu nkpáné, anyɔ mmik, ansɔt bekpáfu amfye amem ngó ane apu neme.”

¹⁸ Jǎn arem beyǎ menyij bechak ndu befyɛ bhɔ nti ndu ánù bekɛ mánóko Mbok Ndíndí ane yi aghati bhɔ. ¹⁹ Jǎn aji Mfɔ Hérɔd be akwen ebhé Mandem ndu ásórɛ Heródias ngɔrɛ mómáyi ábhay. Aji yí ɛti barak abúabu achak ankem ane yi ákú. ²⁰ Ne mémáka ndü ebhɔ menkem, Hérɔd arem báfé Jǎn amem ekerékenɔj.

Jǎn ajwiti Yesu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Bápɛre fe Jǎn, anánj ǎjwiti nyaka bho. Ajwiti Yesu nkwo. Ne mpok Yesu ánikmɛt, nebu nénéne. ²² Efónjɔ Mandem asɔt mkpá ebhónjɔ asɛp yi amɛt. Eyɔj ɛfú amfay ɛrem be, “Wɔ ɔchí Mówa. Nkɔj wɔ tontó. ǎchye me beyǎ maɔák”

Bachĩmbi Yesu Kristo

(Mt 1.1-17)

²³ Mpok Yesu ábhó betik ebhi, achi nyaka mbɔ mamié esǎ nsem byó, bo mándem nɔkɔ be Yesu chí mmɔ Joséf mmɔ Héli, ²⁴ Héli mmɔ Mátat, Mátat mmɔ Lévi, Lévi mmɔ Mélki, Mélki mmɔ Jánai, Jánai mmɔ Joséf, ²⁵ Joséf mmɔ Matátias, Matátias mmɔ Émɔs, Émɔs mmɔ Náhum, Náhum mmɔ Ésli, Ésli mmɔ Nágai, ²⁶ Nágai mmɔ Máat, Máat mmɔ Matátias, Matátias mmɔ Sémen, Sémen mmɔ Jósek, Jósek mmɔ Jóda, ²⁷ Jóda mmɔ Joánan, Joánan mmɔ Résa, Résa mmɔ Serúbabel, Serúbabel mmɔ Síltiel, Síltiel mmɔ Neri, ²⁸ Néri mmɔ Mélki, Mélki mmɔ Ádi, Ádi mmɔ Kósam, Kósam mmɔ Elmádam, Elmádam mmɔ Ér, ²⁹ Ér mmɔ Jóshua, Jóshua mmɔ Eliésa, Eliésa mmɔ Jórím, Jórím mmɔ Mátat, Mátat mmɔ Lévi, ³⁰ Lévi mmɔ Símiɔn, Símiɔn mmɔ Júda, Júda mmɔ Joséf, Joséf mmɔ Jónam, Jónam mmɔ Eliákím, ³¹ Eliákím mmɔ Meléa, Meléa mmɔ Ména,

Ména mmǎ Matáta, Matáta mmǎ Nátan, Nátan mmǎ Debhít, ³² Debhít mmǎ Jése, Jése mmǎ Óbed, Óbed mmǎ Bóas, Bóas mmǎ Sálmon, Sálmon mmǎ Náshon, ³³ Náshon mmǎ Amínadap, Amínadap mmǎ Rám, Rám mmǎ Hérøn, Hésrøn mmǎ Péres, Péres mmǎ Júda, ³⁴ Júda mmǎ Jekóp, Jekóp mmǎ Áisek, Áisek mmǎ Ábraham, Ábraham mmǎ Téera, Téera mmǎ Náho, ³⁵ Náho mmǎ Sérug, Sérug mmǎ Réu, Réu mmǎ Pélek, Pélek mmǎ Éba, Éba mmǎ Shéla, ³⁶ Shéla mmǎ Kaínan, Kaínan mmǎ Afásad, Afásad mmǎ Shém, Shém mmǎ Nóa, Nóa mmǎ Lámek, ³⁷ Lámek mmǎ Metúsela, Metúsela mmǎ Énok, Énok mmǎ Járet, Járet mmǎ Maháláel, Maháláel mmǎ Kánän, ³⁸ Kánän mmǎ Énos, Énos mmǎ Sét, Sét mmǎ Ádam, Ádam mmǎ Mandem.

4

Satan amə Yesu (Mt 4.1-11; Mk 1.12, 13)

¹ Yesu áperε fú ndŭ nnyén Jórdan, ajwi ne Εφόγό Bedyεε. Yí akw Yesu arək amem baso, ² abhak aré ndŭ manywɔp besa bepay Satan amə nəkə yi. Yí kenye yenyiy ndŭ manywɔp εγə ankem. Ndŭ ngwenti manywɔp εγə nsay akém yi. ³ Satan arək arem ntá yi be, “Mbák ɔchí Mmə Mandem, chyε εγə be ntăy enen nénjibhírí néndɔp ekpókó brəd.” ⁴ Yesu akeme yi be, “Échí amem Ekáti Mandem be, ‘Puyε nenyíé nónó ke nékəm nepémé mu.’ ”

⁵ Satan asət yi akó ndŭ nebhuet ane achi te amfay atóŋ yí betəkó mmik menkem ne kefo eken kéchí aré ndu mómbinjí mpok. ⁶ Arem ye ntá yi be, “Báchyé betaŋ ne kefo mmik nkem ntá ya, ne nchí kway bechye kə ntá yε agha ane nkóŋó. Chəŋ nchyé wə böbhen menkem ne kefo ekap. ⁷ Mbák óntép mánén amik, ónchye me kenókó,

mbə Mandem ywə, chəŋ menyih ebhen menkem ménndəp ebhe.”⁸ Yesu akeme bé, “Ekáti Mandem érəm be, ‘Mmu abhəŋ bechye kenókó chi ntá Mandem Acha, antók chí yí aywĩntí.’ ”

⁹ Satan asot yi bārók Yerúsalem, bákó ndũ nebhuet ane áchí te amfay ndũ ekerákap Mandem. Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák əchí Mmə Mandem, dók, ¹⁰ tǝndu echi amem Ekáti Mandem be, ‘Chəŋ Mandem anchye eyəŋ bəáŋgel bhi mántwó manchye wə nekwa.’ ”

¹¹ Ekáti Mandem épət érəm be, ‘Chəŋ mánkɾæp wə ne amə yap, bé óké tem ekak ndũ ntay.’ ”

¹² Yesu akeme yi be, “Ekáti érəm be, ‘Óké mə Mandem Acha ywə.’ ” ¹³ Satan ámó nókó Yesu ndũ beyǎ babhi kekém yi, arə kpík yi.

*Yesu abho betik ebhi atú Gálili
(Mt 4.12-17; Mk 1.14, 15)*

¹⁴ Yesu apət ye nsem atú Gálili ndũ betanǎ Efónó Bedyere. Mbok yi ataka atú Gálili wu ankem. ¹⁵ Are tón bo Eyəŋ Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel, ne bo béré chye yi kenókó.

*Bábyak Yesu amem etək Násáret
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)*

¹⁶ Yesu afa, arək Násáret, etək ene máné yi aré. Mbə enyũ epih eyi echi nyaka, arək amem ekeré nenikímueti ndũ nywəbhé neywəmmuet bo Israel. Ébhíkí tat, afate bepəy Eyəŋ Mandem. ¹⁷ Báchyé yi ekáti ene ndemekerĩnti Aisáya. Anene yó, ndũ nebhuet ane básíŋí bé:

¹⁸ “Efónó Mandem Acha achí ne me mbənyune, ayap me bé ngátí Mbok Ndíndí ntá bachébhébo.

Ato me, be ntwó ngátí bo abhen bachi ndũ yěntiki enyũ kesem, be chõḡ māmferē bhõ arē.

Ne bé chõḡ amík anene manémámik,

ne be chõḡ mánychye ngǎngarḡ ntá bo abhen batĩ bak-wǎḡwarḡ mányiere bhõ amik.

¹⁹ Ato me bé mbé ntá bho be mpok

ane yi átõḡ bó berĩndu bhi akway.”

²⁰ Yesu ánájá nókó bépay ekáti yõ, akuti yó, akeme ntá mũnti arõk achõkõ amik. Bõ mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetĩ bátẽp yi amík amuet. ²¹ Abho ye beghati bhõ be, “Echõḡ, enyĩḡ ene basiḡĩ men árẽm éfákárĩ mbõ enyũ bãghókó.” ²² Bõ abhen bachi aré, bárẽm berítĩ menyĩḡ ěti yi, ne babhak maknkay ěti berítĩ kepi ekẽn káfú yi anyu. Ke bábho bebhẽp be, “Pú mmõ Joséf ne?” ²³ Yesu arem ntá yap be, “Chõḡ mãntem me nekay enen ěti ya be, ‘Ngarḡ, bú mmuet eyẽ. Menyĩḡ ebhen seghoko be õku awu etõk Kapẽnaum, kũ bhó fá amem etõk eyẽ nkwo.’”

²⁴ Yesu arem be, “Nchĩ ghati bhe be, bápú ka ndemekepĩnti amem etõk yi. ²⁵ Ke nchĩ ghati bhe be, mánkwésé bayǎ nyaka amem etõk Israel ndũ mpok ndemekepĩnti Eláija. Mpok yõ manyier kekwen ndũ mamié arat ne ebhók, ne erẽmé nsay ékwẽn ndũ etõk Israel enkem. ²⁶ Ke Mandem ábhíkĩ tó nyaka Eláija ntá yě kénkwésé amõt, ebhíkĩfuet chi ane achi etõk Sárefat, atú Sídõn, etõk bo bachak. ²⁷ Ne ndũ mpok ndemekepĩnti ane áká nnyẽn be Eláisha, beyǎ bõ ebhaḡákwa bachi nyaka amem etõk Israel. Ke yě amõt Eláisha ábhíkĩ bu, ebhíkĩfuet chi mmũ etõk echak, Náman, mmu Síria.” ²⁸ Bo mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetĩ, bãghókó nókó nó, bati ábé bhõ amem tontó. ²⁹ Báfáte bákẽm yi, bafu etõk ne yi. Ndũ etõk yap echi amfǎy njie, básõt yi barõk ndũ nkókõnjie bé mámpurĩ yi

ankwen aré. ³⁰ Ke ayibhiri mmúét, anone, afúét nenti nap arək ebhakayi.

Mmu ane efóǵó ebúbu échyè yí esəǵori
(Mk 1.21-28)

³¹ Yesu apət asep arək Kapěnaum, etək egħo, atú Gálili. Aré, are tǵ bo amem ekeré nenikímuetí bo Israel ndū nywəbhé neywěmuet enap. ³² Bábhák maknkay tontó ǵti enyu ene yí átǵ mbənyune átǵ nyaka mbə mmū ane árəm émay. ³³ Mmu amət abhak aré ane efóǵó ebúbu ésǵori. Are bik ne eyǵ etajataǵ andeme nəkə bé, ³⁴ “Ǽ! Yesu, Mmu Násáret, əbhəǵ yí beku ne bhese! Ǿtwə fá beway bhese? Ndíǵí mmu wə óchí. Óchí Mmu Nyáǵá ane Mandem átó!” ³⁵ Yesu asáy efóǵó yə be, “Kusí! Fú yi amuet!” Efóǵó yə éǵep mmū wu amik besí bhap. Ke éfú yi amuet keku yi yěnyǵ. ³⁶ Bǵ mankem bábhák maknkay, ne babho bebhep bati be, “Eyǵ ené mmū-ne échí né ná e? Ásay befóǵó bebúbebu ne betəǵ bé mémfu bo amúét, ne mémfú.” ³⁷ Ne nsoǵo Yesu akə ataka atú etək wu ankem.

Yesu abú beyǵ bömame
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ Yesu afa ekeré nenikímuetí yə, arək, ndū eket Símun. Nnə ngəré Símun abhǵ mbúép atajataǵ. Bagħək Yesu manik yi mmuet be ambu yi. ³⁹ Arək, ate neku beəkək ebhen yi achi are bhúré. Achye eyǵ be mbúép wu ándó yí. Ámay. Afaté akə nenyíé abho mene bhə.

⁴⁰ Mpok ane mmok ánəm, bǵ mankem abhen bábhǵǵ bömame menyu ne menyu básót bhə bárók ntá Yesu. Abho ménýǵa amə amuet yěntiki mmu wap, kpat abú bhə mankem. ⁴¹ Beyǵ bhap babhǵ nyaka befóǵó bebúbebu. Befóǵó bebúbebu bhə béfú beyǵ bhə amuet mémbiki nəkə bé, “Wə óchí Mmə Mandem!” Ke Yesu are sáy bhə,

keka méndem yěnyij, mbənyune bérijni nyaka be yi achi Mpepe ane Mandem áto.

Yesu are tónj bo amem bekeré nenikímuet bo Israel
(Mk 1.35-39)

⁴² Néyí nəkə, Yesu afa etək, arək ndü nebhuet ane bo bápú aré. Bō babho beyaŋ yi. Bághó nókó yí, babho menikmuet bé áké rə etək eyap. ⁴³ Ke yi aghati bhó bé, “Mbəŋ bégháti Mbok Ndíndí be Mandem achi Mfə amem betək bechak nkwo, mbənyune Mandem áto me fá amik chi řti yə.” ⁴⁴ Arə ye, are kə andəkə nəkə ndü betək ebhen bechi atú Judéya angati nəkə bho Mbok Ndíndí amem bekeré nenikímuet bo Israel

5

Yesu abhiŋi bakoŋo bhi abhen mbi batí ánwi
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ Ewak émot, Yesu abhak téé angəkə řntiŋnyen Genésaret. * Bo béré nu bebhak kekwoť ne yi be mangok Eyəŋ Mandem. ² Aghó bachwi apay angəkonyén. Bawánsi abhen bábhóŋó bachwi yə, báfù amem mánychaka nəkə basi yap. ³ Yesu arək achwe amem áchwí amot. Abhak ane Símun. Aghati yi be ánók áchwí anten anyén mandú. Yesu achəkə ye amem áchwí wu, antəŋ nəkə bo abhen bachi angəkonyén Eyəŋ Mandem. ⁴ Ánáŋá nókó betəŋ bo arem ntá Símun be, “Tén áchwí ndü eentem mǎnguep basi yeka anyén be mǎnkem nsi.” ⁵ Símun akeme yi be, “Éta, séden mmuet beti menkem ke yěnyij sébhíkí kem. Ke ndu bekoŋo eyəŋ eye, chəŋ nguep básí ndü eentem.” ⁶ Yí ne mamuepe bhi bārək baguep beyă nkáp anyén, bákém beyă nsi. Éyá kpát beyă nkáp yap abho berakati. ⁷ Bámák batí

* **5:1** řntiŋnyen Genésaret: Chi řntiŋnyen Gálili.

bawãnsi abhen bachi ndũ áchwí achak ne awò be mántwò mánkwak bhò. Bárók bachem ne bhò, bafere nsi báfyé amem bachwi apay kpát ábhó bebet. ⁸ Símun ane mpíkírí nnyén eni nechi be Píta, ághó nókó enyiyí maknkay ya, arók atep mánén besí Yesu, arem be, “Acha, kétwò kekwoṭ ne me, mbonyune nchí mmũ bebú.” ⁹ Árém nò, mbonyune yi ne bati bhi bachi nyaka maknkay tontó beghò beyã nsi ene bakeme. ¹⁰ Jems ne Jõn, batĩ bawáy nsi, bábhák nkwo maknkay. Báchí nyaka bõ Sebedi. Yesu arem ntá Símun be, “Kécháy. Bebhò echõṅ ɔrõbhe ya chí bo be mantwò ntá ya.” ¹¹ Bò Píta bátémé nókó bachwi yap angokonyén, báró yěntiki enyiyi bakono Yesu.

Yesu abú mmu ebhanyákwa

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² Mpok Yesu achi etókófu, mmu ebhanyákwa amot arók akwén yí beka abho menikmuet ntá yi bé, “Acha, mbák ɔkõṅ, ðkway beka me ntaṅ.” ¹³ Yesu anyabhe awó atók yi arem be, “Nkõṅ beka wò óntáṅ, neme ene némáy.” Témté wu, ebhanyákwa yi emay. ¹⁴ Yesu asemti yí be, “Ké ghati yě mmu enyiyi ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi angò be ebhanyákwa ye emay. Ánáṅ ámbyó wò, óndak, ɔnchye ye akap ntá Mandem békõṅ ebhé Moses. Chõṅ eyò émbak enyiyi ene étõṅ bo be ebhanyákwa ye émay.” ¹⁵ Ke yě nò, mbok Yesu ataka mbãnkem. Ngémtay bo bárók ntá yi ndu beghók Eyõṅ Mandem ne bé yi ambu mame yap. ¹⁶ Ke aya mmuet arók ndũ nebhúéréfu amem baso anikmuet.

Yesu abú mbéntí

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ Nywõp nemot, Yesu átdõṅ nyaka bho Eyõṅ Mandem, Mandem Acha achye yi betaṅ, are bú bõmame. Bõnkwo Fárisi ne batõṅ ebhé Mandem babhak aré. Báfú ndũ

bōbetək mankem atú Gálili, ne bachak báfú atú Judéya, ne abhenefu báfú Yerúsalem. ¹⁸ Bōfú bátwó ne mbéntí amot ane bápókó ndũ bekpaka. Báré yaŋ mbi bechwe anywóp be mambure yi besí Yesu. ¹⁹ Ke bó kebhónj mbi ane báfuet manchwe amem ěti beyă bó. Bákó amfáy eket, manene mbok aré, basebhe yi bhure ndũ bekpaka bhi, néntí bhó, besí Yesu. ²⁰ Yesu ághó nókó enyũ neka enén bábhónj ne yi, aghati mbéntí wu be, “Nkwáne, mfónjóri bebú bhe.” ²¹ Batōŋ-ebhé Mandem ne bōnkwō Fárisi bábho bebhew mmuét be, “Agha né? Enyiŋ ene yi árēm chi nsək ntá Mandem! Mandem aywinti ke ákway befonjori bebú mmu!” ²² Yesu ariŋi nkaysi yap. Abhép bó be, “Ndaká yí bākàysi menyũ menyĩ ebhó? ²³ Enyiŋ ene échí wikirik chí ené? Berem be, ‘Mfónjóri bebú bhe’, ke chi berem be, ‘Faté kó’? ²⁴ Ke chōŋ nkũ mändĩŋi be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbōŋ betañ fá amik befonjori bebú bho.” Arem ntá mbéntí wu be, “Nchí ghati wə, faté, pókó bekpaka bhe gure!” ²⁵ Témté wu, afate kperep besí bhap, apəkō enyiŋ ene yi ábhure nyaka aré, abho begure, ambiti nəkō Mandem. ²⁶ Beyă becháy bekem bo mankem! Bábhák maknkay, babho bebíti Mandem, mándeme nəkō be, “Seghō baraká maknkay echōŋ!”

Yesu abhiŋi Lévi

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷ Awu áfúéré nókó, Yesu afa nebhúéré wu arək aghó mbebhé nkabhénti ane áká nnyén be Lévi chōkō amem ekerébetik yi. Yesu aghati yi be, “Twó, bhák nkoŋo wa.”

²⁸ Lévi afate, arō yěntiki enyiŋ, abho bekoŋo Yesu.

²⁹ Ébhíkí tat, Lévi anak erem epa eket yi ntá Yesu. Beyă babhebhé nkábhénti ne bakũ bebú bachak nkwo babhak aré ne Yesu. ³⁰ Bōnkwō Fárisi ne batōŋ ebhé Mandem, báré nywinti, ne bábhép bakoŋo Yesu be, “Ndaká yí

mányie mányu nəkə ne babhebhé nkabhentí ne bakǔ bebú bachak?” ³¹ Yesu akeme bhə be, “Bo abhen bapu me, bápú yaŋ ngaŋ. Bǒ mame ke báyaŋ ngaŋ. ³² Mbíkí twə bebhiŋi bo abhen bakaysi be bachi chak besí Mandem be mántíknssem ndǔ bebú bhap, ntwo bébhiŋi chi bo babúbabú.”

Bábhép Yesu ɛti netarénsay ndǔ menikmuet ntá Mandem

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

³³ Bo bárém ntá Yesu be, “Bakonjó Jǒn Njwiti bátat nəkə nsay ndu menikmuet. Bakonjó nkwo Fárisi bákú enyumət. Ke abhe mányie, mányu ne bapu tat nsay?” ³⁴ Yesu akeme bhə be, “Bǎkaysi be mankǒ abhen bachi ndǔ epǎ nebhay bakway bebhak ndǔ netarénsay? Nsé! Tǔndu mbǎyngoré abhuét ne bhə, bápú kway betat nsay. ³⁵ Ke mpok átwə ane báfere chəŋ mbǎyngoré ntá yap. Ne chəŋ mántare nəkə nsay ndǔ mpok yə.” ³⁶ Yesu atém bə nekay enén nkwo be, “Yǔ mmu apú kway bedak ebhókónden ndǔ nkú ane nkə anchók mbok ndǔ esí nku. Mbák mmu ánkú nó, áchəŋti nkú nkə, mbənyune ebhókónden ené éfú ndǔ nkú nkə épú kə ne esí nden. ³⁷ Ne ntá bo abhen báfyə mmém ndǔ bebhá nkwo bhənya, bápú fyə mmém bakə amem ebhá nkwo bhənya ené esi. Mbák mánkú nə, ebha ésen, enchəŋə, ne mmém andək amik. † ³⁸ Bábhəŋ befye mmém bakə chi amem ebhá mmém ené ekə. ³⁹ Ne bápú nyu esí mmém mánjaŋ amen bakə mbənyune bákaysi be esí mmém arí achá amen bakə.”

---

† 5:37 Bo Israel básət nyaka nkwo p ághóŋəmen mángoko bebha ebhen báfyə mmém aré.

6

Enyij ene bábhébhé Yesu ěti nywəbhé neywəməet bo Israel

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ Yesu ne baghəkó bhi b́aré kə mámfuēt nəkə amem nkĭ nchwifú ndŭ nywəbhé neywəməet bo Israel. Baghəkó bhi bábhə bekuep enyŭ nchwi yə, mámfikiri mányie nəkə. ² Mbək bönkwə F́arisi bábhəp be, “Ndaká yí b́akə enyij ene ebhé yese épú yaŋ mankə ndŭ nywəbhé neywəməet?” ³ Ké Yesu akeme bhə be, “B́abhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyij ene Mfə Debhít ákú nyaka ne b́ə abhen b́achí ne yi mpok nsay ákémé bhó? ⁴ Achwe amem eket Mandem, apəkə nenyíé enen b́achyé mbə akap ntá Mandem akərə ne b́bhi mányíé. Ebhé érəm be ndiere bachiäkap Mandem ke b́akway menyie nenyíé enə.” ⁵ Yesu arem ye ntá yar be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kĕ mbóŋó berem enyŭ mmu ábhóŋó bekə ne ebhé ene éyíŋí nywəbhé neywəməet.”

Yesu abú mmú ane awó ágú yi ndŭ nywəbhé neywəməet

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ Ndŭ nywəbhé neywəməet néchák, Yesu achwe amem ekeré nenikimuetí bo Israel antəŋ nəkə bo Mbok Ndíndí. Mmŭ amət abhak aré ane awónem aywi ágú. ⁷ Mbək batəŋ ebhé Mandem ne bönkwə F́arisi abhen bachi aré, bábháka nti be chəŋ mámbəŋ mbi ndu berem be yi akə ebéptí ndak. Bátép ye yi amík amuet ndu beghə mbák chəŋ Yesu ambú mmŭ wu ndŭ nywəbhé neywəməet. ⁸ Yesu arinjí nkaysi yar. Arem ntá mmŭ wu be, “Faté, twó fá ambi.” Mmŭ wu afate arək ate aré. ⁹ Yesu arem ye ntá böbhə be, “Ebhé yesé érəm bé sénkə yi ndŭ nywəbhé neywəməet? Chí b́ékə beri ke bekə bebú? Chí b́épéme mmu ke chí b́echəŋti nepém eni?” ¹⁰ Yesu ayibhiri mmuet ayinjí bó mankem, arem ntá yi be, “Nyabhé awó ywe.” Akə nə, awó ywi apet atəŋ, ábhák

mbə enyu esí. ¹¹ Ke bati ábé bōnkwə Fárisi ne batəŋ ebhé tontó. Bábhó besokori enyiŋ ené bákway bekə Yesu.

Yesu ayap bōnto bati byo ne apay

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

¹² Ndū manywəbhé yə, Yesu akó amfáy njiefú ndu menikmæet. Anikmæet ntá Mandem betí menkem. ¹³ Néyí nókó, abhiŋi bakoŋo bhi be mántwó ntá yi. Bátwó nókó, ayap bhó bati byo ne apay, áchyé bhó nnyén be bōnto. ¹⁴ Manyén yap áchí nyaka be: Símun ane Yesu áchyé nnyén nechak be Píta, ne mómáyi Andru, ne Jems ne Jǒn, ne Fílip ne Batolómio, ¹⁵ ne Mátio, ne Tómás, ne Jems mmǒ Alfeyos, ne Símun mfyě-betaŋ ndū baraká etok, ¹⁶ ne Júdas mmǒ Jems, ne Júdas Iskariot ane átí nyaka Yesu.

Yesu áttəŋ ne ábù bho

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Yesu aseŋ antəŋ njie ndū mmik nəbhæet ne bhó. Ngémtay bakoŋo bhi bábhák aré ne ngémtay bo bachak abhen báfú Yerúsalem ne abhen báfú atú Judéya ankem. Bo báfú ndū betok bépáy ebhen bechi kekwoet ne manyu ebhen bábhini be Táya ne Sídon. ¹⁸ Bátwó beghók menyin ebhen yi áttəŋ ne be yi ámbu bhə. Ne bo abhen befóŋó bebúbebə bésəŋori bhə, bataŋ. ¹⁹ Bǒ bhə mankem bare nu betok Yesu, mbənyune betaŋ bэфù nyaka yi amæet mémbu nəkə yě ághá ane átok yi.

Maŋák ne basémé

(Mt 5.1-12)

²⁰ Yesu ayon amík ayini bakoŋo bhi arem be, “Éri echa ntá yeka bachébbhébho; mbənyune Mandem achi Mfə yweka.

²¹ Éri echa ntá yeka bǒ nsay ánù néne,

mbonyune chōŋ yi anchye bhe menyih ebhen bābhōŋó
ekwak bebhōŋ.

Éri echa ntá yeka bō bādi kebho néne,
mbonyune chōŋ māngway ámen!

²² “Éri echa ntá yeka mpok bo bápàp bhe, ne mánsəkōti
nəkō bhe ne mándem bebépti menyih ěti yeka, ne mándem
nəkō be bāchí bebépti bho ěti ya, Me Mmu mfú ntá
Mandem! ²³ Bōŋ ká maŋák yěntiki mpok ane éfákárí nó ne
bhe, mbonyune Mandem abháré erem ákap ntá yeka awu
amfay. Nchí ghati bhe mbonyune enyu eyo ke bachĩmbi
bhap bāchyè nyaka baremé kepĩnti Mandem esōŋori.

²⁴ Ke chōŋ émbep ntá yeka bafōnkáp encha mbonyune,
mānaŋ bābhōŋ ebheka berítí menyih,
ne mānyiě nepém, ndak ámay.

²⁵ Chōŋ émbep ntá yeka bō mānyiè mānjwi néne,
mbonyune chōŋ nsay anu bhe!

Chōŋ émbep ntá yeka bo bāwày ámén néne,
mbonyune chōŋ māndōp ndũ basémé ne nedĩ kebho!

²⁶ Chōŋ émbep ntá yeka, be bho bo bārēm erírí ěti yeka,
mbonyune enyu yo kě bachĩmbi bhap bārēm nyaka ěti
baremé kepĩnti nsé.”

Bakoŋo Yesu bābhōŋ bekōŋ bōmpap abhap

(Mt 5.38-48, 7.12a)

²⁷ Yesu arək ambi betōŋ. Arem be, “Ke nchí ghati bhe
bho bāghòk me be, kōŋ ká bo abhen bápábhé bhe, māntōŋ
bó berí. ²⁸ Ník nəkō ká mmuet be Mandem ankwak bo
abhen bārēm ebúbu ěti yeka. ²⁹ Mbák mmu adep wō atá
ndũ ebhe awónem, tōŋ yi ebhe échák nkwo. Ne mbák mmu
ásot ndé ye, dō yi ansot yě chí nkú ye nkwo. ³⁰ Mbák mmu
anĩŋí wō enyih ene óbhōŋó, chyě yi. Ne mbák mmu asot
enyih eye, kéghati yi be ákémé yo ntá ye. ³¹ Ne yěntiki

mmu yweka ánkú ye ne bati mbò enyũ yi ákway beyaŋ be bo mánkũ ntá yi.

³² “Mbák bǎkòŋ chi bo abhen bakòŋ be, bakak amen bábhóŋó béchye bhe ábhák be yi? Yě chí bǒ bebú bákòŋ bo abhen bakòŋò bhò! ³³ Ne mbák bǎkù berì chi ntá bo abhen bákù bhe berì bakak amen bábhóŋó bechye bhe ábhák be yi? Yě chí bakũ bebú bákù nò! ³⁴ Ne mbák bǎpwò menyìŋ chí ntá bo abhen bǎbhaka ntì be bakeme ntá yeka, bakak amen bábhóŋó bechye bhe achi be yi? Yě chí bǒ bebú bǎpwò nkwo menyìŋ ntá batì bakũ bebú, ndu bákeme yěntìkì enyìŋ ene bǎpwó ntá yap! ³⁵ Ke bǎbhòŋ bebhak kekúrí! Kòŋ ka bǒmpap abheka, ne mánkũ bhò berì. Pwò ka bhó, kebhaka ntì be chòŋ mánkeme bhe yěntìkì enyìŋ. Mbák bǎkù enyu yò, chòŋ akap ayweká ánja ancha, ne mámbak bò Mandem Acha. Átòŋ berìntì ntá bǒ bebú abhen bápú kaka yi ne abhen máŋè̀m meŋé̀me. ³⁶ Ghó ká bati ntínso, nkúbhé mbò enyũ Mandem ághò bhe ntínso.”

Yesu atóŋ bé bo bábhíkí bhòŋ betán bati
(Mt 7.1-5)

³⁷ Yesu yi be, “Bǎké tán bati keka mántán be. Bǎké rem be mányché bati ntémsi, ne mbák bǎpú rem nò, bápú rem be manchye bhe ntémsi. Fòŋorì nókó ka bati ne chòŋ mámfòŋorì nòkò bhe. ³⁸ Chié ntá ntì, ne chòŋ Mandem anchye wò nkwo. Yi aperé chye, àyenti sayri, angoko kpát éjwì entakati nòkò amik. Enyũ ené óyèntì ònchye ntì, nkúbhé enyuyò ke báyèntì manchye wò.”

³⁹ Yesu atém bò nekay nkwo be, “Nnemámík apu kway beyà ntì nnémámík mbi. Mbák ándók beka nò, bó batì apay bápú kwen amem nepì? ⁴⁰ Mmòkátì apu kway berìŋì enyìŋ ancha ntòŋ aywì. Ke mpok ane bátóŋ yi kpát ánaŋa neghók eni, ábhák mbò ntòŋ aywì. ⁴¹ Ndaká yí óyìŋì móènyìŋì ane

achi anyese nti, ené ópú fye nti ndũ nkakónok ane achi wò anyese? ⁴² Ná óghàti nti be, ‘Manó, dđ mferé móěnyíjĩ ane achi wò anyésé,’ ené wombõj opú ghó nkakónok ane achi amem ene nyésé? Wò mmũ betábhá! Feré kpík nkakónok ane achi wombõj anyese, ke óngõ ye mbanj sayri ndu béfére móěnyíjĩ ane achi amem nyésé manóywe.”

Yěntiki enok ébhõj eyi enyũ kepam
(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ Yesu apet arem be, “Erítí enok épú nyu bebéptí kepam. Ne ebéptí enok épú nyu berítí kepam. ⁴⁴ Báriñj erítí enok chí ndũ kepam eki. Bápú rõj ndu támfánj mánkók nepi. ⁴⁵ Nkúbhé mbõ enyũ nkáp ájwi amem mókeré nkáp, nó kě nkaysi ndíndí ájwì anti mmũ ndíndí, ne beri bóbhó ke béfũ aré. Ke mbák mmú abhõj ebéptí nti, barak abúabũ ke áfũ yi anyu, mbõnyune enyij ené éjwí mmu anti, yó ke éfũ yi anyu.”

Menyũ batě beket bati apay
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Yesu arem be, “Ndaká yí bãbhìñj me be, ‘Acha, Acha’, ené bãpú kũ enyij ene mēghàti bhe? ⁴⁷ Chõj ntõj be enyũ mmũ ane átwó ntá ya, aghók enyij ene ndémé, ankũ mbõ enyũ yi ághókó achi. ⁴⁸ Achí mbõ mmũ ane áyámbi átémé nebhuéréket kpát néchwé néghaka ndũ setárébhé ke áte eket. Ne mpok nnyén négbókó kpát néghaka ndũ eket, ébhíkí moko énkwén mbõnyune até yõ sayri. ⁴⁹ Ke mmu ane ághok menyij ebhen mērēm yi ke kũ mbõ enyũ ndémé, achí mbõ mmu ane áté eket, yi ke yambi beghoko nebhuéréket sayri. Mpok nnyén negboko néghaka ndũ eket, témté wu, ébáy mmuet amik juu, échõjõ enkem!”

7

Yesu abú mm ðbetok mǔnti nkwo batemé nenu Rom
(Mt 8.5-13)

¹ Yesu anájá nókó betɔŋ bo menyij ebhen menkem, afa apetnsem etok Kapěnaum. ² Mǔnti nkwo batemé nenu bõ Rom amot achi nyaka aré. Mũbetok aywi ane yi aré kɔŋ áre me. Arɔp chi kekwoť bégu. ³ Mǔnti wu ághókó nókó ndũ bo bárèm ɛti Yesu, ató bõbati bõ Israel be máníkmuɛt nta yi be ándók ámbú mũbetok aywi. ⁴ Bárók ntá Yesu máníkmuɛt nta yi ne neseptímɛt mándeme nókó be, “ɛta, dók kwák mǔnti-ne. Achi mmu ane ákwáy bébhɔŋ nekwoť. ⁵ Akɔŋ bõ bhese ne yimbɔŋ ke áté ekeré neníkímuɛtí eyese.” ⁶ Yesu are rónɔŋ ne bhɔ. Mpok bághaka kekwoť ne eket, mǔnti wu ató mamuere bhi bé mángátí Yesu be, “Acha, késɔŋɔri mmuɛt bétwo ndũ eket eya. Mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. ⁷ Yɛ chi membɔŋ mbíkí kaysi be nkway bétwo ntá ye. Chiɛ chí eyɔŋ, chɔŋ mũbetok wa antaŋ. ⁸ Nchí rem nɔ mbɔnyune me nkwoť mbɔŋ bo abhen, mbák mángátí me nkwa enyij, mbɔŋ beghok bhɔ. Ne mbɔŋ nkwoť batemé nenu antene ya abhen mbák ngátí bhɔ enyij, bábhɔŋ beghok mé. Yɛntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, áɔŋ, ne yɛ agha ane ndémé be, ‘Twó’, átwɔ. Ne mbák ngátí mðbetok awa be, ‘Kwa enyij ene’, abhɔŋ bekwá yɔ.” ⁹ Yesu ághókó nókó nɔ, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mmuɛt arem ntá beyá bo abhen bákòŋo yi be, “Dirjé ká tetep be, mbíkí re ghɔ mmũ Israel amot ane ábhónó neka ne me mbɔ kenkõ-ne.” ¹⁰ Mamuere abhen mǔnti wu ató bapetnsem eket eyi, bághó be mũbetok ywi anáj atañ.

Yesu akwa mmð kénkwésé apetnsem ndũ nepém

¹¹ Ansem mpok, Yesu ne baghókó bhi báfá báre rɔŋ etok Naín. Ngémtay bo báre rɔŋ ne bhó. ¹² Ndu

bágháká antítak, bághó ndü bo bápókó ngú báfù etak berɔɔ bebheme. Ngú wu abhak njanamɔ ntá máyi ane achí nyaka kénkwésé. Tóntó bo etak eyɔ béré koɔ nkókóngu. ¹³ Acha aghó nókó ngoré wu, ntínso nékém yi tontó, arem ntá yi be, “Képerere di.” ¹⁴ Arək, atak nkók ané bápəkɔ ngú aré. Bo abhen bápókó ngú báte. Yesu aghati ngú wu be, “Esakámu! Nchí ghati wɔ, faté.” ¹⁵ Témte wu, afaté achəkɔ chókó, abho berem kepi. Yesu asot yi achye ntá máyi. ¹⁶ Becháy békém bo mankem abhen báchí aré. Bábhó bebiti Mandem mándemé nəkɔ be, “Etaɔti ndemekerɔnti Mandem afú fá ndü nkwó ywese! Mandem atwɔ bépeme bõbhi!” ¹⁷ Mbok éti yi akɔ aghabheri mmik bo Judeya nkem kpát aghaka ndü betak bechák ebhen bechi kekwt.

Jñn ató mbək bakoɔ bhi be mámbép Yesu mmü yi achi
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Mpok ane bakoɔ Jñn Njwiti nkwɔ bághókó menyiy ebhen béfakari bágháti yi bó menkem. ¹⁹ Abhiɔi batí apay, ató ntá Acha be mámbép yi be, “Wɔ ke óchí Mpereme ane Jñn árémé be átwɔ, ke chi be sébhɔɔ menɔɔ mmu achak?” ²⁰ Bárók ntá Yesu bárem be, “Jñn Njwiti ató bhesé be sémbep wɔ be, ‘Wɔ ke óchí Mpereme ane Jñn árémé be átwɔ, ke chi be sébhɔɔ menɔɔ mmu achak?’” ²¹ Bátwó ne ntó enɔ ntá Yesu mpok yi ábù beyä bho abhen bábhóɔ nyaka mame menyu ne menyu. Ábòk nyaka nkwo befóɔ bebébebe méndɔ nəkɔ bho, ankɔ nəkɔ manémámik mángɔ mbáy. ²² Akeme baghókó Jñn be, “Pet ka nsem ghati Jñn menyiy ebhen băghó ne ebhen bághókó bo bárèm: Băghók ne băghó be manémámik băghò mban néne, ne bakem báfáté bákò. Bõ ebhanákwa bátáj ne babhók bághòk mban. Bawú bápətnsem ndü nepém ne bághàti bachébhébhò Mbok Ndíndí. ²³ Ne éri echa ntá mmü ane ápú kwén ndü bebú éti menyiy ebhen mĕkù.”

²⁴ Bapokó ntó Jǒn bho bápéré nókó nsem, Yesu abho berem ntá beyă bo abhen bárovóǵ nebhuet ane yi achi ěti Jǒn be, “Mpok bǎrǒǵ nyaka awu amem baso, bǎrók begho ntiki enyũ mmu? Bǎrək begho mmu ane achi mbó ěnsómanyier ene babhúér áfðk énkwén ene ebhe, ámfok enkwen ebhe échák ke? ²⁵ Bǎrǒǵ nyaka amem baso begho yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bǒ abhen báfyè menyũ nden ebho báchðkó chi amem bekírí-bafó! ²⁶ Ghati ká me. Bǎrǒǵ nyaka amem baso begho ntiki enyũ mmu? Ndemekerǐnti? Échi tetep. Ke diǵí ká be mmu ane bǎghó achá ndemekerǐnti. ²⁷ Jǒn ke achi müntó ane basiǵ nyaka amem Ekáti Mandem ěti yi be,

Mandem arem be, ‘Yiǵí, chǒǵ ntó mpokǒntó wa wǒ ambi, be ángókó mbi ywe ke óntwǒ.’

²⁸ Nchí ghati bhe be Jǒn Njwiti achá yěntiki mmu achak ndũ abhen bágú ne abhen bachi nepém. Yě nó, yě chí mmu ane apu yěnyǵ ndũ mpǎy bho abhen Mandem achi ne bho mbó Mfǒ wap, acha yi.” ²⁹ Bo bǎghókó nókó enyu yǒ, bǒ mankem ne babhebhé nkábhénti barem ye be, nkaysi Mandem achi tetep. Barem enyu yǒ, mbǒnyune manǵ baka nyaka nkwǒ bé Jǒn anjwiti bhó. ³⁰ Ke bǒnkwǒ Fárisi ne batǒǵ ebhé Mandem bábhíkí ka nyaka be Jǒn anjwiti bhó. Enyu eyǒ, bábyak nkaysi ane Mandem abhǒǵǒ ne bhó.

³¹ Yesu arək ambi berem be, “Chǒǵ njenti mkpáká bho abhen echǒǵ ne yi? Bachi mbó yi? ³² Báchí mbó bǒ abhen báchókó nefí esié. Ke mbək mámbiǵi nǒkǒ abhenefu be, ‘Sékwǎy bakwáy nebhay be mámben nebhén, ke bǎbhíkí bhen.

Sékwáy bakwáy nǐwú, kebho bǐ kedi!’

³³ Jǒn Njwiti atwǒ nyaka antare nǒkǒ nsay ndu meniǵmuet, ne mmém yi kenyu. Bǐ bǎre rem be, ‘Éfóǵǒ ebúbu echi ne yi!’ ³⁴ Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem ntwó, nde

nyie, nnyú nǎkǎ. Běka bǎre rem be, ‘Ghó ká yi awu, nyiě menyiñinyíé ne nyũmem. Mamũere bhi chi babhebhé nkábhénti ne bakǎ bebú bachak!’ ³⁵ Ke diñí ká be menyiñ ebhen mmu ane ákóñ mbi Mandem ákǎ ke bétòñ be neriñíndak enén néfú ntá Mandem nechi tetep.”

Mbok ngoré bebú ne Símun mmũ nkwǎ Fárisi

³⁶ Éfákári be mũnkwǎ Fárisi amot abhíñí Yesu be ányíé nenyíé eket yi. Yesu aka, arǎk, achǎkǎ are nyie nenyíé ne yi. ³⁷ Ngoré nekǎ amot ane achi nyaka etǎk eyǎ, ághók be Yesu ányie nenyíé amem eket ené mũnkwǎ Fárisi wu. Asot ékpémé bawerérierp arǎk aré ne yǎ. ³⁸ Ate kékwoť ne Yesu andi nǎkǎ kebho. Babhese mi are chití bekak Yesu. Aterp ntí amik antese nǎkǎ bekak Yesu ne emenénti yi, angwati nǎkǎ ne bawerérierp. ³⁹ Mũnkwǎ Fárisi wu agho nókó nó, are kaysi amem nti eni be, “Mbǎ mmũ-ne achi ndemekerǐnti Mandem tetep, mbǎ aríñí enyũ mmu ane ngoré ane átǎk yi achi. Chí ngoré nekǎ.” ⁴⁰ Ke Yesu abhíñi mũnkwǎ Fárisi wu be, “Símun, mbǎñ ndak béghati wǎ.” Símun akeme be, “Ntǎñ, dók ambi.” ⁴¹ Yesu abho yě bétem nekay enen be, “Mmũ amot apwǎ nyaka nkáp ntá bǎ bati apay. Amot akém yi bebhá nkáp byo. Anefú ebhá nkáp émǎt. ⁴² Mmũ wu abhép nkáp ane bákém yi, ke yě mmu wap ke kway bekeme ané yi ákém. Afǎ kě yi afoñori bhó mankem, aferé nti ndũ nkáp wu. Ghatí yé me, ndũ bati yap ápay, ntiki mmu ákway bekǎñ mpwǎnkáp wu ancha anefu?” ⁴³ Símun akeme be, nkáysi be, “Chi ane barem ami áyá.” Yesu arem be, “Orem tetep.” ⁴⁴ Ke Yesu ayibhiri mmuet ayiñi ane ngoré wu, arem ntá Símun be, “Yiñí mǎngoré-ne. Te nchwé eket eye, ðbhíkí chye me manyierp nsó bekak, ke yí asó bekak ebha ne babhese mi, atese ne emenénti yi. ⁴⁵ ðbhíkí syepti me ne kenókó mbǎ enyũ

óbhóhó beku, ke yi abhúét menyoti beka ebha. ⁴⁶ Óbhíkí wati me ntí ne bawet ke yí áwati me beka ne bawerérier. ⁴⁷ Nchi ghati yé wə bé mǒngoré-ne atǒŋ beyǎ ekǒŋ betǒŋ be Mandem afóŋorí beyǎ bebú ebhen yi ákú. Ke mmu ane ákáy sí be bebú bhi ebhen Mandem ákway befóŋorí bébhíkí ya, áǝŋ chi mandú ekǒŋ.” ⁴⁸ Yesu arem ye ntá mǒngoré wu be, “Mfóŋorí bebú ebhe.” ⁴⁹ Ke bǝ abhen mányìe nenyíe ne Yesu bábho menywinti mándeme nǝkǝ be, “Agha né, ane árèm te be yi áǝŋorí bebú?” ⁵⁰ Yesu apet arem ntá mǒngoré wu be, “Dók sayri, neka eně ne me néku ǝtaŋ.”

8

Baghoré abhen bákoŋo Yesu

(Mt 13.1-8; Mk 4.1-9)

¹ Ébhíkí tat, Yesu are kǝ amem betǝk begho ne ndǔ bǝbetǝk angati nǝkǝ Mbok Ndíndí ěti enyu ené Mandem ábhak ne bho mbǝ Mfǝ wap. Baghǝkǝ bhi bati byo ne apay bábhák ne yi. ² Mǝpáy baghoré bákǝ nyaka nkwo ne bhǝ. Bábhák baghoré abhen Yesu ábú mame yap ne mbǝk bábhák abhen Yesu ábókó befóŋó bebúbebu ebhen béǝŋorí nyaka bhǝ. Ngoré amǝt abhak aré ane áká nnyén be María mmǝ ǝtǝk Mágdala. Yesu anáj abok nyaka befóŋó bebúbebu tándrámǝt ebhen béǝŋorí yí. ³ Anéfú abhak Joana, ngoré Kusa, mmǔ ane achi nkémfǝ ntá Mfǝ Hérǝd. Anéfú abhak Susana. Ne beyǎ baghoré bachak. Bǝ básǝt nyaka nkáp awap mánkwak nǝkǝ be Yesu ne baghǝkǝ bhi mámbǝŋ menyij ebhen bechebhe bhǝ.

Yesu atém nekǝy ntyěmbwǝt

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Bo barǝk ambi befú ndǔ betǝk ne betǝk mántwǝ nǝkǝ ntá Yesu. Ngémtay bho báchémé nebhuet amǝt. Yesu atém bhǝ nekǝy enen bé: ⁵ “Ewak émǝt, nkwanjanki amǝt

arõŋ nyaka betak enyũ nchwifú amem nki ywi. Ené yi átàk árõŋ, mbók akwenti ndũ mómbi ane áchí amem nki. Bo báyáti. Kenen kétéwó kébwópti nchwi yó nkem. ⁶ Achák akwenti ndũ mmik setárébhé ne mpok ácháká, anih̄ti, awosi, mbonyune nebhúérémmik wu apu kem manyier. ⁷ Mbuot anefu akwenti ndũ mmik ane tákò nsense ágò aré. Achak are gó, ke tákò nsense agó áchók yó. ⁸ Ke nchwi ácháak akwenti ndũ mmik ndíndí, agó achye beyã nchwi. Ayá acha ane bápí ndõŋ besa betay.” Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmũ ane áyàn beghok, ántá batú angok sayri.”

Ntí Yesu árém keri ndũ bakay

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ Baghók Yesu bábhép yi ntí nekay enen. ¹⁰ Akeme bhó bé “Mandem achyé mbi be mándíjĩ menyih̄ ebhén bechi bhésé bhésé eti enyũ yi ákém bõbhi mbõ Mfõ wap. Ke mbák chi bo bachak, nchí rem keri ne bhó chi ndũ bakay be yendu báyih̄i báké ghõ, ne yendu bághòk báké jwimem.”

Yesu aghati baghókó bhi ntí nekã y ntyëmbwot

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ Yesu arók ambi árém be nekã y enen nétõŋ be, “Mbuot chi Eyõŋ Mandem. ¹² Mbuot ane ákwéntí ndũ mómbi chi bo abhen bághókó Eyõŋ Mandem. Ke Satan antwó amfere yó ndũ bati yap be báké noko Mandem yi ampeme bhõ. ¹³ Mbuot ane ákwéntí ndũ mmik setárébhé até ndũ bo abhen bághòk Eyõŋ Mandem, mánoko témté ne beyã manák. Ke bõ kebhõŋ bakan amik. Mánoko chi ndu mómbih̄jĩ mpok. Nemõ netwõ nõkõ, mánkwen ansem. ¹⁴ Ne mbwot ane ákwéntí ndũ mmik tákò nsense, até ndũ mmu ane ághòk Eyõŋ Mandem, ke bakáysí eti menyih̄ mmik, ne bakáp, ne nepém ményie, akũ bó kesene ndũ Eyõŋ Mandem. ¹⁵ Mbõ enyu efakari ne mbwót ane ákwéntí

ndũ mmik ndíndí, nɔ ke echi ne bo abhen bághòk Eyɔɔh Mandem mánkém ne nti némót manku nɔkɔ mbɔ enyu éyàh, mándɔk nɔkɔ ámbi beku enyu eyɔ ne ekébhéntí.”

Nekäy eróhó ené bádúré

(Mk 4.21-25)

¹⁶ “Yě mmu apú dure eróhó ansɔt enyih ankuti, mbák épú nɔ ante anten bekɔk. Áte yɔ chí nebhuet ane babhɔhɔ bete yɔ be mban angóó ntá yěntiki mmu ane achwe anywɔp. ¹⁷ Diihí ká be, chɔh yěntiki enyih ene echi bhésé bhésé, émfú kponɔɔɔh, ne ené bábhésé émfú kponɔɔɔh. ¹⁸ Sɔt ka mpok beghok Eyɔɔh Mandem sayri enyu ene bájwimem mbɔnyune mmũ ane ábhóhó enyih, chɔh mámara yi échák, ke mmũ ane ábhíkí bhɔh yěnyih, yě chí mandú ane yi ákáyí bé abhɔh, chɔh mánsɔt yɔ ntá yi.”

Nnɔ Yesu ne bɔmayi

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Nnɔ Yesu ne bɔmayi bárɔk beghɔ yi. Ke bó ke kwáy berɔh kekɔt ne yi mbɔnyune bo bayă nyaka bacha. ²⁰ Mũfu aghati yi be, “Máye ne bɔmaye báchí nefí téé báyàh beghɔ wɔ.” ²¹ Yesu akeme be, “Máya ne bɔmaya chi bo abhen bághòk Eyɔɔh Mandem ne mánku mbɔ enyu yɔ érèm.”

Yesu akɔ mbúép atajataj akwen

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² Nywɔp nemɔt Yesu arem ntá baghókó bhi be, “Sémpé séndók ebhě manyu éne awu.” Báchwé amem áchwí ne yi bábhó menok mandɔkɔ nɔkɔ. ²³ Ndu mánòk báròh, Yesu akwén kenó. Mbúép atajataj abho menu. Nnyén nébho bedep áchwí, manyiep anchwe nɔkɔ amem. Érɔp chi mandú be mámbet anyén. ²⁴ Baghókó bhi barɔk mánémé

yi barem be, “Eta! Eta! Sétwə gu anyén!” Yesu aɲeme asáy mbúép ne mpérényen. Mbúép ágú, ne nnyén nékwén tti.
²⁵ Abhép bhə be, “Neka eneka ne me néchí fá?” Becháy bekem bə ne bábhak maknkay, bábho bebhep bati be, “Ntiki enyũ mmu ne? Ásay yě chi mbúép ne mpérényen, ne yə énkə mbə enyũ yi areme!”

*Yesu akə befóǵo bebúbəbə béró mmu ane bə bésəǵori
 (Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)*

²⁶ Yesu ne baghəkó bhi mánók ye, bápe nnyén, báchwóp etək Gerása. Gerása abhak ebhényen ene éyǵi Gálili.
²⁷ Nefú Yesu áfú amem áchwí, mǵfu afú etək Gerása eyə akwese yi. Befóǵo bebúbəbə bésəǵori nyaka yi. Ndũ erəri mpok, mmũ wu äkə nyaka chi ebhowə, yi ke chəkə anywóp. Ächəkə nyaka ndũ nebhuéré manem. ²⁸ Ághó nókó Yesu, abik, arək akwén yi bekek, arem ne, eyəɲ etaɲataɲ be, “Yesu Mmə Mandem Acha! Óbhəɲ ntiki ndak ne me? Níkməet óké chye me esəǵori!” ²⁹ Arem enyu eyə mbənyune Yesu asay nyaka efóǵo ebúbə ene ésəǵori yi be éndó yi. Beyə mpok, efóǵo yə éfate nyaka yi aməet, ne yě bákem yi báfyə ngem amə ne bekek, mámbabheri nəkə yi, äkiti ngem eyə, efóǵo eyə énkə yi ambúé anchwe amem baso. ³⁰ Yesu ásáy nókó efóǵo ebúbə yə, abhep mmu wu be, “Nnyén ene be yi?” Akeme be, “Nnyén ena chi ngémtáy”; mbənyune befóǵo bebúbəbə beyə nyaka yi aməet tontó. ³¹ Befóǵo bebúbəbə bhə beré ník Yesu mməet bé áké tó bhə amem nepi enen nebhiiki bhəɲ ngwenti. ³² Ere mé nkwo bakók anyie nyaka ambi njie ane achi kekwo. Befóǵo bhə méníkməet ntá Yesu bé ándó bó mándók mǵnchwe aməet bakok bhə. Yesu achye bhə mbi. ³³ Befóǵo bebúbəbə bhə bífú aməet mmu wu berək bechwe aməet nkwo bakók. Bakók mankem bārókóri básep ndũ nkokonjie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén.

³⁴ Bo abhen bábhàbheri bakók, bágghó nókó enyiḡ ene efakari, bárək etək egho ne mbanḡ ene echi kekwoṭ ntiét ntiét bággháti bho. ³⁵ Bo bárók ye begho enyiḡ ene efakari. Bággháká nókó ntá Yesu, bágghó mmu ane befóḡó bebúbebu bífú yi amuet. Abhak sayri ndũ nkaysi yi. Becháy békem bó mankem tontó. ³⁶ Bõ abhen bágghó enyiḡ ené éfákári, béré ghati abhen batwò enyiḡ ene éfákári ke befóḡó bebúbebu béró mmu ane bò bésòḡori nyaka, yi ataḡ. ³⁷ Becháy békém bõ atú Gerása wu mankem. Bággháti Yesu bé amfu etək eyap ándók. Arək achwe amem áchwí ndu berəḡ. ³⁸ Mmũ ane befóḡó bebúbebu bífú yi amuet are nik Yesu mmuet be ándó yi ankoḡo yi. Ke ndu Yesu aghati yi ampətnsem, arem ntá yi be, ³⁹ “Pətnsem anywóp ghati bo enyiḡí maknkay ene Mandem ákú ntá ye.” Arək ye ndũ etək eyo enkem angati nəkò bo enyiḡ ene Yesu akũ ntá yi.

*Yesu akũ mmõ Jáyrəs apətnsem ndũ nepém
(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu apət nəkò nsem ebhě manyu echak, bõ abhen mánòḡ yi, basyeṗti yi. ⁴¹ Mũfu ane áká nnyén be Jáyrəs arək ntá Yesu. Achí nyaka mũnti ekeré nenikímuetí bo Israel ndũ nebhuet ane yi achí are. Akwén Yesu bekak anikmuet be Yesu andək eket eyi. ⁴² Móywi arəp nyaka kekwoṭ begu. Ne ndiere mówu ke yi ábhóḡó nyaka. Abhak móngasóḡ ane achí mamié byo ne apay.

Ndu Yesu árəḡ aré beyă bo bákáp yi bebhe bepay. ⁴³ Ngərə amət abhak aré, ane áfère manəḡ ndũ mamié byo ne apay. Anán achóḡtí nyaka nkáp ané yí ábhóḡó ankem ke yě mmu kekway bebu yi. ⁴⁴ Afú Yesu ansem, atəti amem beyă bhó kpát arək atək nkoḡo nkú yi. Témté wu, manəḡ mō asiép. ⁴⁵ Yesu abhép be, “Agha átókó mé?” Bõ mankem batara. Píta arem ye be, “Étá, beyă bo bákáp wò ne mányiere wò!” ⁴⁶ Yě nò, Yesu arem be, “Mmu atək

me. Ndíjǐ nɔ mbɔnyune ngók ndũ betan bífú me amuet.”
⁴⁷ Móngwɔré wu ághó nókó bé Yesu arɪjɪ enyɪj ene efakari, arək angwɛrɛ nəkɔ gbagbăgbak, ákwén bekak Yesu arem besí bo mankem ntí ane yi átókó Yesu ne enyũ yi átán tɛmté. ⁴⁸ Yesu arem ntá yi be, “Mmá, neka ene ne me nékɔ ɔtan. Mandem achi ne wɔ, dók sayri.”

⁴⁹ Ené Yesu ábhuet bérem kepi ne ngwɔré wu, mũnto achwɔp ane áfú eket ene Jáyrɔs mũnti arem ntá yí be, “Móywe agu. Óképerɛ sɔŋɔri Ntɔŋ.” ⁵⁰ Ke Yesu aghoko nəkɔ nɔ arem ntá Jairɔs be, “Óké cháy. Dókó rɔŋ ambi menóko, chɔŋ móywe antan.” ⁵¹ Yesu aghaka nəkɔ eket Jairɔs, yi keka yě mmu ánehwe anywɔp ne yi, ébhíkí fuet Píta, ne Jǔn, ne Jems ne chimɔ ne máyi. ⁵² Bɔ mankem abhen bachi aré bare di mówu mámbýaka nəkɔ amɔ anti. Ke Yesu arem be, “Bót ká kebho. Mɔne abhiki gú. Ábhure chí kenó!” ⁵³ Bó mankem béré way Yesu way ndu báníjǐ bé mɔré agũ tetep. ⁵⁴ Ke Yesu arək kékwoť ne mówu, akém awɔ ywi, abhɪjɪ yi be, “Mówa, faté.” ⁵⁵ Efóŋó yi épɛtnsem, afate tɛmté. Yesu achye eyɔŋ be manchye yi nenyíé ányie. ⁵⁶ Etayi ne máyi bábhák maknkay tontó. Ke Yesu asenti bhɔ be báké ghati yě mmu enyɪj ene éfákárí.

9

*Yesu ató bõnto bhi ndũ betik
 (Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)*

¹ Nywɔp némót, Yesu abhɪjɪ baghəkó bhi bati byo ne apay, achye bhɔ betan ndu bébók menyũ befóŋó bebúbɛbu menkem ne ndu bébu mame. ² Ke átó bhɔ nefí bé mándók mángátí bho enyu Mandem abhak ne bo mbɔ Mfɔ wap ne be mámbú bɔ mame. ³ Apet arem ntá yap be, “Băké pəkó yěnyɪj ndũ nekɔ enɔ, yě ntem, yě ebha, yě bret, yě nkáp, ne yě chí nden échák. ⁴ Yěntiki etək ené basyɛpti bhe aré,

bák ká amem eket émot kpáte mändə etək eyə. ⁵ Ne yěntiki ebhak ené bǎchuóbhé ke bo ke syepti bhe, dǎ ká etək eyə ne bǎperé fá aré, kwet ka mfok ane áchí be bekak. Chəy eyə émbak mbə ntísie ndü enyiy ené bó bákú.” ⁶ Báfá báre kə betək ne betək mángati nəkə bho Mbok Ndíndí ne mámbu nəkə bömame yěntiki ebhak.

*Ntí átáka Hérəd amem
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)*

⁷ Hérəd, góbbhanə Gálili, aghók yěntiki enyiy ene éfakari. Ntí átáka yi amem mbənyune mbək bo bārəm nyaka be, “Yesu chí Jǎn Njwiti ke ápérénsəm ndü nepém.” ⁸ Báchák be, “Elájja ke ábhésí.” Ne abhénéfú be, “Ndemekerpinti amət ane te nyaka ke ápérénsəm ndü nepém.” ⁹ Hérəd arem ne mmuet yi be, “Nchyé nyaka eyəy ne bákpót ntí Jǎn. Ke mmü ane mëghòk ne menyinjí maknkay ebhen éti yi chí agha?” Are yáj mbi beghə Yesu.

*Yesu adík ngeamtay bho
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)*

¹⁰ Bönto Yesu bápéré nókó nsem, bǎgháti Yesu menyiy ebhen bó bákú. Asət ye bhə ansem, bárók etək ene bábhijí be Betsáida. ¹¹ Yě nə, beyǎ bo bǎghók, bábho bekojo yi. Asət bhə sayri, abho beghati bhə enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap ámbu nəkə abhen báyəy yi ambu bhə. ¹² Mmok ábhó nókó méném, baghókó bhi bárók ntá yi barem be, “Ghatí böbhen be mándók ndü betək ebhen bechi fá kekwət ne ndü baki mánjáj nenyíé ne bebhak bebharə. Etək épú fá!” ¹³ Ke Yesu aghati bə be, “Bě babhəy, chyě ká bhə nenyíé mányíé.” Bákéme yi be, “Sébhəy chí böbekpókó bret batay ne nsi epay. Enyiy echak epu. Jyáj séndók sénku nenyíé ntá ngémtáy böbhen mankem ke?” ¹⁴ Mpǎy babhakanem abhen bachi are abhak mbə nká

etay. Yesu aghati baghokó bhi be, “Kɛ ka bo mánychókó amík ndũ bakwó, yěntiki nkwo ámbóny böbati besa bepay nsem byo.” ¹⁵ Baghokó bhi bákɛ mbo enyũ yi áréme, bö mankem báchókó amík. ¹⁶ Asot bekrókó bret bhó bétáy ne nsi epay. Ayon amík mfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye noko ntá baghokó bhi be mánkóre ne nsi ntá beyá böbhó. ¹⁷ Yěntiki mmu wap anyié kpát ajwi. Baghok Yesu mányókóti nenyié enen nerobhe. Néjwí bekay byo ne bepay.

*Píta arem be Yesu chí Mpeme Mandem átó
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)*

¹⁸ Nywop nemot, éfákari be Yesu ánikmuet aywinti ne baghokó bhi babhak kekwo ne yi. Anánjá nókó menikmuet abhép bhó be, “Bo bárém bé nchí agha?” ¹⁹ Bó bákéme yi be, “Mbok bárém be ochí Jón Njwiti. Bachak be Eláija, ne abhenefu be ochí ndemekerinti amot ane tš nyaka ke opetnsem ndũ nepém.” ²⁰ Arem nta yap be, “Ke bé babhón bárém be menchí agha?” Símun Píta akeme yi be, “Wó ke óchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be átò.”

*Yesu arem be chón manchye yi beyá esonori ne mangway yi
(Mt 16.21; Mk 8.31)*

²¹ Yesu asemti bhó bé báké ghati yě mmu be yi achi Mpeme. ²² Ne arem be, “Me Mmu mfú ntá Mandem mbóny beghó beyá esonori. Bö-batí etok, ne böbati bachiákap Mandem, ne batón ebhé Mandem bábyak chón me ne mángwáy me, ke éghaka noko manywop arat, mpetnsem ndũ nepém.”

*Enyín ene mmu ábhónjó békɛ ke ambak nkonjo Yesu
(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)*

²³ Yesu aghati ye bho mankem be, “Mbák mmú áyàṅ bebhak nkoṅo wa, abhəṅ béghókəntik mmuet yi, ampəkə ekotákátí yi yěntiki nywəp, ankoṅo me, ²⁴ mbənyune mmú ane áyàṅ bepepe mmuet yi əném nepém eni. Ke ye agha ane áká menem nepém eni éti ya, ábhəṅ chəṅ nə. ²⁵ Ntiki nsáy mmu ábhóṅ mbák abhəṅ mmik nkem ke aném nepém eni? Yěnyiyi épú. ²⁶ Mbák mmu abhəṅ ntíanwóp éti ya ne éti eyəṅ eya, chəṅ Me Mmu mfú ntá Mandem mbəṅ ntíanwóp bésót yi mbə mmú wa mpok ane mətwò ne keném eka eken kechi keném Eta ne eken bəángel abhi. ²⁷ Nchí ghati bhe be, mbək bho báchi fá abhen bápú gu kpáte mángə ndú Mandem abhak ne bhə mbə Mfə wap.”

Besí Yesu béyibhiri

(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

²⁸ Yesu ánánjá nókó berem menyiyi ebhen, berəṅ mbə manywəp ánen, asət Píta, ne Jǝn, ne Jems akó amfáy njie ne bhə ndu menikmuet. ²⁹ Ndu ánikmuet, besí bhi bébhó beyibhiri. Nden éyi nkwo éyibhiri énkət nəkə ṅwaṅwǎṅwaṅ. ³⁰ Témchok bǝ bati apay bábhesi bare rem kepi ne Yesu. Babhak Moses ne Eláija. ³¹ Báre gho ne bediére Mandem ne mándem nəkə kepi ne Yesu éti nerəṅ ane yi ábhóṅó berəṅ Yerúsalem angu are. ³² Píta ne mamuee bhi bati apay bákwen kenó, ke máṅémé nókó bágó bediére Yesu ne bǝ bati apay abhen bachi nyaka téé ne yi. ³³ Mpok bó bǎrdə Yesu, Píta arem ntá yi be, “Eta, éri tontó be sechi fá! Dǝ sénté betem berat, Emot ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija.” Píta keriyi mbəṅ enyiyi ene yi areme. ³⁴ Ené Píta árəm enyu yə, nebhánj nésep nekuti bhə. Becháy békém baghək Yesu bhə ndú nebhánj nékùti bhə. ³⁵ Eyəṅ éfú ndú nebhánj éndeme nəkə be, “Né chí Mówa ane njábhé. Ghók ká yi!” ³⁶ Eyəṅ eyə éréme nókó enyu yə, baghək Yesu baghə be yi arəp chi aywinti.

Báchók manyu ke ghati yě mmu ndũ manywəp yə menyinjí maknkay ebhen bə baghə.

Yesu abú mm ð ane efóhó ebúbə échyé yi ntímen
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷ Neyí nókó mpok Yesu ne bə Píta básébhé njie, beyǎ bho bárək batemeri Yesu. ³⁸ Mmũ amət ndũ nkwo bo bho abho bebik andeme nəkə be, “Ntəh, nnikmæet, bú mówa. Achí mbakanem ne ndiere yí ke mbóhó! ³⁹ Efóhó ebúbə esəhəri yi. Ékə áchəkə ambo bebik, éngæp yi amik, énkə yi ande wet éfén émfu nəkə yí anyu. Ne étəh ke éndə yi. Édèn yi, émfye yi meni amæet. ⁴⁰ Nnikmæet ntá baghəkó bhe bé mámbók yó ke bábhíkí kway bekə nə.” ⁴¹ Yesu arem be, “Bě mkpáká bho ane abhíkí bhəh njeka ne me, bě bhó bǎyìbhiri tetep ndũ enyih echak, chəh mpet ntat ne bhe ná? Chəh nképnti ne bhe ngaka fá?” Ke arem ntá chimə be, “Twó ne móywe fá.” ⁴² Mpok mówu árəh ntá Yesu, efóhó yə epet égæp yí amik, ekə yi are wet. Ke Yesu ásáy efóhó ebúbə yə, be éndó mówu. Yesu abú yi, akeme ntá etayi. ⁴³ Bo mankem bábhák maknkay beghə betəh Mandem.

Yesu apet aghati bakojo bhi bé chəh mángwáy yí
(Mt 17.22, 23; Mk 9.30-32)

Bo barək ambì bebhak maknkay ěti yěntiki enyih ene Yesu ákú. Yesu arem ntá baghəkó bhi be, ⁴⁴ “Nené ká batú sayri mǎngok enyih ene nchí ghati bhe. Chəh mánti Mmu ane áfú ntá Mandem, mámfye yi amə bə mmik.” ⁴⁵ Ke bó kejmimem ndũ enyih ene yi árémé. Mandem abhese ntí beyəh bhə ntá yap be báké rihj ndak ane áchí amem. Ne báre cháý bebhep Yesu mbəh enyih ene yi árémé.

Nkojo Yesu ane acha bachak
(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶ Baghokó bhi bábhó bekem epáítí ne batí ndu berinjí mmu wap ane áchá bachak. ⁴⁷ Yesu arinjí enyinj ene bə bakaysi. Ékə asət mandú mmó, ate nepakámuet eni. ⁴⁸ Arəm ye ntá yap be, “Yě agha ane ásyepi mandú mmó mbə ane ne maḡák ndü nyén ene, ásyepi mé; ne yě agha ane ásyepi me ne maḡák ásyepi mmu ane átó me. Diní ká be mmu yweká ane ásèpti mmuet ntá abhenefu, ke áchí mǔngo sayri sayri ntá yeka mankem.”

*Mmu ane áká ne bhe achi ne bhe
(Mk 9.38-41)*

⁴⁹ Jǎn arəm ntá Yesu be, “Eta, séghə mmu ane apu ndü nkwo ywese ndu ábòk befóḡó bebúbəbə ndü nnyén ena, ségháti yi be, áképerə kə nə mbənyune apú ndü nkwo ywese.” ⁵⁰ Yesu akeme be, “Báké káḡ mmu mbə awú, mbənyune yěagha ane apú mǔmpap yweka achí mmü yweka.”

Bǔ Samária kesyepi Yesu

⁵¹ Mpok ágháká nókó kékwót ane Mandem asət Yesu amfay, Yesu akə nti eni berəḡ Yerúsalem ne abho berəḡ. ⁵² Ndu árəḡ, ató bapokó ntó ambi. Bárək bachwe amem mótkək amət atú Samária ndu betoḡti mbaḡ ntá yi. ⁵³ Ke bǔ etək yə ke ka yi anchwe are mbənyune baghə nyaka be yi atí berəḡ chi Yerúsalem. * ⁵⁴ Baghok abhi Jems ne Jǎn, bághó nókó nó, bárem ntá Yesu be, “Acha, ḡyàḡ sémbíḡí ngó ámfú amfay antwə ansəḡ böbhen-é?” ⁵⁵ Ke Yesu ayibhiri mmuet aghati bhə be enyinj ene báreme épú chak. ⁵⁶ Yí ne baghokó bhi báfuét bárək ndu mótkək achak.

---

* **9:53** Bǔ Samária bápú eyəḡ émət ne bo Judéya. Yerúsalem achi atú Judéya. Éti yə ke bo etək Samária babhiki ka be Yesu amfuét etək eyap ke andək Yerúsalem.

Enyŭ nepém nkoŋo Yesu nébhóŋó bebhak

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ndu bárðŋ, mmŭfú arem ntá Yesu be, “Chøŋ mbak nkoŋo ywe yěntiki ebhak ene ðrðŋ.” ⁵⁸ Yesu akeme yi be, “Besøp bebhøŋ babhok, kenen kébhöŋ manyay, ke Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí bhøŋ ebhak besøŋ ntí.” ⁵⁹ Arem ntá mmu achak be, “Koŋó mé.” Ke mmu wu arem be, “Acha, dð kpík ndók mbémé Etaya.” ⁶⁰ Yesu aghati yi be, “Dð bawú mámbémé ngú wap. Ke wø, dók ghati bo Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem abhak ne bho mbø Mfø wap.” ⁶¹ Mmŭ achak arem be, “Acha, chøŋ nkoŋo wø, ke dð kpík ndók anywøp ndyéŋ böbha.” ⁶² Yesu arem ntá yi be, “Yě agha ane ákémé enø ákwàŋ mbaŋ ne anjĩŋi nøko nsem, abhíkí kway bebhak mübetok ane Mandem achi Mfø ywi.”

10

Yesu ató bakoŋo bhi besa bérát nsem byo ne apay

¹ Awu áfúéré nókó, Acha ayap bakoŋo bhi bachak besa berat nsem byo ne apay ató ambi bati apay apay be mándók ndŭ yěntiki etok ne nebhuet ane yí mbøŋ áyàŋ nyaka berøŋ. * ² Ápére to bhø, aghati bhø be, “Mbuøt béfére ebhi aya, ke bakŭ betik bábhíkí ya. Ník yeke mmuøt ntá Mandem mmu achi mbøŋøŋki be ántó bakŭ betik, mámféré mbwøt ebhi. ³ Dók ka! Nchí to be ntá bö mmik mbø bághøŋomén nenti nkwo. ⁴ Báké pøkó yě móbha nkáp, yě ebhá nekø, ne yě nkwobhánya echak. Ne báké kaka yě mmu ambi. ⁵ Yěntiki eket ené bãchwé aré, mãnjámbi mãndem be, ‘Kpák ane Mandem áchyè ámbák fá amem eket ene.’ ⁶ Mbák mmu achi amem eket eyø ane ákøŋø kpák, chøŋ Mandem ankø kpák ambak ne yí. Ke mbák yě mmu

* **10:1** Mbøk besí bekáti be; besa berat nsem byo.

apú, áfók wu ápetnsem ntá yeKa. ⁷ Chwé ká mǎmbak chi are. Bǎké kǒ beket ne beket. Nyíé ká, mǎnyú yěntiki enyiyi ene bachye bhe. Echi chak be nkubetik ambon akap ndú betik ebhi. ⁸ Yěntiki etok ene bǎchwe aré ne básíepti be ne mañák, nyíé ká yěntiki nenyíé enen bachye bhe. ⁹ Bú ká bǒmame abhen etok eyo, mǎngati bo abhen bachi are be, ‘Mpok ane Mandem abhak ne bho mbó Mfó wap aróp chi kekwo.’ ¹⁰ Ke yěntiki mpok ane bǎchwe etok ke bo abhen bachi are kesyepti bhe ne mañák, fú ka dok ndú nkonyombi ene etok yo, mǎndem be, ¹¹ ‘Yě chí mfok etok eyeka ane ábátí ndú bekak ebhese sékwèt séfêre mbó ntísie ndú enyiyi ene bǎkú. Ke dirí ka be, mpok ane Mandem abhak ne bo mbó Mfó wap aróp chi kekwo.’” ¹² Yesu arók ambi arem be, “Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàñ bǒ mmik, chon angó ntínso ne bǒ etok Sódóm encha bǒ etok eyo.”

Chon émbep nta bǒ abhen bábhíkí tik nsem ndú bebú (Mt 11.20-24)

¹³ “Bě bo Korasín, chon émbép ntá yeKa encha! Bě bo Betsáida, chon émbép ntá yeKa nkwo encha! Mbó chi amem betok Táyá ne Sídón ké nkú menyinjí maknkay ebhen-ne nkú ntá yeKa, mbú báfyé nden pyo, mánto batwóp anti tesáy, beton be bátiknsem ndú bebú bhap! ¹⁴ Ke ewak ene Mandem átàñ bǒ mmik, chon angó ntínso ne bǒ-Taya ne Sídón encha bhe. ¹⁵ Ne bě bho Kapěnaum, bǎkaysi be bǎkway beyon mmuet, mǎnkó kpát mǎntok nebu? Nsé! Chon Mandem amese bhe amem etokó bawú!”

¹⁶ Yesu apet arem ntá bakoño bhi bhó abhen yi ato be, “Yě agha ane ághók bé ághók chi me. Ane ábyak be ábyak chi me. Mmu ne ábyak me, ábyak chi mmu ane átó me.”

Enyiyi ené échyè bakoño Yesu mañák

¹⁷ Abhen bati besa berat nsem byo ne apay bápetnsem ne mañák, báraé ghati Yesu be, “Acha, ndũ nnyén ena, ye chi befónó bebúbebu bésèpti mmuet ntá yese.” ¹⁸ Yesu akeme bhó be, “Ngð ndu Satan áfú amfay akwene amik mbó miámiañ. ¹⁹ Ghó ka! Nchyé bhe betañ be bākway beyat nnyó ne ngá-neghay amik. Nchyé be betañ amfay betañ Satan, mũmpap, ne yěnyiy epu chye be esəjəri. ²⁰ Yě nò bāké ñák chi be, befónó bebúbebu bésépti mmuet ntá yeka. Ñák ka chi be Mandem asiñ manyén yeka amem ekáti ene amfay.”

Enyiy ene échyé Yesu mañák

(Mt 11.25-27, 13.16, 17)

²¹ Mpok yo, Yesu anikmuet be, “Eta, wə mmu óbhónó mfay ne mmik! Nchí chye wə bakak ndũ óró menyiy ebhen mémbák bhésé bhésé ntá bariñíndak ne ntá bo abhen báriñí beyă menyiy. Ònéne bhó otəñ krojoroñ ntá bo abhen bábhíkí riñi yěnyiy mbó mǎmbó. Eta, enyu yo ké wəmbəñ óyáñá be embak.” ²² Yesu apet arem be, “Etaya achyé me menyiy menkem. Yě mmu abhíkí riñi mmu ane Mmó áchí ébhíkí fuet chí Etayi. Ne yě mmu abhiki riñi mmu Eta áchí ébhíkí fuet chí Móywi ne bð abhen yi áyábhé ndu bekə bə mándíñí Etayi.”

²³ Ayibhiri ye mmuet arem ntá baghókó bhi ansem ansem be, “Éri ntá yeka echa bé băghò menyiy ebhen ne băghò! ²⁴ Nchí ghati bhe be, beyă baremé kepinti ne bafó babhõñ nyaka ekwak beghó menyiy ebhen băghò, ke bə keghó bhó. Bábhõñ ekwak beghok menyiy ebhen băghòk, ke bábhiki ghok bhó.”

Nekăy ndĩndu mmũ Samária

²⁵ Ἐφάκari βe ntɔŋ ebhé Moses arɔk memɔ Yesu. Abhéɓ yi βe, “Ntɔŋ, chɔŋ nkɔ yi ke mbɔŋ nepém enen nébhíki bhɔŋ ngwenti?” ²⁶ Yesu arem ntá yi βe, “Ékáti Mandem éřem βe yi? Ḑpay aré βe yi?” ²⁷ Akeme βe, éřem βe, “Kɔŋ Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efóŋó ye enkem, ne betaŋ ebhe menkem, ne nkaysi ye nkem, ne kóŋ nkokosi ye mbɔ enyu ókóŋó mmɔet eye.” ²⁸ Yesu arem ntá yi βe, “Chi enyu yɔ. Kɔ nó, ne chɔŋ ómbóŋ nepém.”

²⁹ Ke ndũ yi áyàŋ betaŋa mmɔet, arem βe, “Ke mbɔŋ nkokosi wa chi agha?” ³⁰ Yesu akeme yi ne nekay enen βe, “Mmũfu afũ nyaka etɔk Yerúsalem àsɛp Jeríko. Ndu árɔŋ, akwén amɔ baghéɓ batatataŋ. Báfére yěntiki enyiŋ yí amɔet, bádén yí, bárók, barɔ yi mpok árɔbhe kekɔt begu. ³¹ Ἐφάkari βe nchiakap Mandem amɔt àsɛp ndũ nkúbhé mbi wu. Ágháká nókó are, aghó yi, apé ebhẽmbi, arɔk ebhak eyi. ³² Ἐφάkari enyumɔt ne nkú betik amem ekerákap Mandem amɔt ane nneréket *Lévi. Mpok yi aghaka are, aghó yi, ke afuét nkɔɔ chi ebhe echak, arɔk. ³³ Ke mmu Samária fú àsɛp nyaka nkɔɔ ndũ mbi wu. Ágháká nókó nebhuet ane mmu wu achi, aghó yi, ne abhóŋ ntínso ne yí. ³⁴ Arɔk ntá yi, achiti babhe ndũ befuɛt bhi, agwót. Arɔko ye yi anyana amfáy mpɔŋɔ batu yi, arɔk ne yí ndũ eket ené manko bachye nkáp ke mabure aré. Akwak yí. † ³⁵ Neyí nókó aferɛ nkáp achye ntá mmu ane ayiŋi eket eyɔ arem βe ‘Yiŋí mé yi. Nnán mpɛtnsem chɔŋ nkeme yěntiki enyiŋ echak ene óchɔŋti yi amɔet.’” ³⁶ Yesu arem nɔkɔ nɔ, abhéɓ ntɔŋ ebhé Mandem βe, “Ōkáysí βe ndũ nkɔɔ wu bati arat, agha átóŋó bé achi nkokosi ntá ane akwene amɔ bághep?” ³⁷ Akeme βe, “Chí ane ághó yi ntínso.” Yesu aghati ye yi βe, “Dók yé kɔ mbɔ yí.”

† 10:34 Nɔ chi: achiti mmém ne bawet.

Yesu arək begho María ne Matá

³⁸ Ené Yesu ne baghəkó bhi bákò báròn báchwóp ndu mótkófú. Ngóre amot ane áká nnyén be Matá abhak are. Asyepti Yesu amo ápay amem eket eyi. ³⁹ Abhón manò ane áká nnyén be María. María arək asibhiri ndü bekak Acha angoko nako Eyon Mandem ene yi átòn; ⁴⁰ Matá ankə nako chi betik ebhen nywop ndu mene Yesu. Ághó nókó bé betik beyä ntá yi aywíntí, arək ntá Yesu arem be, “Acha, òbhíkí ghò ndü mómaya áró betik menkem me awó? Ghati yi antwə ankwak me!” ⁴¹ Ke Acha akeme yi chi be, “Matá, Matá! Ñfyé ntí ne ðdèn mmuet ěti beyä menyij. ⁴² Dijí bé enyij émot ke eri echa. Yó kě María áyábhé, ne yě mmu apú kway besot yo ntá yi.”

11

Bo bárém be betan Yesu bífú chi ntá Belsebul

(Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ Ewak émot, Yesu are nikhmet nebhuérefu. Anánjá nókó, nkojo ywi amot arem ntá yi be, “Acha, tón bhese enyu mánikhmet mbo enyü Jón átón nyaka baghək abhi.” ² Yesu aghati baghəkó bhi be, “Yěntiki mpok ane mánikhmet, dem ka bé:

‘Eta, kə bo mánchyé nnyén ene kenókó.

Kə bo mándó wə ombak Mfə wap.

³ Chié bhese yěntiki nywop, ení nenyié.

⁴ Fonjori bebú bhese,

mbo enyu séfōjori yěntiki mmu ane áká bhese bebú.

Ne kéka sénchwe ndü nemə enen nékə sénkwén ndü bebú.’”

⁵ Yesu arem ye ntá yap be, “Sénsót be mmu yweka amot arōn ntá mmere ywi mpok nywop négháká néntíbheti, adep nekok arem be, ‘Nkwāne, nnikhmet pwə me bekpókó bret bérát. ⁶ Mmere wa amot ane achi ambi

ndũ nekò atwò me anywóp néne, ne mbíkí bhòṅ nenyíé bechye yí anyie!’ ⁷ Mmũere ywe wu ankeme be, ‘Képerere sòṅori me. Nnánṅ mfe mbĩnywòp ne nnánṅ mbũere ne bòbha. Mpú kway befate be nchyé wò yěnyìṅ.’ ⁸ Dìṅjí ká be, yě ndũ yi ápú kway befate be anchye yi nenyíé, èti yi achi mmũere ywi, abhòṅ béfáte anchye yi yěntíkí enyìṅ ené yi áyàṅ mbònyune atóṅorí bédép nekòk kebòṅ ntíánwóp. ⁹ Nchí ghati ye bhe bé: Ník ka mmũet èti enyìṅ ene óyàṅ, chòṅ Mandem anchye wò. Yánṅ, chòṅ òṅṅò. Dèp nekòk, chòṅ mánene ntá ye. ¹⁰ Kè nò, mbònyune yěntíkí mmu ane ànìkmũet èti enyìṅ ene yi áyàṅ, Mandem àchye yò ntá yi. Yěntíkí mmu ane áyàṅ enyìṅ, àghò yò. Yěntíkí mmu ane ádébhé nekòk, mánene ntá yi. ¹¹ Bě bachìbhò, mmũ yweka ane mbák móywi abhèp yi tansi, ansòt chi nnyó anchye yi, chi agha? ¹² Yě chí nechí-nkòk kě mmò abhèp wò, òchye yi ngá-nèghay? ¹³ Mbák be bò bebú, bàbhòṅ nti bechye berítí menyìṅ ntá bòbheka, bàkáyísí be Èta mmu achi amfay, ànòk bechye Èfòṅó Bedyere ntá bo abhen mánìkmũet be yi anchye bhò Èfòṅó Bedyere kè?”

Yesu atan achá Satan

(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)

¹⁴ Mpokófu, Yesu àbók èfòṅó ebúbũ ene ékú mmu akwene kebòk. Èfú nókó mbók wu abho berem kèpí. Bo abhen bachi are babhak maknkay. ¹⁵ Kè mbòk yap béré rem chi be, “Belsebul mfò befòṅó bebúbèbũ kè áchyé yi betàṅ bebòk befòṅó bebúbèbũ.” ¹⁶ Bo béré yaṅ mbi memò yi. Bábhèp yi ankũ enyìṅjí maknkay ené ébhak mbò erìṅ ené ètòṅ be betàṅ ebhi bífú chi ntá Mandem. ¹⁷ Kè ndu Yesu áríṅjí nkaysi yap, aghati bhó be, “Yěntíkí etòk ene akòre achi are bo mánù nòkò ne bati, ébhòṅ chi meneme. Ne nneréket ané àkóré áchí are ne bo mánù nòkò ne bati,

ákwéné kwen. ¹⁸ Ne mbák Satan ankɛ befóǵó bebúbɛbɛ bhi menu ne bati, ná yi ákway bebhak enyũ mfɔ ane yi achi ndũ erɔri mpok? Nchí bhep be mbɔnyune bãrɛm be ndũ betan Satan kɛ mɛ̀bòk befóǵó bebúbɛbɛ. ¹⁹ Ne mbák ndũ betan Satan kɛ mɛ̀bòk befóǵó bebúbɛbɛ, bakoŋo bheka bábòk bhɔ ndũ betan agha? Chɔŋ bakoŋo bheka mántan be! ²⁰ Ke mbák, sayri sayri mɛ̀bòk befóǵó bebúbɛbɛ chi ndũ betan Mandem, nɔ chi Mandem anán achi nenti eneka mbɔ Mfɔ. ²¹ Mpok mmũ ntantan ábhabheri eket eyi ne menyihí nenu bhi, yɛ mmu apu kway beghep menyih ebhi. ²² Ke mbák mmu ane átán acha yi atwɔ ánu ne yí, andén yi, ansɔt menyihí nenu ebhi ebhen yi asikí nti are, ampɔkɔ menyih ebhi andɔk ankɔre ne bo bachak. ²³ Mmu ane apu ne me, achi chi mũmpap wa. Ne mmu ane ápú kwak me ndu mɛ̀nyókóti bho, àtākatak.”

Efóǵó ebúbɛbɛ ékway bepetnsem ntá mmu

(Mt 12.43-45)

²⁴ Bérɔŋ ambi Yesu arem be, “Mbák mámbók efóǵó ebúbɛbɛ éndó mmu, érɔp chí bóŋboŋbóŋ amem baso, énjat nɔkɔ ebhak ene yɔ échwɛ. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechɔkɔ, ²⁵ érɛm be, ‘Chɔŋ mpɛtnsem ebhak ene mfú.’ Ne énáŋ émpɛtnsem, engɔ be mányɔ esi eket eyi, bághókó sayri, ²⁶ efóǵó ebúbɛbɛ eyɔ érɔŋ ye, énsɔt befóǵó bebúbɛbɛ béchák tándrámat ebhen bébébhé becha yɔ. Bó menkem mendɔk menchwɛ mmu wu amɛt mémbak ne yi, nté yi ambep ancha ane mbi.”

Manák amen tetep

²⁷ Yesu árémé nókó nɔ, ngɔré amɔt amem ngémtáy bo abhen bachi are arem ntá Yesu ne eyɔŋ amfay be, “Éri echa ntá ngɔré ane ábhé wɔ, achye wɔ ami!” ²⁸ Yesu akeme be, “Bo abhen eyap eri echa chi abhen bághòk Eyɔŋ Mandem ne mánkɛ nɔkɔ mbɔ enyũ éyàn!”

Bárém be Yesu ántónj erinjí maknkay

(Mt 12.38-42)

²⁹ Ené bo báchák báchèm aré mándək nəkɔ chi ambi, Yesu abho berem ntá yap be, “Mkpáká bho ane echəj áber acha! Bábhèp be mántónj bhó erinjí maknkay. Ke yě emót mpu təj bhə, ébhíkí fuet ene Jóna. ³⁰ Nkúbhé mbə enyũ Jóna achi nyaka erinj ntá bo Ninive, enyu yə kě Me Mmu mfú ntá Mandem nchí bhak chəj erinj ntá mkpáká bho abhen echəj. ³¹ Ewak Mandem átəj bǝ mmik, mfɔ ngoré ane áchí nyaka etək Shéba áfate andem be be bo mkpáká mmik ane echəj bǎkú bebú mbənyune yi afu nyaka nekɔ nesie arək beghok menyij ebhen Mfɔ Sólomon átəj bho ne beyǎ nerinjíndak. Ne nchí ghati bhe be mmu achi fá néntí eneka ane acha Sólomon, Yě nó, bǎpú ka beghok yi. * ³² Ndũ nywəbhé manyé, chəj bǝ Ninive mángati be bho mkpáká mmik ane echəj bé bekwéné bechi ne bhe mbənyune mpok bə bǎghókó enyij ene Jóna aghati bhə, bátíknsəm ndũ bebú bhap. Nchí ghati bhe be mmu achi fá néne ane áchá Jóna, yě nə, bǎpú ghok yi!

Yesu atónj be amík áchí mbə erónjɔ ene ékə mmu ángó mbanj

(Mt 5.15; 6.22, 23)

³³ “Yě mmu apú dure erónjɔ ansət enyij ankuti. Bádərə erónjɔ, mánte chi ebhak ene babhəjɔ bete yə be mbanj angó ntá yěntiki mmu ane achwe anywóp. ³⁴ Amík ayeka achi berónjɔ ebhen békə mǎngə mbanj. Mpok amík ayeka achi ariári, mmuet eyeka enkem éjwi ne bediéré. Ke mbák amík ayeka ápú ariari, mmuet eyeka enkem éjwi ne ejuri. ³⁵ Sət ye ka mpok be bediéré ebhen bǎkaysi be bechi be

* 11:31 Nə chi: etək ene echi ebhe Saut.

anti béké bhak ejuri. ³⁶ Mbák ye bati yeka ankem ajwi ne bediéré, ne yě mandú ejuri apu are, chòŋ nepém eneka nenkem nembak pérép, mbò mmu ane ábhónó erónó ne éghò, entòŋ nòkò yi mbi.”

Yesu aji bõnkwo Fárisi ne batòŋ ebhé Mandem

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ Yesu ánánjá nókó berem kepi eken, mũnkwo Fárisi amòt abhiŋi yi ndũ nenyíé eket eyi. Yesu aròk achwe anywóp, achòkò amik menyie nenyíé. ³⁸ Mũnkwo Fárisi wu abhak maknkay béghò be Yesu abhiki so amò mbò enyũ epiŋ eyap étòŋ ke anyie nenyíé. † ³⁹ Acha aghati mũnkwo Fárisi wu be, “Bě bõnkwo Fárisi, bāsòt mpok bétyét nsemé nchán ke menémé ne bebú bejwi be anti. ⁴⁰ Bě bechiŋtĩ bho! Mandem ane aghókó enyiŋ, pú yi ke aghoko mmem ne nsem eyi nkwo? ⁴¹ Ke enyiŋ ene bǎbhòŋò beku chi besòt menyin ebhen bechi amem bekpure ebheka mánychye ntá bachébhébhò ne chòŋ bepiŋ ebheka menkem mémbak nkwo pérép.

⁴² “Bě bõnkwo Fárisi, chòŋ embep ntá yeka encha, mbònyune bapú ku enyiŋ ene echi chak ntá bho ne bǎbhiki kòŋ Mandem. Bāsòt ndu beri amòt ndũ baru byo mánychye ntá Mandem, mǎnkũ enyumòt ne mbwòt achak. Bǎbhòŋ bekòŋ Mandem ne mǎmbak sayri ne bho ke bǎbhiki bhòŋ beghòkòntik bebhé béchák. ⁴³ Bě bõnkwo Fárisi, chòŋ embep ntá yeka encha! Bǎkòŋ bechòkò ndũ menòk kenókó amem bekeré nenikimuet bo Israel, ne bǎkòŋ be bo mankaka nòkò bhe ne kenókó nefísie. ⁴⁴ Chòŋ émbép ntá yeka encha! Bǎchí mbò manem ane mmu ákò amfay kerinŋi be chi manem.”

---

† **11:38** Bo Israel babhòŋ nyaka enyu ené básò amò ke mányie nenyíé. Bákaysi nyaka be epiŋ eyò ékù bó mámbák chak besí Mandem.

⁴⁵ Ntɔŋ ebhé Mandem amɔt arem ntá Yesu be, “Ntɔŋ, mpok órèm menyih ebhen, óchye bhese nkwo ntíanwóp!”
⁴⁶ Yesu akeme be, “Bě batɔŋ ebhé Mandem, chɔŋ embep ntá yeka nkwo encha! Nti achi be mǎnyìère bo mámpókó menwóptí batu ané be babhɔŋ bǎpú kwak bo mámbúrè bebhé bhɔ yě mandú. ⁴⁷ Chɔŋ émbép ntá yeka encha! Bachĩmbi bheka bǎwày nyaka baremé kep̃inti. Bǎtè manem ayap néne, mǎngwati mbi aré beku yɔ ándí amik. ⁴⁸ Beku enyu eyɔ, étɔŋ be bǎchi enyumɔt mbɔ bachĩmbi bheka abhen bǎwáy nyaka baremé kep̃inti Mandem ndũ bǎtè beríti manem ntá yap. ⁴⁹ Štiyɔ, ke Mandem, ndũ nerĩjĩndak eni, árémé be ‘Chɔŋ ntó baremé kep̃inti ne bõnto bha ntá bo Israel; ne chɔŋ mǎngwáy mbɔk eyap, ne mánchye abhénéfú beyǎ esɔŋori.’ ⁵⁰ Chɔŋ Mandem antemsi ye mkpáká bho abhen echɔŋ ěti manɔŋ baremé kep̃inti mankem abhen bɔ bǎwáy te nebhomik, ⁵¹ bebho ne Ábel kpát beghaka amɔet Sakaríá mu bǎwáy nenti éfémé akap ne ekerákap Mandem. Nchí ghati bhe be chɔŋ Mandem antemsi mkpáká bho abhen echɔŋ ěti bawú yɔ ankem! ⁵² Bě batɔŋ ebhé Mandem, chɔŋ émbep ntá yeka encha! Bǎbhese efijí ene mánène mbĩnywɔp ane mmu áfɔèt aré ke ambóŋ nejwĩmem ndũ barak Mandem. Bǎbhiki chwe are, ne bǎchyet mbi ntá abhen báyàŋ nyaka bechwe are!”
⁵³ Nerɔ ane Yesu árò nebhuɔt wu, batɔŋ ebhé Mandem ne bõnkwo Fárisi babho bechiti yi ne bebhép, mányɔŋti nɔkɔ yi beku yi ankwen anyu. ⁵⁴ Ne mánɔbheri nɔkɔ yí ndu beku yi ákwén ndũ eyɔŋnyu.

12

*Yesu ayep bõbhi batú be báké bhak bõ betábhá
 (Mt 10.26, 27)*

¹ Ενε Yesu árém nɔ, bo báre twɔ, kpát báyá báchá, mánjati nɔkɔ bati. Yesu ayambi arem ntá baghɔkó bhi be, “Sɔt ka mpok ne yís bɔnkwɔ Fárisi. Báchi chi bɔ betábhá. ² Yěntiki enyiy ene bakuti, chɔy mánene. Ne ené echi bhésé bhésé chɔy mánkɔ bo mandiyi yɔ. ³ Ndu echi nɔ, yěntiki enyiy ene bǎrémé ansem ansem, chɔy bo mangok yɔ kponɔron. Ne menyiy ebhen bǎghati bǎrũ bho ansem ansem chɔy bo mánte amfay beket mámbik be bo mángók.

Mmu abhɔy bécháy chi Mandem

(Mt 10.28-31, 12.32, 10.19-20)

⁴ “Mamɔre bha, nchí ghati bhe be, bǎké chay bɔ mmik. Bǎkway beway chi mmɔet nkɔ́ ke bápu kway beku enyiy echak ene ebɛbhe echa eyɔ. ⁵ Ghók ká mmu ane bǎbhóyó béchay. Cháy ka mmu ane ákway beway mmɔet yeka, ne ankwáy memese be amem nepingo! ⁶ Pú mmu akway beku bɔkenen batay ne nkáp ane apu yěnyiy? Yě nɔ, Mandem apú ghɔkɔntik yě amɔt. ⁷ Ke ná ne be? Mandem aríjǐ yě chí mpǎy bekaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti. Bǎké chay ye yěnyiy ené bo bakway beku bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhɔy menwɔp tontó achá ngémtáy kenɛn.

Bo abhen bachi bɔ-Yesu

(Mt 10.32, 33; 12.32; 10.19, 20)

⁸ “Nchí ghati ye be be, yěntiki mmu ane árém kponɔron besí bɔ mmik be yi achi mmu wa, chɔy Me Mmu mfú ntá Mandem ndem besí bɔángel Mandem ndũ nywɔp manyé be mmu wu achi awa. ⁹ Ke mmu ane ataɲa kponɔron besí bho be apu mmu wa, chɔy menkwɔ ntaɲa besí bɔángel Mandem be yi apu mmu wa. ¹⁰ Ne chɔy Mandem amfojori yěntiki mmu ane árém ebúbɔ eti Mmu ane áfú ntá Mandem, ke apú fojori mmu ane árém ebúbɔ eti Efóyó Bedyere. ¹¹ Mpok básóré bhe ambi ndu betan

be amem bekeré neníkímmet ebhap ne besí böbati etak ne bogóbbano, báké seme enyũ bákway betaña mmmet ne eti enyij berem. ¹² Mpok eyo chõj Efõjõ Bedyere antõj be enyij ene bãbhõjõ berem.”

Nekãj echijti mfõ nkãp

¹³ Ené Yesu achyè baghokó bhi manie enyu eyo, mmu amõt amem ngémtáy bho arem ntá Yesu be, “Ntõj, ghati mómaya ánkóré newú etayese ányché ebha menyij!” ¹⁴ Yesu akeme yi be, “Nkwáne, agha ábhúré mé ntajá manyé ne nkóre menyijí newú ntá yeka?” ¹⁵ Ke arak ambi arem ntá bo mankem be, “Sõt ka mpok! Kém ká mmmet be báké fye ngonõ ndu bebõj beyã menyij. Puyë chi beyã menyij ke békem nepém nkwã.” ¹⁶ Yesu átém bó nekay be, “Nki mũnkãp amõt achyè nyaka yi beyã mbwõt. ¹⁷ Eku abho békáysi andeme nõkõ be, ‘Chõj nkũ yi? Mbíkí pere bõj nebhuet bébhure mbwõt?’ ¹⁸ Ke árem ne mmmet yi be, ‘Chõj mmokoti bëtak ebha, ngoko ebhen béchíkítí, mfyé mbwõt aya ne menyij ebha are.’ ¹⁹ Ndem ye ne mmmét eya be, ‘Õnãj õbhõj beyã menyij ebhen besõt beyã mamié. Képere sõõri mmmet. Nyié, nyú, õnkũ marjãk.’ ²⁰ Ke Mandem aghati yi be, ‘Wõ echijtímu! Nkúbhé beti ebhen, nepém ene némay. Ke menyij ebhén õbhúré bérõp chõj chi ebhen bo bachak!’ ²¹ Nõ ke éfakari ne mmu ane ábhúré menyij ntá yimbõj, ke yi kekũ menyij ebhen bébhõjõ menwõp besí Mandem.”

*Nkojõ Yesu abhõj besiki nti ne Mandem
(Mt 6.25-34)*

²² Yesu aghati ye baghokó bhi be, “Nõ kë nchí ghati bhe be, mmu áké bhõj basémé eti nepém eni be chõj nyié yi, chõj mfyé yi? ²³ Nepém nkwã nébhíkí cha nenyí? Nepém nkwã nébhíkí cha ndené? ²⁴ Yijí ká kenem. Képu kwanj

nenyíé ne kǎpú fere mbwot ebhi. Kébhíki bhəŋ beket ne yě chi bǎtáƙ ebhen bébhùre nenyíé aré. Mandem ke áchyè kə nenyíé, ne besí Mandem, bǎcha kenem tontó! ²⁵ Ne ntiki mmu yweka basémé ákway bekə nepém eni nénsap, ye chi mandú niŋiŋiŋi nénchá enyu nebhəŋə bebhak? ²⁶ Mbák ye bapú kway bekə mandú enyiŋ mbə eyə, ndaká yi bǎbhəŋ basémé ɛti menyiŋ bechak? ²⁷ Yiŋí ká bəchuchu abhen báƔə. Bápú kə betik, ne bapu ghoko nden. Ke nchí ghati bhe be, yě chí Mfə Sólomon mmu ábhóŋə nyaka beyǎ keném, abhíki bhəŋ nyaka nden ene eri mbə yě chuchu amət. ²⁸ Mandem ké ághókó tákə ne beri ebhi, tákə ane ákway bebhak echəŋ, mbúré angwəsi, mámfyé ango. Bǎkáysi bé be ké Mandem apu kwáy békway məmbəŋ nden béfyé amuet ke? Neka eneká ne Mandem néƔapsi necha! ²⁹ Bǎké səŋəri ye batí yeka bebhep ɛti enyiŋ ményie ne ɛti enyiŋ menyu. ³⁰ Bə mmik bákəŋə menyiŋ ebhen ke diŋí ka be ɛtayeka ariŋi be bǎbhəŋ bebəŋ bə. ³¹ Fíé ká ntí chi be Mandem ámbák Mfə yweka, ne chəŋ yí anchye be menyiŋ ebhen menkem nkwo.

Enyiŋ Yesu átóŋə ɛti kefə mmik

(Mt 6.19-21)

³² “Bəbha, bǎké chay, yəndu bǎchi nkwo bághəŋəmən ane abhiki ya. Mandem abhəŋ maŋák bechye be akəre ndū kefə eki. ³³ Tí ká menyiŋ ebhen bǎbhəŋə mənchye nkáp ntá bachébhəbho. Bəŋ ká bəbebhá-nkap abhen bápú chəŋə be nkáp anem. Bure ká kefə menyiŋ ekeka amfay. Aré, kó kébhak mpoknkem. Yě ngép apu kway beghep enyiŋ are, ne kengok apú chwe ánhəŋti yənyiŋ. ³⁴ Ebhak ené nkáp ywe áchí, aré ké nti ene nkwo nébhak.

Bák ká pə mpoknkem

³⁵ “Toῦτί κά μμῦετ μάδυρε βερόηό βηεκα. ³⁶ Βák κά mbə bǝ-betok abhen mánòη be chi-betik awap amfu ndũ epǎ nebhay ene yi áróηό are ampetnsem be mánéné mbĩnywəp ntá yi témté, mpok yi átwó ádébhé nekok. ³⁷ Chəη endi encha ntá bo abhen bábhak pǝ mpok etayap átwó! Tεtεp nchí ghati bhe be mpok yi atwə, ághati bhə manchəkə amik, anchóη nden eyi, ansət nenyié anchye bhə manyié. ³⁸ Yǝ antwó chí ne néntí bhiti, yǝ chí mpok nkək ékək, ke antemeri bhə pǝ, éri encha ntá bǝ betok bhə! ³⁹ Diñí κά be mbə mbəηóket áriñi neηəkó nywəp enen ngép átwò, mbə apú rə mándak eket eyi. ⁴⁰ Bǝ nkwə bábhəη betoῦti μμῦετ Mmu ane áfú ntá Mandem átwò chəη chi ndũ mpok ane bábhíkí kaysi be yi átwò.”

Mmǝ betok ane achi tetεp

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Píta abhép Yesu be, “Acha, otǝm nekay enen chí ntá yese ke chi ntá bo mankem?” ⁴² Acha akeme yi be, “Mmũ betok ane achi tetεp ne ndiñindak chí ane? Chí ane chi-betik ywi áchyé yi betəη be anjñi nəkə batǝ bakǝ betik abhen bachi amem efo yi, anchye nəkə bhə awap ákəre nenyié ndũ mpok. ⁴³ Chəη endi encha ntá mübetok wu ane chi-betik ywi átwə antemeri yi ndu ákə enyñη ene baghati yi ankə! ⁴⁴ Nchí ghati bhe be, mbák nkubetik wu ákə nə chi-betik ywi áchyε yi betəη amfáy menyñη ebhí menkem. ⁴⁵ Ke mbák mübetok arem be, chi-betik awa átat bétwə, ambo beden bǝ-betok bachak, abhen baghəré ne abhen babhakanem, ne ambo ményie, anyu nəkə, kpát mmem ánkem yi, ⁴⁶ chi-betik ywi átwò ndũ nywəp enen mübetok abhíkí kaysi be yí átwò ne ndũ neηəkó nywəp enen mübetok wu abhíkí riñi. Antemsi yi, amfyε yi nebhuεt ane bo abhen bábhíkí noko Mandem bachi. ⁴⁷ Ne mübetok ane áriñí enyñη ene chi-betik áyàη yi ankə, ke

yi ke tonṭi mmuet ankɛ mbɔ enyu éyaŋ, bátɛmsi chɔŋ yi sayri. ⁴⁸ Ke ane ábhíkí riŋi enyiŋ ene chi-betik áyaŋ yi ankɛ, mbák akɛ enyiŋ ene éyaŋ mantɛmsi yi, báchyɛ yi chi mandú ntemsi. Bábhɛp tontó ntá mmu ane báchyé yi tontó. Ne báfyɛ amík tontó ntá mmu ane báfyé beyä menyih amó yi.”

Yesu arem be yi atwɔ ne ákóré

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Yesu apɛt arem be, “Ntwɔ beɣuɛp chi ngó fá amík. Mbɔ ánaŋ akem, mbɛ nkɔŋ tontó! ⁵⁰ Chɔŋ mámfyé me ndü esɔŋɔri mbɔ mmü ane báfyé yi anyén ndü mpok ane bájwiti yi. Nti népú pɔp me amem te esɔŋɔri ene éntwɔ emfuet! ⁵¹ Bákáysí bé ntwɔ fá amík chi beku bo mámbák ndu kpák ne bati ke? Áe, ntwɔ chí ne akɔre. ⁵² Bébhó néne, yěntiki eket ené bo bachi are bati atay, chɔŋ ákóré ámbak nenti nap. Bati arat keka abhen bati apay. Bati apay keka abhen bati arat. ⁵³ Ákóré ábhak chɔŋ enyuné chi ápap móywi ane mbakanem, mmɔ ane mbakanem ampap etayi, nnɔ ampap móywi ane ngɔré, móywi ane ngɔré ampap nnɔ. Nnɔném ampap ngɔré móywi, ngɔré ampap nnɔném éywi.”

Mmu abhɔŋ berihji mpok

(Mt 16.2, 3)

⁵⁴ Yesu arem ye ntá ngémtay bho abhen bachi are be, “Mánán mǎngó nebu ndü négírí ndü ebhě nebu ene mmok ánem are, bãrem be ‘Manyiep átɔw kwen’; ne émbak enyu yɔ. ⁵⁵ Ne mánán mǎngɔ nebhán ndu nebho bekwen, bãrem be, ‘Enem étwò’; ne émbak enyu yɔ. ⁵⁶ Bě bö betabha! Bǎríŋí béyihji nebu mǎndem mbák manyiep ákwen chɔŋ, ne mbák apu kwen. Ndaká yí bãbhíkí riŋi menyih ebhen Mandem ákè ndü mpokó-ne?

Petnsem ndü ekəŋ ne mümpap ywe

(Mt 5.25, 26)

⁵⁷ “Ndak yí bë babhəŋ bapú kway beŋiŋ enyiyi ene echi chak be mmu ankə? ⁵⁸ Mbák əbhəŋ ndak ne mmu ne yi ákú manyé ne wə, əkə yi? Əbhəŋ béghə be ndaka wu ámay ansem ené bəbhíkí rəŋ ndu acha manyé. Mbák ónká yi ansot wə ambi ndü manyé, ntaŋá manyé əchyè wə ntá bo mbəŋ nkú ne bə mámfə wə. ⁵⁹ Nchí ghati wə be, əpú fu wawak kpáte ənchye ákwó ywe ankem, yənyiyi kerəp.”

13

Tík ká nsem ndü bebú

¹ Nkúbhé mpok yə, mbək bho abhen bachi aré, bátéme Yesu əti bo Galili abhen Páilet akə baway mpok báchyè akap ntá Mandem. ² Yesu akeme bho be, “Băkásí be bo Galili bho bákú nyaka bebú bacha bö etək Gálili bachak ke? ³ Nó bhə! Də ngati be be, mbák bəbhíkí tíknssem ndü bebú ebheka, chəŋ be mankem mäŋgu mbə bhə. ⁴ Ná ne bö batí nekə-ne-arat abhen ekerémfáy ene echi nepak əntíŋnyen Sílom ékwéné éwáy? Băkásí bé efákárí nyaka ne bhə enyu yə chí ndu bákú bebú bacha bo bachak abhen bachi etək Yerúsalem yə ke? ⁵ Nó bhə! Nchí ghati be be, mbák bəbhíkí tíknssem ndü bebú ebheka, chəŋ bë mankem mäŋgu mbə bhə.”

Yesu atém nekəy enək ene epu nyu kepem

⁶ Yesu atém ye bhə nekay enen be, “Mmu amət api nyaka enək ene babhiŋi bé *fig amem nki ywi. Égháká nókó ményu kepem, are kə ambyo nəkə mbák ényu kepem, ke ake ghó yənyiyi. ⁷ Aghati mmu ane ákə betik amem nki wu be ‘Yiŋí, ndü mamié arát nchí twə beyaŋ kepem ndü enək ene, ke mpu ghə yənyiyi. Kpót yó gúép amik! Ékə kpík

yi fá téé, échet nõkõ mmik ndéndem?’⁸ Nkũ betik wu akeme yi be, ‘Eta, dõ émpét embak ndũ mmíé enen nkwo. Chõj ntém nnet ywi ngabheri, mfyé ntõbhé-píõ.⁹ Ne mbák ényu kerep mmíé mbúré éndi, ke mbák ébhíkí nyu kerep, ðkwáy beghati me mkpõt yõ nguer amik.’”

Yesu abú ngoré ane ábhéntí ndũ nywõbhé neywẽmuet
¹⁰ Ewak neywẽmuet bo Israel, Yesu áre tõj bo amem ekeré nenikímuetí eyap. ¹¹ Ngoré amõt abhak aré ane éfõjõ ebúbũ ékú yi ápéné ndũ mamié neku-ne-arat, yí kerep kway bekõ chak. ¹² Yesu ághó nõkõ yi, abhiñi yí arem be, “Mmá, neme ene némay.” ¹³ Atok yi ne amõ. Témte wu, anyabhe mmuet téé, abho bebíti Mandem.

¹⁴ Mũnti ekeré nenikímuetí ághó nõkõ bé Yesu akũ mõngoré wu ataj ndũ nywõbhé neywẽmuet enap, abé nti, abho berem ne eyõj etaratar nta bo abhen bachi are be, “Sébhõj manywõp átándat ndũ békũ betik. Mmu ámbõj neme, ántwõ chí amem manywõp ayõ be mámbú yi. Éképere bhak chi ndũ nywõbhé neywẽmuet.” ¹⁵ Yesu Acha akeme ye yi be, “Bẽ bõ betabha! Ntiki mmũ yweka ápú kanari ye chí mpõj yi, yẽ chi mpõjõ batu yi ándók anchye yõ manyier ndũ nywõbhé neywẽmuet?” ¹⁶ Ná ne ngoré ne, mmõ Ábraham^{*} ane Satan ágwóré ndũ mamié neku ne arat. Échí ebéptí enyij beferé yi ndũ esõjõri ndũ nywõbhé neywẽmuet ke?” ¹⁷ Nerem Yesu áréme nõ, ntíanwõp akem bõmpap abhi mankem. Ke beyã bo bábhõj manák be yi ãkũ menyijí maknkay bhõ menkem.

Yesu atém nekãj sepep mõnõk ane bábhñi be mõstat
(Mt 13.31; Mk 4.30-32)

* **13:16** Ndu nkaysi bo Israel, mbák mmu áchi ebháremõ Ábraham, nõ achi mmu ane Mandem ápème.

¹⁸ Έβηκί tat, Yesu arem ye be, “Κεφō Mandem kéchí mbō yi? Chōη njenti kō ne yí? ¹⁹ Κεφō Mandem fá amik kéchi mbō mósepem ane ένok ενé bábηηηι be móstat, ane bápí amem nki, séchák, ségó, séróp ενok ενε kenen kētwd kένte manyai ndŭ batáp ayi.”

Yesu atém nekăy yís

(Mt 13.33)

²⁰ Yesu apet arem be, “Chōη mpet njenti Κεφō Mandem ne yi? ²¹ Kechi mbō yís ane ngoré ásóré achem ne nchán fláwa érát. Mandu yís wu akū fláwa nkem amwot, kpát ajwi amem enyηη ενé yi achi aré.”

Mbi mábhérí ke achi mbŷ nepém

(Mt 7.13, 14, 21-23)

²² Ενέ Yesu árōη Yerúsalem, are te ndŭ betok begho ne bōbetok antōη nōkō bho Eyoη Mandem. ²³ Mmŭ amot abhep yi be, “Acha, chōη Mandem ampeme chi bāru bho?” Yesu arem ntá yap be, ²⁴ “Nu ka béfuet ndŭ nyŭbhá ane áchí mábhérí. Nchí ghati bhe be beyă bho báyāη chōη befuet manchwe ke bápú bhōη mbi. ²⁵ Mbōηóket ánāη chōη amfate antiēp mbŷnywōp, bāte nefí māndēp nōkō nekok ne mānik nōkō mmuet be, ‘Acha, nené bhese mbŷnywōp.’ Ke mbōηóket ankeme chí be, ‘Mbíkí rīηη bhe ne ye chí ebhak ενε bāfú.’ ²⁶ Mămbo ye berem be, ‘Pú séchōkō nyaka nebhuēt amot sényíé, ne senyu ne wō? Ne otōη Eyoη Mandem amem betok ebhese?’ ²⁷ Ke ákeme bhe chi be, ‘Mbíkí rīηη bhe ne ye chí ebhak ενε bāfú. Fă ká me besí, bē bakŭ bebú mankem!’ ²⁸ Aré, chōη māndi kebho ne māmbak ndŭ nenyie ámén mpok băghō Ábraham ne Áisek ne Jekóp ne baremé kepŷnti mankem chōkō ndŭ nebhuéré kefō Mandem, ενé bātíēbhé be nefí. ²⁹ Chōη bo mámfu mbi ne nsem, ebhē awónem ne awóghō, mánchōkō mányie epă

ndũ nebhúéré keřǎ Mandem. ³⁰ Diŋjí ká be, chõj mbøk bho abhen báchí ansem néne mándõp bömbi, ne abhen báchí bömbi mandõp ansem.”

Yesu adi kebho ěti bo Yerúsalem
(Mt 23.37-39)

³¹ Ndũ nkúbhé mpok eyõ, mbøk bönkwo Fárisi báræk bághátí Yesu be, “Fǎ fá døk ebhak échák. Mfõ Hérõd äyàŋ béway wõ!” ³² Yesu akeme bho be, “Dók ká ghatí Hérõd esõp eyõ be, ‘Chõj ndøk ambi bébok befóŋõ bebhúebõ ne mbú bho echõj ne mbúré, ne égháká nõkõ manywõp arat, nnaŋa betik ebha. ³³ Yĕndu échí nó, mboj berõj Yerúsalem. Nchí kõ echõj ne mbúré ne éghaka nõkõ ndũ nywõp enen nejwi arat ígaka aré. Amem Yerúsalem ke báway nõkõ baremé kepĩnti Mandem.’ ³⁴ Yesu akók arem be, Eé Yerúsalem, bö Yerusalem! Bě bo bãwày baremé kepĩnti Mandem, mãntemti nõkõ ne batay ndu béwáy bo Mandem átõ be mángátí bhe Eyõj eyi. Ndũ beyǎ mpok, njǎŋ besõt be mfyé amuet bé mãmbak ne me mbõ bönkøk abhen nõ nõkõ ákútí nebhuet amõt ne bebhap ebhi, ke bãpú ka be nkũ nõ! ³⁵ Ne néne, chõj Mandem amfere ntí ndũ eket eyeka, éndõp enyu eyõ. Nchí ghati bhe be, bãpú pere ghõ chõj mé, kpáte mpok ane bãrèm chõj be ‘Sémbítí mmu ane átwõ ndũ nnyén Mandem Acha.’ ”

14

*Yesu abú mmu ndũ nywõ*bhé neywěmuet bo Israel

¹ Ndũ nywõbhé neywěmuet bo Israel nemõt, Yesu aræk ményié nenyié amem eket ene mũnti amõt ane achi mũnkwo Fárisi. Bo Fárisi bho bátẽp yi amík amuet begho ndũ yi ákũ. ² Mũfú abhak besí Yesu ane ábhõŋõ nemě afemntay. ³ Yesu abhép batõj ebhé Mandem ne bönkwo Fárisi abhen bachi are be, “Ebhé eyese éká be mámbú mmu

ndũ nywəbhé neywěmuet ke?” ⁴ Ke báke rem yěnyij. Yesu asət mmu wu abú yí. Arə ye yí arək. ⁵ Abhép yé bhə be, “Ntiki mmũ ywəka ane móywi ne yě mpəŋ yi ákwen amem mbokó manyiep ndũ nywəbhé neywěmuet ke yi keya yě yi, yě yo témté ámféré?” ⁶ Bó kekway békeme Yesu yěnyij.

Mandem əbhəŋ maŋák ne mmu ane ásəpti mmuet amik

⁷ Ené Yesu áyij, aghó ndũ bə abhen mánáká ndũ epa bäre yap bebhaká kenókó. Achye bhə manie be, ⁸ “Mpok mánáká wə ndũ epə nebhay, óké tiŋi yap enəkó kenókó ónchəkə aré mbənyune ékwáy be fakari be mának mmũ ane acha wə. ⁹ Ne mmu ane ánáká bhe antwó andem be, ‘Faté chye epok ene ntá mmũ-ne.’ Mbák émfákári enyu yə, šfaté ne beyə ntíanwóp bérəŋ bechəkə ndũ nebhuet ane ábhíkí bhəŋ yě mandú kenókó. ¹⁰ Mpok mánáká wə ndũ epa, yap chi enək ene ébhíkí bhəŋ yě kenókó, be mmu ane ánáká epa ántwó, ankwáy berem ntá ye be, ‘Nkwəne, twó chəkə ndũ enəkó kenókó.’ Bə epa bachak mángo be mmu ane ánáká epa əchye wə kenókó. ¹¹ Yě agha ane áyəŋ mmuet, Mandem əsəpti yi amik. Ne mmu ane ásəpti mmuet amik, Mandem əkəsi yi amfay.”

¹² Yesu arem ye ntá mmu ane ábhíj yí ndũ epa nkwo be, “Mpok óbhíj bho ndũ nenyíé, óké bhij chi mamuere bhe, ne bəneréket ywe, ne bə nkáp abhen bachi kekwot ne wə. Mbák ómbíj chi menyü bo bhə, bó nkwo bákway bebhij wə bé ónyíé nenyíé ne bhə ne eyə émbak akap ane óbhəŋ. ¹³ Mbák ónək epa, biŋi bachébhəbho, ne babák, ne bakem, ne manemamík. ¹⁴ Ne eyə éndi encha mbənyune menyü böbhə bápú kway be keme enyij ene ókú ntá yap. Ke Mandem əkap wə mpok yi ákə bo abhen bachi chak besí bhi mámpetnsem ndũ nepém.”

Yesu atém nekäy epă egho

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Yesu ánánjá nókó bérémmenyiñ ebhen, mmu amot ane áchí ndũ nenyíé ne yi, arem ntá yi be, “Chəy éndi ntá yě agha ane ányíe epă ene ébhak ndũ nebhuet Kefo Mandem awu amfay!” ¹⁶ Ne Yesu aghati yi be, “Mmũfu anak nyaka erem epa, abhiñi beyä bho. ¹⁷ Mpok ane epa ébhónó bebhho ákwáy nókó, ató mǎbetok ywi be andok angati bo abhen yi anaka be, ‘Twó ká, mánañ batonñi yěntiki enyiñ.’ ¹⁸ Arək aghati bhó, ke yěntiki mmu wap arəbhe ghati yi chí be ndak akem yi. Ane mbi arem be ‘Nku nki ne mbəñ bérəñ beyiñi wu. Nikmuet, ghatí etaye be áké benti.’ ¹⁹ Achák arem be, ‘Nku mpəñ byó ene ékwəñ baki. Nchí yañ ndók ngó betik ebhen yə ékwəy beku. Nikmuét. Ghatí etaye bé áké benti.’ ²⁰ Anefú arem be, ‘Néne ke mbáy ngərə. Mpú kwáy ye bétwə.’ ²¹ Mmǎ betok wu arək aghati etayi menyiñ ebhen böbhó báremə. Mbəñóket abénti. Aghati mǎbetok yi wu be, ‘Fú, dók áyák ndũ yěntiki mbay ane áchí etək ne yěntiki nebhuet ane bo báchí are sot bachébbébhó twə ndũ epa ne bhə. Twó ne babák ne bakem ne manémámik.’ ²² Mmǎ betok arək atwó, arem ntá yi be, ‘Eta, nkə enyiñ ené órémé ke eket ébhíkí re jwi.’ ²³ Etayi arem be, néne ‘Fú, dók, etək ndũ babhí agho ne ndũ babhí bebhí. Fíé betañ bé bo mántwó bé eket epa éñjwi. ²⁴ Diñj ká be, yě mmu amot ndũ bo abhen njambi ke bó ketwó, apú kwáy béghókóti enyiñ ndũ epa eya-ne.’”

Menyiñ ebhen nkoño Yesu ábhónó ménem

(Mt 10.37, 38)

²⁵ Ngémtay bho béré kə ne Yesu. Ayibhiri mmuét arem ntá yap be, ²⁶ “Mbák mmu áyàñ bébhak ne me apú kwáy bebhák nkoño wa mbák abhíkí kəñ me árchá etayi ne máyi, ne ngərə ywi, ne böbhi, ne, bömayi abhen

babhakanem ne abhen baghōré ne ankōη με ancha ye chí mmuéré yi. ²⁷ Yě agha ane ábhíkí ka beṛəko eyi eko ankoηo me apú kway bebhak nkoηo wa.

²⁸ “Mbák mmu yweka áyàη bete eket egħo, pú áyambi anchəko amik ankay, angə mbák nkáp ane yi ábhóηó akway ane yi áte eket anaηa? ²⁹ Mbák abhíkí kə nə, ákwáy beghoko nebhúéréket ke yí kete eket ánáηá, ne bo abhen bághó yə mámbə bəwáy yi be, ³⁰ ‘Ane abho bete eket ke echa yi menaηa.’

³¹ “Ne sénsot be mfo amət abhōη batemé nenu nka byo (10, 000). Aperé rəη menu ne mfo ane ábhóηó batemé nenu nka esa, (20, 000) ákə yi? Pú áyambi anchəko, ankaysi sayri, mbák ákway menu ne mfo wu? ³² Ne mbák ángó bé betaη ebhi bébhíkí kway, áto bo ntá mfo wu mpok batemé nenu bhi babhəet nekə nesie be mánsókórí enyu ené bápú nu ne bati.” ³³ Yesu arem ye be, “Échí enyumət ne be mankem. Mbák mmu abhíkí bhəη nti beṛə yěntiki enyīη ene yi ábhóηó, apú kway bebhak nkoηo wa.”

*Ngáη ane ábhíkí bhəη manyīηti
(Mt 5.13; Mk 9.50)*

³⁴ Yesu arem be, “Ngáη áchí erítí enyīη. Ke mbák ngáη ábhíkí pəre bhəη manyīηti mi, ná bákway bekə wu ampet ambak erítí ngáη? ³⁵ Enyū ngáη wu apú pəre rí ndū yěnyīη. Ápú ri amik ne apu ri yě ndu befye ndu ntó-tako ane báyàη ámpóó ánychye ntəbhé-pío. Báto wu to. Mmū ane áyàη beghok ántá batu angok sayri.”

15

*Ághóηəmén ane aneme
(Mt 18.12-14)*

¹ Μποκόφου, babhebhé nkábhénti ne bakũ bebug bachak b́aré kap Yesu ndu beghok menyih ebhen yí átõh. ² Bõnkwo F́arisi ne batõh ebhé Mandem b́abho ménywínti be, “Mónkwãne äsyepiti bõ bebug, ne änyie te nenyié ne bhõ.”

³ Éku Yesu atém bó nekay enen be: ⁴ “Sénsót be mmũ yweka amõt abhõh b́aghõhõmén besa betay. Mbák amõt anem ebhi, äkũ yi? Pú ärdè ané besa menwi nsem nekũ ne anwi, andok beyan awu ámõt kpát ambõh wu? ⁵ Ne mbák aghõ wu, äpoko anyanã manki ne manák, ⁶ ne mpok ane yi ágháká anywóp, äbhijĩ mamæere bhi ne bakokosi bhi, angati bhõ be, ‘Ïák ká ne me mbõnyuné, mbõh ághõhõmen wa ane ánémé nyaka.’” ⁷ Yesu arem ye be, “Nchĩ ghati bhe be nkúbhé enyu yõ kě manák äbhák amfay ntá Mandem ne bõángel ãti mmũ bebug amõt ane átikínsem ndũ bebug bhi encha bo besa menwi nsem neku ne anwi abhen bákáysi be bachi chak besí Mandem ne ntí apú ane bó bátik nsem ndũ bebug bhap.”

Ebhókó nkáp ene énémé

⁸ Yesu apet arem be, “Sénsót be ngoré amõt abhõh bebhókó nkáp byó. Mbák ebhok émõt énem, äkũ yi? Pú ädure erõhõ, ansõt ketijĩ anyõ eket enkem, ambyo sayri mbãnkem kpaté angó yó? ⁹ Ne mpok ághó yõ äbhijĩ mamæere ne bakokosi bhi, angati bhõ be ‘Ïák ká ne me mbõnyune ngõ ebhókó nkáp ene eneme.’” ¹⁰ Yesu arem ye be nchĩ ghati bhe be bõángel Mandem b́abhõh manák ãti mmũ bebug amõt ane átikínsem ndũ bebug ebhi.”

Nekã chi ne bõbhi bati apay

¹¹ Ndu berõh ambi Yesu arem be, “Mmũfú abhõh nyaka bõ babhakanem bati apay. ¹² Éwak émót, ane mónkwen arem ntá etayi be, ‘Éta, chyẽ awa ákóré menyih bé.’ Étayap akõre menyih ebhi ntá yap bati apay. ¹³ Ansem mpãy

manywɔp, ane mɔnkwen anyokoti menyih ebhi arɔk arɔk etɔk échák nekɔ nesie. Aré achɔnti menyih ebhi menkem ndu ményie epɔ nepem. ¹⁴ Áchɔntí nókó yěntiki enyih, eremé nsay ékwén etɔk eyɔ enkem, arɔp amɔ apay. ¹⁵ Ekɔ arɔk, abhat mmuet ne mmũ etɔk eyɔ amɔt. Ató yi be ándók, áne nókó bakók bhi amem nkɪ ywi. ¹⁶ Are yáh menyie nenyié bakók, ke yě mmu kechye yi enyih menyie. ¹⁷ Ke ásré nókó nkaysi ne mmuet yi arem be, ‘Ghó ká me-á, bakũ betik etaya báchí awu mányìè nenyié mmuet ngɔkngɔk, mándɔ nɔkɔ mbɔk, nsay átwɔ way me fá! ¹⁸ Chɔh mfá mpetnsem ntá Etaya ngati yi be, “Eta, nkɔ Mandem bebú, ne nkɔ wɔ bebú. ¹⁹ Mbíkí pere kway mmu ane bábhɪŋi be móywe. Sɔt me chí mbɔ nkɔbetik ywě amɔt.”’ ²⁰ Afate abho bepɔnsem ntá etayi. Ke ené yi abhuet nekɔ nesie, chi aghó yi ndu átwɔ. Ntínso nékém yi, afate, ajet arɔk akém yi abhene. ²¹ Mmɔ arem ntá yi be, ‘Eta, nkɔ Mandem bebú, ne nkɔ wɔ bebú, ne mbíkí pere kwáy mmu ane bábhɪŋi be móywe.’ ²² Ke chi aghati bɔ-betok bhi be, ‘Twó ká ayak ne éwet ene erí échá mǎnsɔbheri yi ne yɔ, mǎmfyé yi senɔh ndũ senɔhájwɔ, ne nkɔbhánya bekek. ²³ Dók ye ká mǎnkem mósene mpɔh mǎngwáy mǎnkɔ nenyié be sényié senkɔ maɔák, ²⁴ mbɔnyune mówa-ne agũ nyaka, ke něne apɛt achi nepém. Anem nyaka ke mpɛt ngo yí.’ Afɔ kě epa ébhó.

²⁵ “Mpɔk yɔ, móywi ane nsénsi abhak ebhi. Ágháká nókó kekɔt ne eket ndũ yi afu ebhi ápɛnsem anywɔp, aghók ndũ nkenkwet ne nebhen néchí anywɔp. ²⁶ Abhɪŋi mmɔbetok amɔt abhép yí be ‘Ntiki ndak áchí fá echɔh?’ ²⁷ Mmɔ betok wu aghati yí be ‘Mɔmáye apɛnsem, ke etaye áway mósene mpɔh mbɔnyuné apɛnsem dok.’ ²⁸ Mɔmbi wu abénti, anisi bechwe anywɔp. Chi afú arɔk are anik yí mmuet be anchwe anywɔp. ²⁹ Ke akeme etayi chi be,

‘Yiñi, beyă mamié ane ankem, nchí fá ne wə, nkɛ nəkə betik ntá ye mbə nsem. Yě ɔrem be yi, nkɛ kɛ, nke tañ ntí. Yě nə, ɔbhíkí re chye me yě chi mómen bé nkɛ māñák ne mamæere bha. ³⁰ Ke mpok móywe-ne mmu árǒñǒ ányíé menyih ebhe ne baghǒré-nekə áperénsem, ɔwǎy yi esenémpon!’ ³¹ Chi abhiñi ye yí arem be, ‘Mówa, ɔchí fá ne me mpǒk nkem, ne yěntiki enyih eya, chí eye. ³² Échí mbu erítí enyih be senkem epa éne, sénká mañák, mbonyune mómáye ne agǔ nyaka ke néne achi nepém. Anem nyaka ke sépet segho yi.’”

16

Yesu atém nekay betəñ enyǔ mmu ákwáy békɛ ne nkáp

¹ Yesu apet arem ntá bakoño bhi be, “Mũnkáp amət achi nyaka. Abhónñ mübetik ane ákem menyih ebhi menkem. Bo bágħáti yi be, mmǔ betik ywí wu áchəñti nkáp ywi. ² Abhiñi mübetik wu arem be ‘Ntiki ndak né ngoko ěti ye? Dók twó mé ne bekáti ebhen ósíñí yěntiki enyih eya aré. ɔbhíkí pere kwáy békem menyih ebha.’

³ “Mmǔ betik wu arem ne mmæet yi be, ‘Chəñ nkɛ yi? Mmæet ápú mé békɛ betik betəñ betəñ, ne ntí ánwòp me meniñi meniñi. ⁴ Ébhíkí tat, arem be, néne ndíñí enyih ene nchí kɛ bé bo mánsíéptí me amem beket ebhap mpok báferε me ndǔ betik.’ ⁵ Abhiñi bö barem abhen chi-betik ywi amət amət. Abhép ane mbi be, ‘Yí ókəm chi-betik wa?’ ⁶ Akeme yi be ‘Babhañá bawet besa betay.’ Mmǔ betik wu aghati yi be, ‘Ghó ekati barem eyε, sət, wupsi, síñ babhañ besa bepays nsem byo ndǔ ené ekə ne.’ ⁷ Abhép ye anefú be, ‘Ǫkəm ná?’ Akeme be, ‘Bebhǎ nchwi besa betay.’ Mmǔ betik wu achye yí ekati barem arem be, ‘Sət, wupsí síñ bebhǎ nchwi besa menwi ndǔ ene ekə.’ ⁸ Chi-betik ywi

ághó nókó bé arwǝ yi enyuyǝ, akaka yí bé yi abhǝj kǝjwǎj békáysi ndak. Echi tetep be bǝ mmiki ne bákù menyij ebhap ne kǝjwǎj bácha enyǝ bo Mandem bákù ebhap.”

⁹ Yesu arem be, “Kefǝ bakáp ne menyijí mmik kékway bétwǝ ne bebépti menyij ke nchí ghati bhe be, mǎnsǝt kǝ mǎnkǝ bo mámbák mamǝere bheka bé mpok kémáy, Mandem ánsǝt bhe ndǝ bechókó bhi ebhen bébhíkí bhǝj ngwenti. ¹⁰ Mmǝ ane ábhǝre bariep ndǝ bǎru menyij, ábhǝre bariep mi ndǝ beyǎ menyij. Ne mmu ane ápú bhǝere bariep ndǝ bǎru menyij, apú bhǝere bariep ndǝ beyǎ menyij nkwa. ¹¹ Mbák bǎbhíkí tǝj be bǎbhǝre bariep ndǝ baraká nkáp ne menyijí mmik, agha ákway besiki nti ne be amfye kefǝ bakáp eken kebhiki bhǝj ngwenti amǝ yeka? ¹² Mbák bǎpú bhǝere bariep ndǝ menyij ebhen báfýe amǝ yeka, yǝ mmu apú kway bechye bhe menyij ebhen bechi amfay? ¹³ Yǝ mǝbetok apu kwáy betok bachi batí apay ndǝj amǝt. Mbák ámbǝj bachi bapay, ákǝj amǝt ancha anefú, mbák épú nó, áchye kenókó ntá amǝt, ambyak anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nǝkǝ menyij mmik.”

Mbók menyij ebhen Yesu árémé

¹⁴ Yesu árém nókó menyij ebhen, nkwa Fárisi bo bákǝjǝ nkáp tontó báre way yi. ¹⁵ Yesu aghati bǝ be, “Bǝ bǎchí bo abhen bátǝj mmǝet be bǎchi chak besí bho. Ke Mandem ariji bati yeka. Enyij ené bo báyiǝjí bé ebhǝj menwǝp chí enyij ene Mandem ápǝp.”

¹⁶ Yesu apet arem be, “Jǝn Njwiti ápére twǝ, bo bátǝj nyaka chi menyij ebhen bechi amem basiǝj Moses ne amen baremé kepǝnti. Basiǝjí mǝ kǝ bo bákǝjǝ nyaka. Jǝn átwǝ nókó, bábho beghati bho Mbok Ndíndí eti Kefǝ Mandem, ne yǝntiki mmu are nu bechwe aré ne betaj. ¹⁷ Ke echi

wikirik be mfay ámfúét, mmik amfæet, echa be mandú enyij ndū basij amen Moses ne amen baremé kep̃inti áném. ¹⁸ Echi ye be, yěntiki mmu ane áró ngoré ywi ndū nebhay, akwěñ berwōp. Ne mmũ ane ábháy ngoré ane nném áró ndū nebhay, akwěñ nkwo berwōp.”

Neċăy mŭnkáp ne Lásárōs

¹⁹ Yesu atém neċay enén be, “Mŭnkáp amōt achi nyaka ane afyé nden beyă nkáp, anyie nōkō epa yěntiki nywōp. ²⁰ Nchéhémū amōt achi nyaka. Aka nyén be Lásárōs. Bāre bhure yi ndū nyŭbha mŭnkáp wu mpoknkem. Mmæet yi ajwi ne befæet. ²¹ Abhōj ekwak menyie yě chi bechōkōti ebhen békwen̄ti amik mpok mŭnkáp anyie nenyie. Enyij echak abhak be mmú mŭnkáp éré rōj éniŋi nōkō befæet ebhi. ²² Ansem mpok, nchéhémú wu agú, bōāngel Mandem basōt yi barōk amfay, bākū yi achōkō kekwōt ne Ábraham. Mŭnkáp agú nkwo, bābhéme yi. ²³ Arōk etōkō bawú, abhak ndū beyă esōjōri aré. Áyōj nōkō amik amfay, aghó Ábraham nekō nesie ne Lásárōs abhak yí nepaká mmæet. ²⁴ Mŭnkáp wu akók ye arem be, ‘Eta, Ábraham, ghō me ntínso. Tó Lásárōs ántáp senōj awō ndū manyiep antwō ankwene me ntí mandú. Nchí ndū beyă esōjōri amem ngó-ne.’ ²⁵ Ke Ábraham akeme yi chi be, ‘Mówa, ké ghōkōntik be mpok ōchí awu amik, ōbhōj nyaka berítí menyij ené Lásárōs ábhōjō chí bebéptí menyij. Ke néne yí achí sayri fá ené wō ōchí ndū nenyíé ámén. ²⁶ Diŋj nkwo be, erémē nepi nékōre bhese enyuné, yě mmu apu kway befú fá ampe antwō ntá yeka; ne yě mmu apú kway berō ebhē yeká, ampé ántwō fá ntá yese.’ ²⁷ Mŭnkáp wu arem be, ‘Eta Ábraham, nikkmmæet tó ye Lásárōs ndū nneréket etaya. ²⁸ Mbōj bōmaya batí atay. Ghatí yi ándók ánsem̄ti bhō be báké twō nkwo ndū nebhūét nenyíé ámén ane.’ ²⁹ Ke

Ábraham akeme yi chí be 'Bõmaye babhõj basij Moses ne amen baremé kep̃nti. Mángók menyij ebhen basijí mō ághàti bhō.' ³⁰ Arem ntá Ábraham be, 'Ǽ Eta Ábraham, eyō ébhíkí kway. Mbák mmu amōt ane ánánjá ágú ámpétnsem angati bhō, chõj mántiknsem ndũ bebú bhap.' ³¹ Ábraham aghati ye yi be, 'Mbák bõmaye babhiki ka begnok menyij ebhen bechi amem basij Moses ne amen baremé kep̃nti, nō bápú kway begnok ye chi mmu ane ánánjá ágú ke ãpetnsem ntá yap.'"

17

Sot ka mpok be mmu áké kũ nti ankwen ndũ bebú
(Mt 18.6, 7, 21, 22; Mk 9.42)

¹ Yesu abho bégháti bakojo bhi be, "Mamō ane átèn bo ndũ bebú ápú nók bétwō. Ke chõj émbep éntcha ntá mmú ane ákũ mamō ántwó ntá bho! ² Échí sáyri ntá mmu wu be mánsōt ntay negho mánsēt emi eyi, māmese yí amem manyu echa yi bebhak nepém ankũ mmũ amōt ane ánókó Mandem ankwen ndũ bebú. ³ Sot ka mpok! Mbák mómaye ánkũ wō bebú, ghatí yi bé ándó epij eyō. Mbák atiknsem ndũ bebú bhi, fojorí yi. ⁴ Ne mbák akũ wō bebú ndõj tándrámōt ndũ ewak ne yěntiki ndõj antwó, anik wō mmuet be, 'Eta fojorí mé,' õbhõj bэфójorí yi."

Neka nébhõj betan

⁵ Bõnto Yesu barem ntá yi be, "Acha, kwak bé neka enese néntáj nendok ambi." ⁶ Acha akeme bhō be, "Mbō bãbhõj neka ne Mandem enén néchí yě chi níjíníj mbo mósepem ane enok éne bábhiñi be *móstat, mbũ bãkway béghati enok ene be, 'Fã fá ne bakanj dók tẽ awu amem manyu', ne yó éngok be."

Betik ebhen mübetok Yesu

⁷ Yesu arək ambi betəŋ. Arem be, “Sénsot be mmũ ywɛka amət abhəŋ mübetik ane áchí ebhi ákũ betik, yě chí ndu bebhábheri bágghómén, yě chí ndu békwan̄ mban̄. Mbák afũ ebhi apetnsem anywóp, wə chi-betik ywi ðghati yi be, ‘Twó chókó amik nyie nenyíé?’ ⁸ Pú ðghati yi chi be, ‘Dók wupsí nden, kə nenyíé twə ne nə. Nnán̄ nnyíé nnán̄á, ónsot ene ónyie?’ ⁹ Mbák akə mbə enyu óghátí yi ɔpú kwáy bekaka yi be, ‘Ɔkə a’ mbənyune akə chí betik ebhen yi ábhón̄ó bekə. ¹⁰ Émbák ye enyumət ne bhe. Mǎnán̄ mǎnkə betik menkem ebhen báchyé bhe, bǎbhəŋ berem chi be, ‘Séchí chí bə betok, yě ndak áchák ápú. Sékú chí enyiŋ ene sébhón̄ó békə.’”

Yesu abú bə ebhan̄ákwa bati byo

¹¹ Ndu Yesu ákə berəŋ Yerúsalem, are fúét ndũ ndyerəbhi Samária ne Gálili. ¹² Nəchwe áchwè amem mótək amət, bə ebhan̄ákwa bati byo bágghó yi ndu átwə, báte, kerón̄ kékwoť ne yí. ¹³ Bábho bebik mándeme nəkə bé, “Yesu, Eta, ghó bhese ntínso.” ¹⁴ Yesu ághó nókó bhə, aghati bhə be, “Dók ká ntá bachiǎkap Mandem be mánychák bhe.” Ené bárəŋ, ebhan̄ákwa yap émay. ¹⁵ Mmu wap amət ághó nókó bé atəŋ, abho bepetnsem ntá Yesu ambiti nəkə Mandem ne eyəŋ amfay. ¹⁶ Ágháká nókó besí Yesu, akwén yi bekak ankaka nəkə yi. Éfákári be mmũ wu achí chi mmu Samária. ¹⁷ Yesu arem ye be, “Pú bə bati byo ke mbúú? Abhénéfú bati nénénamət báchí fá? ¹⁸ Ndiere kenkə ne aywíntí ke ápérénssem bebíti Mandem-é?” ¹⁹ Yesu aghati ye mmu wu be, “Faté, dók ebhak eye. Neka enén əbhəŋə ne me nékə ɔtaŋ.”

Netwó Kefə Mandem
(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nywəp némət, mbək bənkwo Fárisi bábhep Yesu be, “Ntíkí mpok Mandem ábhák ne bo fá amik mbə Mfə wap?”

Akeme bho be, “Yě erijh épú ene étòh be Mandem abho békem bo mbò Mfò wap. ²¹ Ne yě mmú apú kwáy berem yě be, ‘Ghó ká Mandem fa ne bho mbò Mfò wap!’ Dìhí ká be Mandem anáj achi Mfò ndũ nkwo yweka.” *

²² Yesu arem ye ntá bakoŋo bhi be, “Mpok ätwò ane bãbhòh chòh ekwak bebhak ne Me Mmu mfú ntá Mandem yě chi ndũ nywòp nemòt ke be kebhoŋ mbi. ²³ Mpok yò, chòh bo mámbak abhen bághàti bhe be, ‘Ghó ká yi awul!’ Báchák mandem be, ‘Ghó ká yi fá!’ Mbák mǎngók nò, bãké ròh, bãké bho békoŋo bhò. ²⁴ Mbò enyũ miámiaŋ ákòt angò, befu ebhókò nebu émòt beghaka écháak, nó kě ébhòŋó bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò. ²⁵ Ke yí abhoŋ beyambi angó beyá esòhòri ne mkpáká bho abhen echòh mámbayak yí, ke antwò. ²⁶ Mbò enyu éfákári nyaka mpok Nóa, nó kě éfákari chòh ke Mmu ane áfú ntá Mandem ambesi. ²⁷ Bo mányìè nyaka mányù nòkò, abhen bábhàh baghòré mámbay nòkò, ne abhén bátòk bhò mántoko nòkò kpate nywòp enen Nóa áchwé amem áchwí, ne manyier átwò akuti mmik awáy bõ mankem. ²⁸ Chòh émbak nkwo mbò enyũ echi nyaka mpok Lot. Bo mányìè nyaka ne mányu nòkò. Bákù nyaka menyih ne abhen béti mánti nòkò menyih ebhap. Mbòk bákwan nyaka nenyíé, abhénéfú mánte nòkò beket. ²⁹ Ke ndũ nkúbhé nywòp enén Lot afa etòk Sódòm, Mandem akú ngó áfú amfay ne ekem mbò batay ane ádu, anye mbò manyier, ásòh bò mankem. ³⁰ Nó ke ébhàk chòh ne bo mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ábhèsi.

³¹ “Ewak eyò, ébhák enyumòt ne mmu ane achi amfáy eket. Áké ròh kpík anywòp be ampòkò menyih ke ambæ. Enyumòt ne mmu ane achi ebhi. Áké rem bé àpetnsem

* ^{17:21} ékwáy bebhak nkwo be: Kefò Mandem kénàh kéchi amem batí ayeka.

anywóp ansot yěnyih. ³² Bǎké ghokǎntik enyih ene éfákári nyaka ne ngoré Lot. ³³ Mmũ ane áyàh bepepe mmuet, choh aném nepém eni. Ke yě agha ane áká ménem nepém eni éti ya, choh ambóh nó. ³⁴ Nchí ghati bhe be, ndũ mpok yo ane mëpetnsem, bõ bati apay bákway bebhære ndũ bekók mémot, mánsot amot mandok ne yí, mándò anefu. ³⁵ Baghoré bati ápay bákway bebhak ndũ ntay nemot mánkok noko nchwi, mánsot amot mándok ne yi, mándò anefú.” ³⁶ [Bõ bati apay bákway bebhak ebhi, mánsot amot, mándò anefú.] ³⁷ Bakojo Yesu bábhép yi be, “Acha, menyih ebhén béfákari choh fá?” Yesu arem be, “Nebhuet ane egú-nnya echi, aré kě kenem eken kényiè begú nnya kéchemé.”

18

Nekäy kénkwésé ne ntajá manyé

¹ Yesu atém nekay enénéfú ntá bakojo bhi ndu betoh bhò be, bábhoh menikmuet ntá Mandem mpoknkem, keferé ntí are. ² Arem be, “Ntajá-manyé amot achi nyaka etókofú, Mandem yi ke chye kenókó, nti nkwa yi kebho mpok ne yi. ³ Kénkwésé amot abhak nkwo etok eyo. Are róh ntá ntajá manyé wu anik noko yí mmuet be, ‘Éta, táh manyé ya sayri fere me amó mumpap awa.’ ⁴ Ndũ nebhoet, ntajá manyé wu kefyé ntí. Ke ansem mpok, achokó dií arem ne mmuet yi be, ‘Yendu mpú chye Mandem kenókó, ne mbíkí bhoh mpok ne nti nkwa, ⁵ ke ndu môngoré-ne áròh chi ambi bechye me esohori, choh ntáj manyé yi sayri nchye yi. Mbák épú nó, apú sebhe me ante amik.’”

⁶ Yesu Acha arem ye be, “Bághok nò enyih ene ntajá manyé ane apú chak árémé? ⁷ Mbák mmu mbo yi ákwáy nyaka békwak môngoré wu, Mandem ke apu kway bekwak bo abhen yi áyabhé mbák bádi kebho ntá yi bëti ne ngósí?”

Ākway béchónti mpok ke ankwak bhə? ⁸ Nchí ghati bhe be, chəŋ Mandem amkpót manyé áyák anchye bǒbhi. Ke mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ápérénsəm, chəŋ angó bo abhen bábhǒŋó neka ne Mandem fá amikí?”

Yesu atém nekăy mǔnkwə Fárisi ne mbebhé nkabhénti
⁹ Yesu atém nekay enénéfú ntá bo abhen bakaysi nyaka be bachi chak besí Mandem, mámbýaka nǎkə bo bachak. ¹⁰ Yi be, “Bo bati apay bǎrəŋ nyaka menikmuet amem ekerákap Mandem. Amət abhak mǔnkwə Fárisi, anefú abhak mbebhé nkabhénti. ¹¹ Mǔnkwə Fárisi ate eyí ebhak anik mmuet be, ‘Mandem, nkáká wó be mpú mbə bo báchák abhen bachi baghép, bakǔ bebú, ne bakwené berwəp. Nkáká wə be mpú mbə yě chí mbebhé nkabhénti ane áté nó awu. ¹² Nchí bhak ndü netarénsay ndəŋ épáy ndu sǒnde amət. Ne ndü menyiy ebha menkem nchí chye ndu amət amfay baru byo mbə akap ntá ye.’ ¹³ Ke mbebhé nkabhénti ate nekə nesie. Ntí, yi ke yon amfay, ne adep awó anti arem be, ‘Eta Mandem, nchí mmü bebú. Ghó me ntínsol!’ ¹⁴ Nchí ghati bhe be Mandem ásót nyaka be mbebhé nkabhénti wu achí chak besí bhi. Ékebhák nə ne mǔnkwə Fárisi mbənyuné Mandem äsèpti yéntiki mmu ane áyəŋ mmuet, ke äkòsi yě agha ane äsèpti mmuet amik.”

Yesu ayét mǎmbə

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ Bofú básót bǒbhəp bǎrók ntá Yesu ne bhə be yi anyəŋa bə amə anti anjet bhə. Baghəkó bhi bǎghó nókó nə, bábho besáyti bhə be báké kə nə. ¹⁶ Ke Yesu abhiŋi bǒbhə ne bǒbhəp. Ne ntá baghəkó bhi arem be, “Dǒ ká mǎmbə mántwə ntá ya, bǎké chyət bə mbi mbənyunə bǒ abhen bachi mbə bhó kě Mandem abhak Mfə wap.” ¹⁷ Diŋí ká be, mbák mmu abhíkí rə Mandem ankem yi mbə mǒnkwen

apú kway bebhak ndü mpäy bo abhen Mandem achi Mfö wap wáwák.

Mũnkáp

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Ewak émōt, mũnti bo Israel abhép Yesu be, “Ntōy, wō mmũ ndíndí, chōy nkū yi ke mbōy nepém enén nebhiiki bhōy ngwenti?” ¹⁹ Yesu akeme yí be, “Ndaká yí óbhíjǐ me be mmũ ndíndí? Mmũ ndíndí apú. Mandem aywinti ke achi Mmũ ndíndí. ²⁰ Ōrǐjǐ bebhé Mandem. Bérēm be, ‘Óké kwen berwōp. Óké wáy mmu. Óké ghep. Óké te ntísie ákwáré. Chiě máye ne etaye kenókó.’” ²¹ Mmũ wu árem bé “Nnáj nchí bhæere bebhé ebhen menkem.” ²² Yesu ághókó nókó nó, arem ntá yi be, “Érōp enyiyi émōt ené óbhíki re kū. Dók tí menyiyi ebhe menkem, chyě nkáp ntá bachébbébbho. Mbák ónkú nō, chōy ómbōy kefō menyiyi amfay. Óntwó ye ōkoŋo me. Ne chōy ómbōy kefō menyiyi awũ amfay.” ²³ Ághókó nókó nó, apōp, arōbhe rōjérōy mbōnyune abhōy nyaka beyǎ menyiyi. ²⁴ Yesu ayijǐ yí, arem be, “Ébēmuet tontó be mũnkáp anka Mandem ambak Mfö ywi. ²⁵ Échí wikirik be mpōyō baso ámfuét ndü mbok mbíábhan écha mũnkáp béka Mandem ambak Mfö ywi.” ²⁶ Bo abhen baghoko beyōy ebhō bábhép Yesu be, “Agha ákwày ye bebhōy nepém enen nébhíki bhōy ngwenti?” ²⁷ Yesu akeme bhō be, “Enyiyi ené écha nkwañwañ, épú cha Mandem.”

²⁸ Píta asá eyōy arem be, “Yijǐ, séró menyiyi menkem sékōyō wō.” ²⁹ Yesu aghati bhō be, nchí ghati bhe be, “Mmũ ane áró yě eket, yě ngōré, yě bōmayi, yě etayi ne máyi, ne yě bōbhi eti Kefō Mandem, ³⁰ Mandem áchye chōy yi menyiyi ebhen beyǎ becha ebhen yi aneme fá amik. Ne

chəŋ ambəŋ nepém enen nébhíki bhəŋ ngwenti ndŭ mmik nkə.”

*Yesu arem ndəŋ ené éjwí éráť bé chəŋ mángwáy yi
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)*

³¹ État nókó, Yesu asət baghəkó bhi bati byo ne apay nepak. Abho bégháti bhə be, “Ghók ká! Sérəŋ nə chí Yerúsalem, ne aré, chəŋ yěntiki enyiŋ ene baremé kepinti Mandem básíŋi éti Mmu ane áfú ntá Mandem émfakari. ³² Chəŋ mánkém yi mámfye amó böbati abhen bápú bo Israel, mánjókó yi, ne mánsəkəti yí, ne mámpati yi batié amuet. ³³ Chəŋ mándén yi ne ekpa, ne mángwáy yi. Ke égháká nókó manywəp arat, ampətnsem ndŭ nepém.” ³⁴ Ke baghək Yesu kejwimem yě chi ndŭ enyiŋ émot ndŭ ebhen yi árémé. Bébhak bhésé bhésé ntá yap ne bó kekém enyiŋ ene yi areme.

*Yesu abú nnémámík etək Jeríko
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)*

³⁵ Mpok Yesu aghaka kekwət ne Jeríko, nnémámík amət abhak nepak mbi chókó, anijí nəkə meníŋí. ³⁶ Ághókó nókó ndŭ beyä bó báfuèt, abhép enyiŋ ene éfakari. ³⁷ Bágháti yi be, “Yesu ane Násáret ke áfuèt.” ³⁸ Abho ye bébík be, “Yesu! Mmǎ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” ³⁹ Bo abhen bārəŋ ambi béré sayti yi be ánychókó kpák; ke akpik are bik ne eyəŋ etəŋetəŋ be, “Mmǎ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” ⁴⁰ Yesu áte, achye eyəŋ be mántwó ne yi. Bátwó nókó kékwót ne yi, Yesu abhép yi be, ⁴¹ “Ǿyáŋ mǎnká wə yi?” Akeme Yesu be, “Acha, nchí yaŋ mpet ngo mbaŋ.” ⁴² Yesu arem ye ntá yi be, “Ghó mbaŋ. Neka enén əbhəŋə ne me nékə ətaŋ.” ⁴³ Témte wu, abho beghə mbaŋ! Ne abho bekoŋə Yesu, ambiti nəkə Mandem. Bo mankem bágħó nókó nə, babhə bebiti nkəwə Mandem.

19

Yesu ne Sakio

¹ Yesu achwe etək Jeríko are kə befuət. ² Mmu amət abhak aré ane aka nnyén be Sakio. Abhak münti babhebhé nkábhénti. Abhónj beyă nkáp. ³ Áríńj nókó bé Yesu áfuèt, abho beyaŋ mbi be ángó enyũ mmu Yesu achi, ke ɛti kembiŋ eki ne beyă bo, yi kekway begho yi. ⁴ Ajet arək ambi, akó amfáy enək ene bábhijj be Síkámə ndũ mbi ane Yesu ákò are ndu áyàŋ begho yi. ⁵ Yesu ágháká nókó are, ayonj amík amfay aghati Sakio be, “Sakio, sep twó áyák. Mbəŋ bébhak eket eye echəŋ.” ⁶ Sakio asep amik áyák, anak Yesu eket yi ne beyă maŋák. ⁷ Bo bághó nókó ndũ Yesu árəŋ ndũ eket Sakio, béré nywinti mándeme nəkə be, “Yesu árəŋ bebhák kenkə amem eket nkə bebú.” ⁸ Ené Yesu ne Sakio báchí anywóp, Sakio afate arem ntá Yesu be, “Acha, ghók, chəŋ nkóre menyij ebha ndũ baru apay, nchyé ndu amət ntá bachébhé bho. Ne mbák nsət enyijj mmu ndũ mangwə, chəŋ nkeme yə ndəŋ enwi.” ⁹ Yesu arem ntá yi be, “Echəŋ, Mandem apémé wó ne efo eye enkem mbənyune wə nkwó ɔchí ebháremə Ábraham ane Mandem ábhóŋ bépeme. ¹⁰ Ne Me Mmu mfú ntá Mandem ntəwə béyáŋ ne bépeme chi bo abhen manémé ebhi.”

Yesu atém nekăy mmu ane áro bakũ betik abhi ne nkáp (Mt 25.14-30)

¹¹ Ené bo bághòk menyij ebhen Yesu árəm, arək ambi betem nekay nechak. Ntí abhak be, anáj agháká nyaka kekəwət ne Yerúsalem, ne bo bákàysi nyaka be Kefə Mandem kétwə fá amik mandú mpok. ¹² Yesu aghati ye bhə be, “Nném mmu amət aró nyaka etək yi arək etək échák nekə nesie bé mánkú yí mfó ntá böbhi ke ampetnsem. ¹³ Ápére rəŋ, abhiijj bakũ betik abhi bati byo. Achye yəntiki mmu wap ebhă nkáp, arem be ‘Kə nókó ká

esie ne nkáp wu kpátě mpok neperénsem ená.’ ¹⁴ Aro ye are róη. Ke bõ etok yi bápap nyaka yi. Bátó ye bo be mándók mángátí mfõ ngo be ‘Acha, sébhíkí yan mmũ-ne ambák mfõ ywese.’ ¹⁵ Yě nò, nerõη yi arõηo bákú yí mfõ. Ápéré nókó nsem etok yi, abhiñi bõ betik abhen yi achye nyaka nkáp be mántwó yi angõ nsay ane bábhóηó. ¹⁶ Ane mbi arók aghatí yí be, ‘Acha, mbõη nsáy bebhã nkáp byo amfay ebha émõt ene óchyé me.’ ¹⁷ Mfõ wu arem ntá yi be, ‘Okũ sayri, ochí erítí nkubetik! Těndu ótónó ndũ mandú enyih be ðbhãre bariep, mëchyè wõ betan bekem betok byo.’ ¹⁸ Ane ájwí bati apay atwó arem be, ‘Acha, mbõη nsay bebhã nkáp betay amfay ebha émõt ene óchyé me.’ ¹⁹ Mfõ arem ntá nkubetik wu be, ‘Mëchyè wõ betan békém betok begho betay.’ ²⁰ Nkũ betik achák atwõ arem be, ‘Acha, ghó ebhã nkáp eye. Nnep nyaka wu ndũ ebhókónden mbeɛ. Mbíkí kũ enyih ne wu. ²¹ Mbõη nyaka bechãη mbõnyune ochí mmu mbeápak. Enyih épú eye, ðsoresõt. Ne ðghèm enyih ené óbhíkí pi.’ ²² Mfõ wu aghati yi be ‘Wõ nkubetik mbúmbũ, eyõηónyu ye éway wõ! Oríñi bé nchí mmu mbeápak. Oríñi bé nchí sõt ené épú eya, ne nchí ghem ené mbíkí pi, pú nó? ²³ Ke ndak yi óbhíkí fyé nkáp awa amem ekerénkap? Mbõ okũ nò, mbú ndu ntwó né, mbíkí sõt wú ne nsáy?’ ²⁴ Aghatí ye bo abhen báchí are téé be, ‘Sõt ka ebhã nkáp eyĩ yõ mánchye ntá mmu ane ábhóηó bebhã byo.’ ²⁵ Bárém ntá yi be, ‘Acha, pú yi abhõη bebhã byo?’ ²⁶ Mfõ wu akeme be, ‘Nchí ghati bhe be, mmu ane ábhóηó, báchye yi écháκ. Ke ane ábhíkí bhõη, básõt ntá yi yě chí mandú ane yi ábhóηó. ²⁷ Ne mbák chí bõmpap abha bhen, abhen bábhíkí yan nyaka be mbák mfõ wap, twó ká ne bhó fá, mãngway bhó besí bha.’ ”

Yesu achwe Yerúsalem mbə mmu ane anu ansət awónem
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Yesu átém nókó bhó nekay enen, arək ambi békə berəŋ Yerúsalem, yi abhak ambi, bo abhen báchi ne yi mankoŋo nəkə ansem. ²⁹ Ágháká nókó kékwoť bəbetək Betfáge ne Bétani, ndű Njie Menək *Ólif, ató baghəkó bhi bati apay ambi. ³⁰ Aghati bhə be, “Dók ká ndű móťək ane achi afo ambi. Nəchwe ane bəchwe are chəŋ mǎngə mó mpəŋə batu sesét, ane yě mmu abhiki re kə ne yó. Kaŋari ká twó me ne yó. ³¹ Mbák mmú ámbép be ntí ane bəkàŋari yó, ghati ka yí be, ‘Acha ke áyàŋ yó.’”

³² Bə abhen yi átó, bárók, bǎghó yěntiki enyiŋ mbə enyű yi aghati bhə. ³³ Éné bəkàŋari mómpəŋə batu wu, bə abhen babhəŋə yə, bábhép bhə be, “Ndaká yí bəkàŋari mómpəŋə batu wu?” ³⁴ Bákéme be, “Acha áyàŋ yó.” ³⁵ Bárók ye ne yə ntá Yesu. Básót nden ené mfǎymuət eyap basəbheri mómpəŋə batu wu, bákwok yi achəkə amfay. ³⁶ Ne ndű yi ákə árəŋ, bo béré sət ndené mfǎymuət eyap mǎngay nəkə ambi be mómpəŋə batu wu ankə amfay.

³⁷ Ágháká nókó kékwoť ne nebhuət ane mbi árə Njie Menək Ólif ásəp Yerúsalem, ngémtáy bakoŋo bhi bábhó meŋják, mámbiti nəkə Mandem ne eyəŋ amfay ěti menyiŋi maknkay menkem ebhen bó bǎghó. ³⁸ Mándeme nəkə be, “Mandem ánjet mmu ane átwò ndű nnyén Acha! Mandem Mfay ke áchyè kpák. Sénchíe yí kenókó!” ³⁹ Mbək bənkwo Fárisi abhen báchí ndű ngémtáy bo bhə, béréme ntá Yesu be, “Ntəŋ, sáy bakoŋo bhe mánchəkə kpák.” ⁴⁰ Yesu akeme bhə be, “Nchí ghati bhe be yě mbú mánchəkə chí kpák, batay ábik ambiti Mandem.”

Yesu adi ěti Yerúsalem

⁴¹ Yesu ágháká kékwoť ne Yerúsalem, aghó etək, adi kebə ndű ntínso nékem yi ne Yerúsalem, ⁴² andeme nəkə

be, “Mbə be bǎrǐjǐ yě chí echəŋ, menyij ebhen békà bo mámbónj kǎk, mbú éri-e! Ke néne, bechi bhese bhese nta yeke ne bǎpú ghə bhə. ⁴³ Mpok átwò ane bömpap abheka bátwò mánkap be, mántep nkók ankap etək yeke, mánchet bhe bebhě menkem. ⁴⁴ Ne máncwe mánaŋa bhe ne böbheka mankem, mámokoti etək enkem enyuné yě ntay nǎpú rəp amfáy nti. Chəŋ émfakari nə, mbənyuné bǎbyak Mandem mpok yi átwó béréme bhe.”

Yesu achwe ekerákap Mandem abók bakǒsie
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Yesu arək achwe amem ekerákap Mandem abho bebok bö abhen bákò esié amem, ⁴⁶ ambe nəkə ne bhə be, “Ékátí Mandem érəm bé Mandem arem be, ‘Éket eya ébhəŋ bebhak chi ekeré neníkímuet’, ke bǎyǐbhírí yó érəp chi eket ené baghép bǎbhěse are!”

⁴⁷ Yesu are rónj ye antəŋ nəkə bo amem ekerákap Mandem, yěntíkí nywəp. Böbati bachiákap Mandem, ne batəŋ ebhé Moses, ne böbati etək bachak báre yáj mbi beway yi. ⁴⁸ Ke bó kebónj mbi mbənyuné bo mankem bǎbhəŋ nyaka ekwak béghok menyij menkem ebhen Yesu árəm.

20

Bǎbhép Yesu ebhak ene betəŋ ebhi bǎfú
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ Éwak émot, ené Yesu áttəŋ bo amem ekerákap Mandem angati nəkə bhə Mbok Ndíndí, böbati bachiákap Mandem ne batəŋ ebhé Mandem ne böbati etək bǎrók ntá yi, ² barem be, “Ghatí bhese, ntíkí betəŋ óbhónjó beku menyij ebhen né ókà? Agha áchyé wə betəŋ ebhə?” ³ Yesu akeme bhə be, “Me nkwo mbəŋ enyij bebhəp be. Ghatí ká me. ⁴ Betəŋ ebhen Jəŋ ábhónjó nyaka ndu bejwiti bho, bǎfú chi

ntá Mandem ke ntá nkwa?” ⁵ Báre kem epúítí ne bati be, “Chəŋ séndem be yi? Mbák séndem be betan ebhen Jōn bífú nyaka ntá Mandem, ābhép bhese be, ‘Ke ndaká yi bābhíkí noko eyəŋ eyi?’ ⁶ Ne mbák séndém be, ‘Béfū nyaka ntá nkwa’, bō mankem bātemti bhese ne batay mangway, mbonyune bō mankem mánóko sayri be Jōn achi nyaka ndemekerǐnti Mandem.” ⁷ Ékú bakeme Yesu be, “Sébhíkí riŋi.” ⁸ Ne Yesu aghati bhə be, “Menkwó mpú ghati ye be mmu ane áchyé mé betan beku menyin ebhen né mēkù.”

*Yesu atém nekāy bakū betik ne mbəŋónki
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)*

⁹ Yesu abho ye bətem bə nekay nechak be, “Mmūfú achi nyaka. Ati nki apí menək vain are. Afyé bo are, be mánkə betik mankəre nsáy ne yi. Arə ye arək nekə enen yi átət, etək echak. ¹⁰ Mpok bekək kerem énak ákwáy nókó, mbəŋónki ató bakū betik abhi bachak be mándók mánstót aywi ákóré mbwət. Ke bō betik bhə kechye. Bákém yi baden, bábók, apetnsem amó amə. ¹¹ Mbəŋónki ató mübetok achak. Bákém awu nkwo bádén, báchyé yi ntiánwóp, bábók apetnsem amó apay. ¹² Ató mməbetok ane ajwi bati arət. Bádén, báfyé befuət amuət, bábók, afú arək. ¹³ Ékə mbəŋónki wu arem ne mmuét eyi be, ‘Chəŋ nkə ná? Chəŋ ntó mbəŋ mmənti wa. Yě yí, bābhəŋ béchye yi kenókó.’ ¹⁴ Ke bakū betik bāghó nókó yi, bābhó berem ne bati be, ‘Yiní mbəŋ móywi né, ne yí kě ábhəŋó ményié newú etayi. Twó ká senkem yi séngwáy bé etayi ánán ángú, menyin ebhi méndəp chi ebhese.’ ¹⁵ Móywi wu áchwé nókó amem nki, bákém yi baya báfú amem nki ne yi, barək baway.” Yesu átém nókó nekay enen, abhép bō be, “Bākaysi be chəŋ mbəŋónki wu ankə yi ntá bəbhə? ¹⁶ Chəŋ antwó angway bhə, anchye nki wu ntá bo bachak.” Bāghókó nókó nə, babho berem be, “Mandem aké ka!”

¹⁷ Yesu ayiṅi bhə dī, abhep be, “Ntí basiṅí amen achi be yi? Basiṅí amen árəm be:

‘Nkúbhé ntay enen batĕket báguébhé bé nébhíkí ri, nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket nechá batay áchák ankem.’

¹⁸ Yĕntiki mmu ane akwene ndũ ntay enen, äsiepti ndũ mbiṅ, ne mmu ane ntay enen nékwéné yi amuet, néchòkoti yi.”

Bábhép Yesu ěti nkábhénti ndu báyaṅ yi ánkwén anyu (Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹ Yesu atem nəkə nekay enen, batəṅ ebhé Mandem ne böbati bachiäkap Mandem báriṅi be atem nekay enə chi ěti yap. Báre yaṅ bekem yi, ke báchəy bo abhen báchi are.

²⁰ Bárók ye ambi beyaṅ mbi bekem yi. Bátó baghokotĭ kepi ntá yi be mánkot ngepti be bachi bö tetep. Ke bárəṅ nyaka chi be mámbébhé nókó yi menyiy kpat ankwén anyu, ankwén ndũ ntă yap be mansot yi manto ntá Góbhano Rom mmũ betay menkem bechi yi amə. ²¹ Baghokotĭ kepi bhə bárəṅó nókó ntá Yesu, babhep yi be, “Ntəṅ, sériṅí bé menyiy ebhen órəm ne ótəṅ bechi chak. Sériṅí bé əpú yiṅi mmu ndũ besí óncháy yi, ke őtəṅ tetep ěti menyiy ebhen Mandem áyaṅ bo mánkə. ²² Ghatí bhese, ebhé yese eka be sénchíe nkábhénti ntá Mfə Rom ke ébhíkí ka?” ²³ Yesu ariṅi bapu map, arem ntá yap be, ²⁴ “Tóṅ ká me ebhókó nkap.” Bátəṅ nókó yi abhép bhə be, “Ntí ághá né aré? Ne nnyén chí enen ághá?” Bákéme yi be, “Chí ntí Sísa, Mfə Rom. Ne nnyén, chi eni.” ²⁵ Yesu arem be, “Chíe yé ka nta Mfə Rom yĕntiki enyiy ene echi eyi, mánchye ntá Mandem yĕntiki enyiy ene echi ene Mandem.” ²⁶ Bághókó nókó enyiy ene Yesu areme, bápóp! Bó kebheṅ yĕnyiy ndũ enyiy ene yi árémé, ene ékə yi ankwen anyu be bö mánkém yi besí bhə. Bárəp kpákpəkpak.

Enyij bábhébhé Yesu ěti neperénsem ndũ nepém
(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ Mbok bõnkwo Sádusi bárók ntá Yesu babhep yi ěti neperénsem ndũ nepém. Bõnkwo Sádusi bábhíkí noko nyaka be bawú bápèt chõj nsem ndũ nepém. Babhep yi be, ²⁸ “Ntõj, Moses asij ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngoré ke bó kebhoj yě mmó, mómayi abhoj besot ngoré wu bé ámbé bõ ne yi ndũ nnyén manõ ane ágú. ²⁹ Bõ chi amõt bati tándrámõt báchí nyaka. Ane mbi abháy ngoré, agú kebhoj yě mmó. ³⁰ Ane ákõjo asot kénkwésé wu ndũ nebhay agú kebhoj mmó. ³¹ Ane ájwí bati arat nkwo asot yí ke agú kebhoj mmó ne yi. Éfákári enyumõt ne bõ mankem bati tándrámõt. ³² Ndũ ngwenti, ngoré wu nkwo agú. ³³ Ndu echi nõ, mpok Mandem ákù bawú mámpétnsem ndũ nepém, ngoré wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándrámõt, yěntiki mmu wap abhay nyaka yi.”

³⁴ Yesu akeme bhõ be, “Fá amik, baghoré ne babhakanem bábháy bati, ³⁵ ke bo abhen chõj bápétnsem ndũ nepém, mánchwe ndũ mmik nkõ, bápú peré bháy nebhay ³⁶ mbõnyune bápú peré kway begu. Bábhak mbõ bõángel Mandem, bábhak bõ Mandem abhen yi akù bápétnsem ndũ nepém. ³⁷ Yě chí Moses atõj nyaka kponõroj ndũ mbok enõk ené ngó ádù are be bawú bápèt chõj nsem ndũ nepém. Ndũ basiñí mi ěti mbok eyõ, Moses ábhìñi Mandem mmu achi Acha be, ‘Mandem Ábraham, Mandem Áisek, Mandem Jekóp!’ ³⁸ Eyõ étõj be Mandem achí Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú. Ntá Mandem, bõbhõ mankem bachi nepém.”

³⁹ Mbok batõj ebhé Mandem báká ne yi, barem be, “Ntõj, õrem sayri!” ⁴⁰ Yě mmu keperere mõ bébhep yi yěnyij.

Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp bé ätò
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37a)

⁴¹ Yesu abhép bo abhen bághòk yi be, “Ná bákwayè berem be Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò achi ebhárémò Mfò Debhít? ⁴² Mbõñ Debhít asiñ amem Ekáti Bakwayè be:

‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be,
 chòkò fá ebhè awónem eya ndũ enòkò-kenókó,

⁴³ kpate nkũ bõmpap abhe mándòp mbò enòk
 ene chòñ ónyàña bekak are.’

⁴⁴ Debhít äbhìñi nyaka Mpeme ɛɛ be Acha. Ná Achä áyibhiri ambak ebhárémò ywi?”

Yesu aghati bakonjo bhi be mánsót mpok ne batòñ ebhé
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Besí bo mankem abhen bághòk yèntiki enyìñ, Yesu arem ntá baghòkó bhi be, ⁴⁶ “Sòt ka mpok ne batòñ ebhé Mandem. Bákòñ beghap mánkó mansɛp ne bewubhe wubhé nden amuet nefísie be bo mánkáká nókó bhò ne kenókó. Bákòñ nkwó béchòkò ndũ bebhaká kenókó amem bekeré nenikímuet ne ndũ bepa. ⁴⁷ Ne mányè menyìñ mánkwésé ndũ mangwò, mánkũ nòkò berórí nenikímuet besí bhó mbò be bachi berití bhò. Chòñ ntémsí yap anjá ancha.”

21

Akap ane kénkwésé ngoré
(Mk 12.41-44)

¹ Ené Yesu achi amem ekerákap Mandem, ayìñi aghó ndũ bõ bakáp báfyè akap amem ekubhé nkáp. ² Aghó nkwo kénkwésé amòt ane eyi épú ndu afyé bõbebhókó nkap bapay. ³ Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, akap kénkwésé-ne ácha ane yèntiki mmu. ⁴ Ndũ beyä bakap kè yèntiki

mmu wap áfére mandú achye mbə akap, ke nchébhé ngoré ne, achyé yěntiki enyij ene yi ábhóhó.”

*Yesu arem bé chəj mánychəjti ekerákap
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)*

⁵ Mbək baghəkó bhi béré rem ěti berĩ ekerákap Mandem, mánkak nəkə berití batay ané básóré báté yó ne ěti menyij ebhen bo báchyé be mánsóbhéri eket ére. Ke Yesu arem ntá yap be, ⁶ “Menyij ebhen bəghə ne menkem, mpok átwə ane eket ene érdə amik enkem yěnyij kerəp téé.”

*Chəj mánychye bakojo Yesu beyă esəjori
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)*

⁷ Bábhép yi be, “Ntəj, ntiki mpok chəj menyij ebhen béfakari, ne ntiki erij ébhóhó beku bo mandij be mpok ane ótwə arəp kékwót?” ⁸ Yesu akeme bhó be, “Sət ka mpok be báké rwə bhe mǎnjíbhíri bati yeke. Beyă bo bátwə chəj mánsət nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nəkə be, ‘Me ke nchi Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariəp be átó!’ Ne be, ‘Mpok akway ane Mandem ápeme mmik!’ Mbák mǎngók nó bǎké kojo bhó. ⁹ Ne mpok bəghókó nsóhó-nenu ne ebyək, bǎké chay. Menyü menyij ebhə bebəj befakari, ke eyə épú təj be ngwenti mmik arəp kekəwət.”

¹⁰ Yesu arək ambi bérem be, “Chəj betək ménu ne betək béchák, bafə etək mánu ne batĩ bafə etək. ¹¹ Chəj betanjí nenyikisí mmik ne nsay ne beghorí mame mémbak mbəj ne mba. Ne chəj menyij ebhen méntwə ne beyă becháy, ne berinjí maknkay mémfu amfáy. ¹² Ke menyij ebhen menkem béperé fákari, chəj mánkem be, mánychye esəjori, mánsət be mandək amem bekeré nenikímuet ebhap mántəj be are, mamfyé bhe amem bekerékenəj. Ne chəj mámfye be amó bafə ne bəgóbhanə be mántəj

be ěti ya. ¹³ Chõj eyõ ěnchye bhe mbi beghati bõ Mbok Ndĩndĩ ěti ya. ¹⁴ Kũ yeka bati yeka be bãpũ seme ěti enyĩj ene bãbhõjõ berem ndu betanja mmuet, ¹⁵ mbõnyune chõj membõj nchyé bhe enyĩj ene bãbhõjõ berem, nchyé nerĩjĩndak be mãnchók manyũ bõmpap abheka. ¹⁶ Chõj yě chí bachi ne manõ bheka, ne bõmayeka, ne bõ nneréket, ne mamũere bheka mámfye be amó bõmpap abheka. Ne chõj mángwáy mbõk yeka. ¹⁷ Chõj bo mankem mámpap be ěti bãchĩ bakojo bha. ¹⁸ Chõj menyĩj ěbhen ménkway befakari ne bhe ke yě ekãk emenénti mmu yweka epu nem. ¹⁹ Mbák mãnté kákátĩ, chõj mãmpeme mmuet eyeka.

Yesu arem be Yerúsalem abhõj bekwen

(Mt 24.15-22; Mk 13.14-20)

²⁰ “Mpok bãghó bakwó batemé nenu ndu bákábhé Yerúsalem, diñj yé ka be mpok bechõnti Yerúsalem akway. ²¹ Mpok yõ, bõ abhen bachi atú Judéya mámbúé, mámbésé amfay njie. Abhen báchi amem etók Yerúsalem mámbúé mándók. Ne abhen bachi nefĩ báké chwe etók, ²² mbõnyune manywõp ayõ chi ane ntemsi, békũ be, menyĩj menkem ebhen bechi amem Ekáti Mandem mémfú tetep. ²³ Ne chõj ěmbép encha ntá baghõré ne menie ne abhen báchĩ ne bõ amõ mpok ayõ! Chõj beyã besõjõri méntwõ fá amik ne Mandem ankũ bõ Yerúsalem mángõ beběnti bhi. ²⁴ Chõj mángwáy beyã bhap ne bõakparenja, ne mánkemti bachak mbõ basémé nenú ndũ betók ne betók. Chõj bo abhen bãbhíkĩ riñi Mandem mánjati Yerúsalem kpatẽ mpok ayap amfuet.

Menyĩj ebhen bebhõjõ befakari ke Yesu antwõ

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ “Mpok yõ, chõj berĩjĩ maknkay mémbak amfay ndũ mmok, ne ndũ ntaj ne ndũ mambe. Ne fá amik, chõj

betək mémboh basémé ne becháy ěti beremti ebhén béfũ ndũ mpérényen ene bōmanyu. ²⁶ Chōḡ bo mámbōḡ becháy kpáte mbok mámfē ndu báriḡi bebépti menyih ebhen bébhó befakari fá amik. Chōḡ betāḡ mfáy ményikisi. ²⁷ Ne chōḡ Mmũ ane áfũ ntá Mandem ambesi, ande twó amem nebháḡ, ne beyă betāḡ ne kenókó. ²⁸ Mpok menyih ebhen bébhó befakari, tē ká sené ne nkaysi be mpok ane Mandem áfere bhe ndũ esōḡori arōp chi kekwoť.”

Nekāy enōkō Fig nētōḡ bhese

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

²⁹ Yesu atém bō nekay enén be, “Yihí ká enok *fig ne menok béchák. ³⁰ Netém ane bó bébho bétēm betó, báriḡi be eso érop chi kékwoť. ³¹ Échí enyumót ne netwó wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánāḡ mǎngō ndũ menyih ebhén-ne ngátí bhe befákari, diḡi ká be mpok ane Kefō Mandem kétwō arōp kekwoť. ³² Nchí ghati bhe tetep be menyih ebhen menkem bébhōḡ befakari, ke mkpáká bho abhen echōḡ amfuét. ³³ Chōḡ mfay amfuét, mmik amfuét, ke eyōḡ eya épú fuēt wáwák.

Bák ká pē mpoknkem

³⁴ “Sot ka mpok bé bǎké fyē ntí ndũ ményie nenyé tontó, bǎké fyē ntí ndu mmém ne bǎké bhōḡ basémé ěti menyih ebhen nepemé mmik enen. Menyih ebhen békway beka be nywōbhé netwó ena némbák témchok ntá yeka ndũ bǎbhíkí toḡti mmuét, ne némbayti bhe mbō ntá. ³⁵ Chōḡ menyih ebhen befákari ndũ nywōp enō ménjiḡi yěntiki mmu fá amik. ³⁶ Bák ye ka pē mpoknkem, mǎnik nōkō mmuēt be mámbōḡ betāḡ bébue menyih ebhen bebhōḡ befakari, mǎnte besí Mmu ane áfũ ntá Mandem.”

³⁷ Yěntiki nywōp Yesu are tōḡ bo amem ekerákap Mandem. Éghaka nōkō bēku, ankó andok ambure amfay

njie menək Ólif. ³⁸ Ne néyí nókó, bo mámpu mandək ntá yi amem ekerákap Mandem ndu beghok menyih ebhen yi átòh.

22

Bõbati etək báté eyu be mángwáy Yesu

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-54)

¹ Mpok ane bo Israel mányìè epã Bret ane kebhoñ yís aròp kekwoť. Bábhiñi epã yò be, *Nekiñi. ² Bõ bati bachiákap Mandem ne batòh ebhé Mandem baré yañ mbi beway Yesu bhésé bhésé mbonyune báchàh nyaka enyih ene bo bakway beku.

Júdas aka beti Yesu

(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

³ Satan akó anti Júdas ane mpíkírí nnyén eni nechi be Iskariot. Júdas achi nyaka mmu amot ndũ nkwo baghok Yesu bati byo ne apay. ⁴ Arək anyié beti ne bõbati bachiákap Mandem ne bõbati batemé nenu abhen bábhàbheri ekerákap Mandem, enyu yi ákway beti Yesu ntá yap. ⁵ Bábhóh manák tontó, ne báká bechye yi nkáp. ⁶ Júdas aka ne bhó. Abho beyañ mbi ndu betí Yesu ntá yap ndũ mpok ane ngémtay bho bapu ghò.

Yesu aghati baghókó bhi be mántòhti nenyíé Epã Nekiñi

(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Jn 13.21-30)

⁷ Nywòp Bret ane ábhíki bhòh yís nékwáy. Ndu nywòp enò ké báwáy nyaka mónkwómén ane Epã Nekiñi, ⁸ Yesu ató ye Píta ne Jõn ne eyòh be, “Dók ká tohtí menyih bé sénýíé Epã Nekiñi.” ⁹ Bábhep yi be, “Žyàn séntóhti yó fá?” ¹⁰ Yesu akeme bhò be, “Yihí ká, nechwe ane bãchwé etək, chòh mǎngó mmu ane ápókó ejš manyiep. Koñó ká yi kpáte eket ené yi áchwe, ¹¹ mǎngati mbòhòket be, ‘Ntòh

äto bhese be sémbep wə be, mókeré mankwə ane mbóhó ményie Epǎ Nekinjə ne baghək abha achí fá? ¹² Chəŋ antón be móket ane achi amfay ne achik ane bǎbhóhó besəbheri. Tonťí ká yěntiki enyij aré.” ¹³ Bárók, baghə yěntiki enyij mbə enyū yi aghati bhə. Bátóŋti Epǎ Nekinjə aré.

*Yesu anyié nenyié ngwenti eni ne baghəkó bhi
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kər 11.23-25)*

¹⁴ Mpok ákwáy nókó, Yesu achəkə ndu éfémé nenyie ne bönto. ¹⁵ Aghati bhə be, “Nnájə njǎŋ menyie Epǎ Nekinjə ené ne bhe tontó ke nchwe ndū esəŋəri. ¹⁶ Nchí ghati bhe be, mpú pere nyié chəŋ Epǎ Nekinjə kpáte mpok Mandem ákə bo mándinjə ntí epǎ ene, nó chi mpok yi ábhák Mfə bö mankem.” ¹⁷ Yesu asət ye nkóp ne mmém amem. Áchyé nókó bakak ntá Mandem, achye ntá bönto andeme nəkə be, “Sət ka nyú, nti anyū anchye nti. ¹⁸ Nchí ghati bhe be, bébhó echəŋ, mpú pere nyú mmémən kpáte mpok ane Mandem abhak Mfə bo mankem.” ¹⁹ Asət ye ekpəkó bred. Achye bakak ntá Mandem. Are bəkəti anchye nəkə ntá baghəkó bhi, andem nəkə be, “Bret-ne até ndū mməet eya ane nchí chye mbə akap ěti yeka. Mǎndəp, mǎnkə nəkə enyune ndu bétik me.” ²⁰ Mánájə nókó ményié nenyié, asət nkóp ne mmém amem, achye bakak ntá Mandem nkúbhé mbə enyū yí ákú ne nenyié. Arəm be, “Né chí Nku Nkə ane Mandem ányú ne bö mmik ěti newú ena ndu betəŋ be chəŋ ankə *Nku Nkə ane yi ányú ne bo ante. ²¹ Ke mmu ane áti me achí fá chəkə ǎnyie nenyié ne me. ²² Nchí rem nə mbənyune chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem ngu mbə enyū yi árémé. Ke chəŋ émbép encha ntá mmu wu nə áti me ntá bömpap abha!” ²³ Bönto bábhó bebhep bati be, “Ntiki mmū ywese ákway bekə ane enyū ndak ntá yi e?”

Yesu apət atón bakoŋo bhi nesepťiməet

²⁴ Baghòkò Yesu babho bekem epúítí ne bati ndu bériñi mmu wap ane áchá abhenefu. ²⁵ Yesu arem ntá yap be, “Bafò abhen betòkó mmik babhòñ betañ amfay böbhap ne yèntiki mmu ane ábhóñó betañ amfay bho, àyàñ mámbiñi yi be, ‘Nkwaka-bho.’” ²⁶ Ke éké bhák nò ne bhe. Mũngo yweka abhòñ bebhak mbò mónkwen ndũ nkwo yweka, mũnti ambak mbò mũbetok. ²⁷ Agha áchá nti? Mmũ ane báfuèt yi nenyíé ke ane áfuèt nenyíé? Pú ane áchòkò mámfuèt yi nenyíé? Ke nchí ne bhe mbò mũbetok.

²⁸ “Bě kě băté ne me ndũ besòñori bha menkem. ²⁹ Ne nkúbhé mbò enyu Etaya áchyé me betañ menyie kefò, enyu yò kě nchí kũ chòñ be be nkwo manyíé kefò. ³⁰ Chòñ mǎnyie ne mǎnyú ne me nebhuèt amòt ndũ epǎ kefò eya, ne mǎnchòkò nkwo ndũ menòkó kefò ndu bekem maneréket Israel byo ne apay.”

*Yesu arem be chòñ Píta andem be abhíkí riñi yi
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-30; Jn 13.36-38)*

³¹ Étáré nòkó, Yesu arem ntá Píta be, “Símun, Símun, ghók! Báchyé Satan betañ bé ámó bhe, amfap abhén bári ne abhen babebhe mbò mmũ ãnyíkisi kasará ndu besòt ane yi ághàñ gari. ³² Ke nnikmuèt èti ye bé óké rò bébhòñ neka ne me. Ne ónán ómpétnsem ntá ya, óké rò befye bómaye nti.” ³³ Píta akeme yi be, “Acha, yě báfyè wò chi ekerékenòñ, ye báwày wò wáy, mǎgú chi ne wò.” ³⁴ Yesu aghati yí be, “Píta, diñi bé nkòk aperé kók betí ebhen, chòñ óndem ndòñ érat be òbhíkí riñi me.”

Enyũ bakono Yesu bábhóñó bétòñti batĩ-yap

³⁵ Yesu abhép baghòkó bhi be, “Mpok ntó bhe pósá ti, ebha ti, nkwobhánya bekak ti, bǎchep nyaka yènyiyi ke?” Bákéme yi be, “Wáwák.” ³⁶ Aghati ye bhò be, “Ke néne, mmũ ane ábhóñó nkáp ankem wu amuèt. Mmũ ane

ábhóhó ebhá nekó ánsót yó. Ané ábhíki bhóh akparenja, ánti ndé yi anku akparenja. ³⁷ Nchí ghati bhe be enyih ene básíjí ndü Ekáti Mandem éti ya, ebhóh befú tetep. Nó chi ené éréem be, ‘Básot yi mbó nkú bebá amot.’ Menyih ebhen básíjí éti ya bébhóh befú tetep.” ³⁸ Baghókó bhi barem be, “Acha, ghó bókparenja bapay fá.” Aghati bhó be, “Dó ká nó.”

Yesu are nìkmue amfay Njie Menok Ólif
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

³⁹ Yesu afa ye arók amfay Njie Menok Ólif mbó enyu esí. Baghókó bhi barók ne yi. ⁴⁰ Aré, aghati bhó be, “Nìk nókó ká mmuet be mbák nemó nétwó báké kwen.” ⁴¹ Árémé nókó nó, aró bhó, atén mmuet ambi mandú, mbó ndü nebhuet ané ótém ntay nengaka. Atep mánén amik, abho menìkmuet be, ⁴² “Étaya, mbák ókóh, feré nkóp esóhori ne bé ámfóri me. Ke óké kú enyih ene méyáñ, kú chi ené wómbóh óyàñ.” ⁴³ [Ené yi áníkmuet nó, ángel Mandem abhesi yi besí, afyé yi nti. ⁴⁴ Ne ndü beyá baseme, are nìkmuet ne nti eni nenkem. Nsóhí ané áfú yi amuet are chiti amik mbó bakóh manóh.] ⁴⁵ Anáná nókó menìkmuet, afate, apetnsem ndü nebhuet ané yí aró baghókó bhi. Aghó bhó ndu bábhùre kenó ndu mánáná bápóbhé éti beyá basémé. ⁴⁶ Yesu abhép bhó be, “Ndaká yí bábhùre kenó? Faté ká, mánìkmuet be nemó néntwó, báké kwen.”

Bákém Yesu
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Ené Yesu abhúét berem nó ne baghókó bhi, eká bho échwóp. Júdas, mmu amot ndü nkwo baghók Yesu batí byó ne apay, abhak bó ambi. Arók kekwo ne Yesu ndu bébhéne yi. ⁴⁸ Ke Yesu abhep yi be, “Júdas, óbhéne Me Mmu mfú ntá Mandem ndu beti me ntá bömpap abha?” ⁴⁹ Baghókó bhi bágóh nókó enyih ene étwó fakari, bábhép

yi be, “Acha, sénsót boakparenja bhese senu ne böbhen-ε?” ⁵⁰ Mmũ wap amot agwop akparenja ywi. Akpót atú nsēm mũngo bachiäkap Mandem chwát aguép amik. ⁵¹ Ke Yesu aghati bhö be, “Dö ká nò!” Atok ye atú mmu wu, abu yi. ⁵² Yesu abhép ye böbati bachiäkap Mandem ne böbati batemé nenu abhen bábhàbheri ekerákap Mandem ne böbati etok abhen bátwó bekem yi be, “Bätwó bekem me ne boakparenja ne nkík mbo be nchí chí ngébbhe ntantaŋ? ⁵³ Mpok nchí ne bhe amem ekerákap Mandem nénji nenji, bãbhíkí kem me. Ke mpok yeka ne Satan, mfó ejuri, akway néne.”

Píta arem be abhíkí riŋi Yesu

(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Böbhö bákém yé Yesu, bábhó beröŋ ndü eket ene mũngo bachiäkap Mandem. Píta are koŋo bhö ansem nekò nesie. ⁵⁵ Bábháyti ngó nenti senta. Bo báchókò nepaká ngó mángwaka nòkò ngo. Píta achòkò aré ne bhö. ⁵⁶ Ngöré betok amot ane achi are, aghó Píta nkwo aré chòkò ndü ngo ághò yi amuet. Áyíŋí yi díí, arem be, “Mónkwáne nkwó achi mbu ne Yesu.” ⁵⁷ Píta ataja, arem be, “Mma, mbíkí riŋi yi.” ⁵⁸ Ébhíkí tat, mmũ achak aghó Píta arem be, “Wò nkwo ochí mmũ ywi amot.” Píta akeme yi be, “Cháá, mpú ne bhö” ⁵⁹ Éfuéré nòkò mbo neŋokó nywop nemot, mmũ achak arem be, “Teter, mmũ-ne nkwó achi mbu ne Yesu. Yi nkwo chi mmu Gálili.” ⁶⁰ Píta aghati yi be, “Nkwáne, mbíkí riŋi enyiŋ ene wò órèm!” Témte wu, ené yi ábhuet berem enyiŋ ene yi árèm, nkòk akók. ⁶¹ Acha ayibhiri mmuet ayiŋi Píta. Amík ayap átéméri. Píta atik enyiŋ ene Yesu ághátí yi be, “Nkòk aperé kók beti ebhen, chöŋ óndem ndöŋ erat be öbhíkí riŋi me.” ⁶² Afú nefí, adi kebho, ne beyä basémé anti.

Bábhó beyəkə Yesu ne mándene nəkə yi
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

⁶³ Batemé nenu abhen bábhàbheri Yesu bábhó beyəkə yi ne mándene nəkə yi ne ékpá. ⁶⁴ Bágwót yi amík nkwo, mámbebhe nəkə yi be, “Wə mmu óchí ndemekepinti, ghatí bhese! Agha ádébhé nó wə?” ⁶⁵ Bárém beyă menyin bechak, mánso nəkə yi ne nsək.

Básót Yesu barək ndü echeme batanjá manyé
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Néyí nókó, bōbati etək, bō batí bachiăkap Mandem ne batəŋ ebhé Mandem bákém echeme eghō yap. Básót Yesu barək aré ne yi. ⁶⁷ Bábhép yi be, “Ghatí bhese, óchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be àtò?” Akeme bhō be, “Mbák ngátí bhe bápú noko; ⁶⁸ ne mbák mbép bé enyin, bapú keme me. ⁶⁹ Ke bébhó echəŋ, chəŋ Mandem Betaŋ Menkem amfyé Me Mmu mfú amfay nchəkə ndü nebhet beyă kenókó, ebhé awónem eyi.” ⁷⁰ Bó mankem babher yi be, “Nó óchí Mmă Mandem-ε?” Yesu akeme bhō be, “Echi mbō enyū bāréme.” ⁷¹ Bó bárém be, “Sépét séyàŋ batísíe mántwó mándém enyin ene yi ákú ndaká yí? Besé babhəŋ séghok ne batú enyin ene éfú yi anyu.”

23

Bárók ntá Páilet ne Yesu
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5, Jn 18.28-38a)

¹ Nkwó batanjá manyé bárém nókó nó, bō mankem báfáte, básot Yesu béré rón ntá Páilet ne yi. ² Bábhó bebhat yi barak amhet mándeme nəkə be, “Seghō, mmü-ne ndu ákù be bō bhese báké bhūere bebhé etək. Ákàŋ nkwo bé bo báké chyε nkábhénti ntá Sísa, Mfō Rom. Ne árəm be yí achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be àtò, nó chi be achí Mfō.” ³ Páilet abhép ye Yesu be, “Wə ke óchí né Mfō bo

Israel?” Akeme be, “Échí mbò enyu órémé.” ⁴ Páílet arem ye ntá bõbati bachiäkap Mandem ne ngémtay bo abhen bachi are be, “Mbíkí ghò yě bekwéné ne mmũ-ne.” ⁵ Ke bárók ambi bekeme be, “Ăkò atú Judéya ankem antõh nõkò bho ndu ményíkisi batĩ yap amem be mángúép esõhõri etòk. Akũ nó, bebhò atú Gálili kpát bégháka fá Yerúsalem.”

Páílet ató Yesu ntá Mfõ Hérõd

⁶ Páílet ághókó nõkó menyih ebhen, abhép bhò mbák Yesu achi mmu atú Gálili. ⁷ Áríjĩ nõkó bé Yesu afũ atú etòk ene Hérõd achi mfõ aré, achye eyõh be mandòk ne yi ntá Hérõd. Mbõh Hérõd achi nyaka Yerúsalem mpok yò. ⁸ Hérõd ághò nõkó Yesu, ábhõh manják tontó, mbõnyune anán ãghòk nyaka ãti yi ne abhõh ekwak tentep beghò yi ne amík. Ābhàka nyaka nti be chõh Yesu ankũ enyihĩ maknkay yí angó. ⁹ Ékú Hérõd abhép Yesu beyã bebhep ke ye émõt Yesu ábhíkí keme. ¹⁰ Ené Hérõd árõh ambi bebhep yi bebhep, bõbati bachiäkap Mandem ne batõh ebhé Mandem báte kekwõt, mámbat nõkò yi barak amuet ne beyã ãyu. ¹¹ Hérõd ne batemé nenu bhi béré byak yi, mámfye nõkò yí etájòk. Mámése yi nkú kefõ amuet. Arem bé mánsõt yí mámpetnsem ntá Páílet ne yi. ¹² Kemmũere Hérõd ne Páílet kébho ndũ nkúbhé nywõp enõ. Ndũ mpok ane áfuéré ansem bachi nyaka chi ndũ mpap.

*Páílet akpót manyé be mángwáy Yesu
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Jn 18.38b-19.16a)*

¹³ Bápéré nõkó nsem ntá Páílet ne Yesu, Páílet ató bábhĩjĩ bõbati bachiäkap Mandem ne bõbati etòk ne bõ etòk. ¹⁴ Arem ntá yap be, “Bãtwò fá ntá ya ne mmũ-ne be ãkũ bo báké bhũere bebhé etòk. Mbëp yi menyih besĩ bheka, ne mbíkí ghò yě bekwéné ebhé yi. ¹⁵ Mfõ Hérõd

nkwó abhíkí ghó yě bekwéné ebhě yi mbonyune atō yi apetnsem ntá ya. Nchí ghati bhe be yěnyin yi abhíkí ku ené étòh be mangway yi. ¹⁶ Chòh nchyé eyòh be mándén yi, mámfere yi amò.” ¹⁷ [Epijǐ bo Israel échí nyaka be, yěntiki mpok ane bó mányìè Epǎ Nekiñi, Páílet abhòh béfere mmu amòt ane bǒ Yerusalem báyan yi amfere ekerékenòh.]

¹⁸ Bó mankem bábík mándeme nòkò be, “Dǒ mángwáy yi. Feré bhese chi Barábas!” ¹⁹ Barábas chi mmu ane báfyé nyaka ekerékenòh ndǔ barak apay, “Aguebhé nyaka ebyòk etòk, ne awáy mmu.” ²⁰ Páílet apet arem kepǐ ntá yap ne nkaysi béfere Yesu amò. ²¹ Ke bǎròk ambi bebik be, “Dem mángó yi ndǔ ekotákátí! Mángó yi ndǔ ekotákátí!” ²² Ndǔ ndòh ane ájwí érat Páílet arem be, “Ntiki ebéptí ndak yi ákú? Mbíkí ghó yě ébéptí enyìn ene yi ákú ene étòh bé mángwáy yi. Chòh nchyé eyòh mándén yi ne ékpá, mámfere yi amò.” ²³ Ke bǎròk ambi bekrème, mambiki nòkò be Páílet andò mango yi ndǔ ekotákátí. Bǎri map anyiere Páílet, awupsi ntí. ²⁴ Áká ye bé mánkú ne Yesu mbò enyu bakòhò. ²⁵ Afere Barábas mmu ágúebhé ebyòk etòk ne awáy mmu, ekerékenòh, mbò enyu bǒ báyan. Achye Yesu ntá bo Israel be mánkú ne yi mbò enyu bákòhò.

Bágó Yesu ndǔ ekotákátí

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Batémé nenu básòt Yesu báre ròh ne yi. Ndu bǎròh, bátémeri mmǔ etòk Sírene amòt ane áká nnyén be Símun. Áfǔ nyaka ebhi ãpetnsem anywóp, Yerúsalem. Bákém yi bábáyti ne eko Yesu, bákú yi apòkò yó ankojo nòkò Yesu. ²⁷ Ngémtáy bhó báre kojo Yesu ansem. Mbòk yap bábhák baghòré abhen básème nyaka, mándi nòkò yi. ²⁸ Ke Yesu ayibhiri mmuet arem ntá baghòré bhò be, “Baghòre Yerúsalem, bǎké di me! Dí ká chí mmuet eyeka ne bǒbheka.

²⁹ Nchí ghati bhe be mpok ätwò ane bo bárèm chòḡ be, ‘Éri ntá yentiki nkongoré ne yěntiki ngoré ane ábhíki re bhé!’

³⁰ Ndũ mpok yò, chòḡ bo mándem ntá njie egbo be, ‘Kwén ká bay bhesé’; ne ntá bǎnjie be, ‘Kutí ká bhese.’ ³¹ Bo bárèm chòḡ nó, mbonyune, mbák bákway békũ menyih ebhen ntá ya, Mme mmu nchí enok ebik, chòḡ émbak ná ne ené éǵú?”

³² Ené báròḡ nò, basot bakũ bebú bati apay nkwo abhen batemé nenu báròḡ nyaka beway ne Yesu. ³³ Bágháká nókó ndũ njie ane bábhìḡi be *Ĕnkónti, bágó Yesu ndũ ekotákátí. Bágó nkwo bakũ bebú bhò bati apay, yěntiki mmu wap ndũ eyi ekotákátí, amot ebhè awónem Yesu, achák ebhè awóghò. ³⁴ Aré, amfáy ekotákátí, Yesu anikmuet ntá Mandem be, “Ĕta, foḡorí bhó, mbonyune bábhíki riḡi enyih ene bákũ.” Batemé nenu báguer ebháḡá ndu bériḡi enyu bábhóḡó békóre nden Yesu. ³⁵ Bo bábhák aré tee mámkpòkò nòkò enyih ené éfákari. Ke bǔbati béré way yí way mándeme nòkò be, “Āpème nyaka bo bachak! Ámpémé mmuet eyi mbák achi Mpepe Mandem afyé nyaka barier be ätò, Mmu Mandem Ayabhe!” ³⁶ Batemé nenu nkwo béré way Yesu, mándòkò nòkò bechye yi mmēm amen ábáká. ³⁷ Ne mándeme nòkò be, “Mbák tetep òchí Mfò bo Israel, pemé mmuet eye!” ³⁸ Amfay ntí Yesu, ebhókenok ebhak babhát ndũ eko ene básíḡí are be: “Né chi Mfò bo Israel.”

³⁹ Nkũ-bebú amot ane áchi nkwo kpaḡkpáḡ ndũ eyí ekotákátí are way Yesu andeme nòkò be, “Pú wò ke óchí Mpepe Mandem afyé nyaka barier be ätò? Pemé mmuet eye, ómpeme bhesé nkwo bhò!” ⁴⁰ Ke mmũ bebú achák wu are sayti yi be, “Yěndu ógù ndũ ekotákátí mbò Yesu, òpú cháý Mandem-é? ⁴¹ Wò ne me ségù ěti bepǔ barak ayese, ke mmũ-ne abhíki kũ yě ebéptí enyih?” ⁴² Arem ye be, “Yesu, ghó me ntínso, mpok óbhak Mfò.” ⁴³ Yesu aghati yí be,

“Nchí ghati wə be, echəŋ, chəŋ ómbak ne me ndŭ nebhæet maŋák ane bábhìŋi be Párádis.” *

Yesu agú ndŭ ekotákátí

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Égháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, mmok áném, ejuri ékwen ekuti etək enkem kpáte nkárénká érát beku, ⁴⁵ mbənyune mmok ábhíkí pere ghə. Ne ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre ndŭ bebhək bepay gbee. ⁴⁶ Yesu abik arem be, “Etaya, ndó nepém ena amó ye!” Árém nókó nó, asebhə. ⁴⁷ Mŭnti batemé nenu ághó nókó menyìŋ menkem ebhen befakari, abìti Mandem, andeme nəkə be, “Tetep, mmŭ-ne achí mbə chak besí Mandem!” ⁴⁸ Ngémtay bo abhen báchémé nyaka are ndu beghə, bágghó yěntiki enyìŋ ene efakari. Bágúre ne basémé, mámbýaka nəkə amə anti. ⁴⁹ Bə mankem abhen báriŋí Yesu, ne baghəré abhen bábhó bekoŋo yi te Gálili, báté nekə nesie mángə nəkə yěntiki enyìŋ.

Bábhémé Yesu

(Mt 27.59-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mmŭ amət achí nyaka Yerúsalem mpok yə. Aka nnyén be Joséf. Achi nyaka mmŭ Arimátia, etək bo Israel. Abhak ndĩndu ne mmŭ chak ne əndəŋ nyaka mpok ane Mandem abhak Mfə bho. Abhak mmŭ amət ndŭ echeme eggho ene bə batí etək. Ke ábhíkí ka nyaka ne bhə ndŭ nkaysi yap ne nekə wap. ⁵² Yí arək ntá Páilet bé ányché yi betəŋ amfere Yesu amfəy ekotákátí. Páilet áchyé nókó yi betəŋ, ⁵³ arək ye asebhə Yesu amik, anép yi ne esyěnden, arək afyé amem nnem enén bátémé ndŭ setárebhé, ke kere bheme yě mmu aré. ⁵⁴ Échí nyaka chi nywəp enen bo bátəŋti menyìŋ ebhen Nywəbhé neywəmæet, ne érop

* 23:43 Nə chi: *Párádis.

chi mandú begháká ndü mpok ane Nywəbhé neywěmuet nébho. † ⁵⁵ Baghəre abhen báfú ne Yesu te Gálili, bákóŋo, baghə nnem, ne enyü bábhuré mmuet yi amem. ⁵⁶ Bápét ye nsem ndü nebhuet ane báchòkə amem Yerúsalem. Bátóŋti bawet erítí eriep amen báwati amuet ngu.

Nywəbhé neywěmuet enap négháká nókó, báywěmuet mbə enyü ebhé Moses érəm.

24

Yesu apetnsem ndü nepém

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ne neyĩnwyəp ndü Nywəbhé neywěmuet, baghəré bhə básót bawerérip amen bə bágħókó bārók ndü nnem Yesu ne neyĩnwyəp. ² Bágħó be ntay enen anyü nnem nérəp chi nepaká nnem. ³ Báchwé amem nnem, ke báke ghə mmuet yi. ⁴ Échá bhə enyu bákə. Témté wu, babhakanem bati apay ne nden amuet ené ékòt ŋwaŋwəŋwaŋ báté kekwot ne bhə. ⁵ Becháy békém baghəré bhə tontó. Bátép bati amik. Bə-bhə bábhép bhə be, “Ndaká yí báyaŋ mmu ane achi nepém ndü nkwo bawú? ⁶ Apú fá. Mandem akə yi apetnsem ndü nepém nkúbhé mbə enyü yi árémé nyaka be ebhəŋ befakari. Twó ká ghə nebhuet ane bábhuré yi. Tík ka ndü yi ágháti bhe mpok ábhúét atú Gálili ne bhe. ⁷ Yi arem nyaka be, chəŋ mámfye Mmu ane áfú ntá Mandem amó bə bebú, mángó yi ndü ekotákátí, ne éghaka nəkə manywəp arat, ampetnsem ndü nepém.” ⁸ Baghəré bhə bátik ye beyəŋ Yesu. ⁹ Bápéré nókó nsem, bágħáti menyīŋ ebhen befakari ntá bənto Yesu bati byo ne amət ne bakoŋo

---

† **23:54** Yesu agú ndü nywəbhə-betik békòre mmuet manywəp apay. Nywəp neywěmuet bo Israel nébho nyaka chí beku, mpok mmok áneme, ndü nywəbhə-betik bəkəre manywəp ápay.

bhi abhénéfú mankem. ¹⁰ Baghøré abhen bágthátí nyaka bõnto Yesu mbok yə chi María ane áfú etək Mágdala, ne Joana, ne María nno Jems, ne baghøré báchák abhen báchi nyaka ne bhə. ¹¹ Ke bõnto básót enyiy ene baghøré bhə bárémé mbə eráká ndak, bó kenókó wáwák. ¹² Yě nó, Píta afate, ajet arək ndü nnem. Ákúrí nókó, aguer amík, ayiyi amem nnem. Aghó bebhókó nden ebhen mánébhé nyaka mmuet Yesu ne bhə bhúré. Apetnsem anywóp, amakati nəkə enyiy éné éfákárí.

*Yesu atemeri bakoŋo bhi bati apay ndü mbi Emayus
(Mk 16.12-13)*

¹³ Nkúbhé ewak eyə, bakoŋo Yesu bati apay báfá Yerúsalem bare rəŋ ndu mótok ane bábhiŋi be Emayus, nekđ enen nechí mbə bəkilóməta nénenamot ne ebhók. ¹⁴ Mándeme nəkə éti menyiy menkem ebhen béfákárí. ¹⁵ Ené bárəm mánkem nəkə epúítí ne bati, mbəŋ Yesu arək kekwtə ne bhə ankə nəkə ne bhə. ¹⁶ Ke ébhák mbə bé bágwət amík ayap. Bó keriyi bé chí Yesu. ¹⁷ Abhép bhó be, “Ntiki ndak bákđ mándeme nəkə enyune?” Báté nsónso. ¹⁸ Mmu wap amot ane áká nnyén be Klópas abhép ye yi be, “Ndiere wə ke óchí kenkđ ane átwó Yerúsalem ane ábhíkí riŋi menyiy ebhen befakari aré ndü manywəbhé-ne?” ¹⁹ Abhép be, “Ntiki menyiy?” Bákéme yi be, “Menyiy ebhen béfákárí ne Yesu ane Násáret. Achi nyaka ndemekerĩnti Mandem, ne atóŋ besí bhə ne besí Mandem be betəŋ Mandem bechi ne yi ndü menyiy ebhen yi árəm ne ebhen yi ákə. ²⁰ Ke bõbati bachiäkap Mandem ne bõ batí etək abhese bákém yi bachye mangway, ne bágó yi ndü ekotákátí. ²¹ Sébhaka nyaka nti be yí ke ábhóŋó béfère bo Israel ndü esəŋori. Échí néne manywəp arət ené ndak ané áfákárí. ²² Enyiy échák échí bé mbək baghøré ndü nkwo ywese bákə batí átaka bhese amem. Bárók ndü

nnem bëti bheti, ²³ ke báke ghò Yesu. Bápetnsem barem be bághǎ bo mbò bǎngel Mandem ndũ kenó amík antifú abhen bághátí bhò be Yesu achi nepém. ²⁴ Mbòk bo abhen báchí nyaka ndũ nkwó ywese bǎrók ndũ nnem bághó bé yěntiki enyìḡ echi nkúbhé mbò enyũ baghǎré bhò bǎrémé, ke bó keghó mbòḡ Yesu.” ²⁵ Afǎ ke Yesu árémé ntá yap be, “Bǎchiḡti bǎcha! Ne batí yeka ápú wakari ménóko menyìḡ menkem ebhen baremé kepǎnti báremé! ²⁶ Pú Mpepe Mandem afyé nyaka bariḡ be ǎtò, abhǎḡ nyaka beghò besòḡari ebhen menkem ke anchwe ndũ kefò eki?” ²⁷ Yesu abho ye menene ntá yap be manjwimem ndũ menyìḡ ebhen básíḡí ǎti yi amem Ekáti Mandem, bébho ndũ Basiḡi Moses beròḡ beghaka ndũ amen baremé kepǎnti Mandem mankem.

²⁸ Bágháká kekwoḡ ǎtòk ene bǎròḡ, Yesu akũ mbò be ǎrò bhò beròḡ ambi. ²⁹ Ke báǰwé yi, barem be, “Bǎré ne bhese. Nywòp néròḡ ne mban anan ǎgiri.” Aròk ye bebhuere ne bhò. ³⁰ Mpok nenyíé ákwáy nókó, asòt ekpokó bret. Áchyé bakak ntá Mandem. Abho ye bébókóti anchye nòkò ntá yap. ³¹ Amík ǎnéne bhò, bǎríḡi ye be chi yi. Ke anemsi bhó besí. ³² Babho berem ne bati be, “Nyakányet manǰák achi mbũ bhese anti mpok yi árèm kepi ne bhese ambi, anene nòkò basiḡ ntá yese!” ³³ Báfáte témté bápetnsem Yerúsalem. Bághó bǎnto Yesu bati byo ne amòt ne bakoḡo bhi abhénéfú abhen báchí ne bhó ndũ nebhuet amòt. ³⁴ Nèchwe báchwé, bághátí bhò be, “Acha apetnsem ndũ nepém tetep! Atòḡ mmuet ntá Símun!” ³⁵ Bǎbhò bati apay bághátí enyìḡ ene efakari ambi, ne enyu bó bǎríḡí yi mpok yi abòkòti bret achye bhò manyíé.

Yesu abhesi ntá bakoḡo bhi

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Jn 20.19-23; Bk 1.6-8)

³⁶ Ενέ bárèm nò òti yi, mbòη Yesu abhesi besí bhap! Arem be, “Kpák ámbák ne bhe.” ³⁷ Bácháyti, ne becháy békém bhò. Bákáysi be bághò nò chi efóηó ngu. ³⁸ Ke abhép bhó be, “Bácháy yi? Yi māmàkati amem bati yeka?” ³⁹ Ghó ká amò ya ne bekak ebha, mändiηi be chi me tetep. Mò ká mmuét ya mǎngò be chi me. Efóηó épú bhòη mmuēt ne begher mbò enyü bãghó be mbòη.” ⁴⁰ Arem nòkò nò, atòη bó amò yi ne bekak. ⁴¹ Bábhòη maηák tontó ne babhak maknkay be yi achi nepém. Eka bó kenókó be echi tetep. Yesu abhép bó be, “Bǎbhòη yěnyìη menyie fá?” ⁴² Báchye yi mbiηí nsi ane bágwó. ⁴³ Asòt anyié besí bhap.

⁴⁴ Aghati ye bhó be, “Menyìη ebhen bãghò-né, chí nkúbhé barak ane mǎghàti nyaka bhe mpok mbuēt ne bhe. Mǎghàti nyaka be be, menyìη menkem ebhen béchi amem basiηí Moses ne amen abhen bechi ndü basiηí baremé kepinti ne ebhen béchí amem Ekáti Bakway òti ya, bébhòη befú tetep.” ⁴⁵ Anene ye nkaysi yap be mánjwimem ndü menyìη ebhen básìηí amem Ekáti Mandem. ⁴⁶ Aghati bhò be, “Básiη be, Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be àtò abhòη béghò esòηòri, angú, ne beghaka manywòp árat, ampètnsem ndü nepém. ⁴⁷ Ne be bábhòη beghati bò betòk menkem ndü nnyén eni bebho Yerúsalem be Mandem áfòηori bo abhen bátìknsem ndü bebú bhap. ⁴⁸ Bächí batísie ndü menyìη ebhen menkem ne bǎbhòη béghàti bo bachak bò menkem. ⁴⁹ Ghó ka, chòη nto be akap ane Etaya afyé bariep be àtò ntá yeka. Ke bǎbhòη ménòη fá amem etòk kpáte betan mémfu amfay mémbak ne bhe.”

Yesu apètnsem ntá Mandem

(Mk 16.19-20; Bk 1.9-11)

⁵⁰ Yesu asòt ye baghòkó bhi, afú etòk ne bhò. Bárók bachwòp etòk Bétani. Aré, ayòη amò amfay, are yet bhò.

⁵¹ Ενέ yi áyèt bhò, arò bhó, Mandem asòt yi ámpètnsem

anfay. ⁵² Ne ndũ yi ákò baghokó bhi béré chyε yi kenókó. Bápét yε nsem Yerúsalem ne beyă maṅák. ⁵³ Báre róṅ ekerákap mámbiti nòkò Mandem.

Ekáti Nku Nkɔ
New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 17 Oct 2021

0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520